

PROGRAM NAUCZANIA
DLA KLAS 1-3

ALE TO CIEKAWE

PODSTAWA PROGRAMOWA 2026

PROGRAM NAUCZANIA
DLA KLAS 1-3

ALE TO CIEKAWE

Autorki

Jolanta Okuniewska

Sabina Pilat

Beata Skrzypiec

Redaktor serii

Klaudia Cebula

Redakcja merytoryczna

Klaudia Cebula

Redakcja językowa i korekta

Beata Pędziwilk

Skład i łamanie

Tomasz Ptak

Projekt okładki

Agnieszka Staniec

Fotoedycja

Grzegorz Wrzecionowski, Tomasz Suszczyński

Zdjęcia

Shutterstock: s. 17: półkule mózgu (3DBear), Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy,
s. 8: charakterystyka profilu absolwenta i absolwentki

Wykorzystywanie treści niniejszego utworu lub jego części do celów eksploracji tekstów i danych (TDM), w szczególności na użytek uczenia maszynowego związanego z procesem szkolenia sztucznej inteligencji, bez wyraźnej zgody wydawcy jest zabronione.

Wydawca oświadcza, że dołożył wszelkich starań, aby dotrzeć do wszystkich właścicieli i dysponentów praw autorskich. Osoby, których nie udało nam się ustalić, prosimy o kontakt z wydawnictwem.

Nabyta przez Ciebie publikacja jest dziełem twórcy i wydawcy. Przestrzegaj praw, jakie im przysługują. Udostępniając książkę lub jej fragmenty, rób to wyłącznie w zakresie dozwolonego użytku, który określają przepisy prawa. Zawartość książki możesz udostępnić nieodpłatnie osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz jej fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. Kopiując jej część, rób to jedynie na użytek osobisty.

ISBN 978-83-8227-937-5

© Grupa MAC S.A., Kielce 2026

Grupa MAC S.A.

25-561 Kielce, ul. Witosa 76

tel. 41 366 55 55

e-mail: kontakt@mac.pl; www.mac.pl

Spis treści

1. Informacje o autorkach	4
2. Główne założenia programu	6
3. Podstawy naukowe.....	11
4. Dziecko-uczeń	14
1) Rozwój dziecka w wieku 7–10 lat	14
2) Sylwetka ucznia kończącego klasę 3	18
5. Zalecenia i wskazania praktyczne do realizacji programu	20
1) Metody i formy pracy	20
2) Organizacja środowiska uczenia się i tworzenie sytuacji dydaktycznych.....	24
3) Sprawdzanie i ocenianie umiejętności ucznia	25
4) Proces wychowania w klasach 1–3.....	27
5) Nowoczesne technologie w nauczaniu i wychowaniu w klasie	28
6) Edukacja włączająca i indywidualizacja procesu nauczania–uczenia się.....	28
7) Nauczyciele, rodzice i uczniowie w procesie uczenia–nauczania i wychowania	30
6. Cele kształcenia i wychowania	32
7. Treści kształcenia i oczekiwane efekty pracy ucznia zostały opracowane na podstawie obszarów z podstawy programowej z 2026 roku	36
8. Ewaluacja programu <i>Ale to ciekawe</i>	78

1. Informacje o autorkach

Autorki programu to doświadczone nauczycielki edukacji wczesnoszkolnej. Ich zgromadzone pomysły i entuzjazm to najlepsza składowa, żeby móc stworzyć podwaliny pod ciekawy i angażujący młodszych uczniów program. Unikalne przemyślenia autorek, sprawdzone w praktyce pomysły oraz dydaktyczny entuzjazm pozwoliły stworzyć angażujący, nowoczesny i ciekawy dla najmłodszych uczniów cykl edukacyjny.

Idziemy naprzód, otwieramy nowe drzwi i próbujemy nowych rzeczy, ponieważ jesteśmy ciekawi, a ciekawość prowadzi nas nowymi ścieżkami.

Walt Disney

Jolanta Okuniewska jest nauczycielką edukacji wczesnoszkolnej i języka angielskiego w klasach I–III. W uznaniu osiągnięć, w 2016 roku uzyskała tytuł Honorowego Profesora Oświaty. W 2013 roku znalazła się wśród laureatów konkursu Nauczyciel Roku. W 2016 roku znalazła się w finale konkursu Global Teacher Prize, wśród 50 najlepszych nauczycieli świata. W 2017 roku otrzymała tytuł Nauczyciel Innowator w wyniku zwycięstwa w zorganizowanym przez MEN konkursie na scenariusz zajęć z wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych. W latach: 2017–2019, Jolanta Okuniewska znalazła się wśród 100 osób uznanych przez Szerokie Porozumienie na rzecz Umiejętności Cyfrowych w Polsce za mające wpływ na rozwój umiejętności cyfrowych Polaków. Obecnie bierze udział w pracach Kapituły SPRUC. Była wieloletnią ambasadorką programu eTwinning. Ta doświadczona edukatorka oraz trenerka kodowania i umiejętności cyfrowych jest laureatką konkursów – krajowych i europejskich – na projekty eTwinning. Jako pionierka wykorzystania tabletów w pracy z młodszymi uczniami współpracowała z Centrum Edukacji Obywatelskiej w programach: Szkoła z Klasą, Nauczycielka I klasa, Matematyka I klasa. Jest mentorką dla uczestników kursów organizowanych przez Centrum Edukacji Obywatelskiej, dotyczących procesów uczenia się dzieci, z uwzględnieniem samodzielności i sprawczości. W programie Aktywna Edukacja służyła wsparciem nauczycielom i szkołom zaangażowanym w projekt rządowy Cyfrowa Szkoła. Współautorka poradnika dla nauczycieli klas 1–3 „Projekty w edukacji wczesnoszkolnej” wyd. MAC Edukacja. Edukacja czytelnicza ma dla niej wielkie znaczenie. Promuje czytelnictwo, współpracując z Fundacją Powszechnego Czytania.

Sabina Piłat to nauczycielka edukacji wczesnoszkolnej i języka angielskiego. Poza pracą w szkołach w Polsce uczyła języka angielskiego i francuskiego w Madrycie. W 2018 roku wygrała konkurs MEN i rozpoczęła pracę w Szkole Europejskiej w Luksemburgu. Pełniła także funkcję zastępcy dyrektora w warszawskiej szkole podstawowej. Wieloletnia trenerka i twórczyni materiałów edukacyjnych dla nauczycieli, współpracująca z wiodącymi podmiotami z branży edukacyjnej, m. in. z MAC Edukacja, ORKE, NHEF, eTwinning, Fundacja Uniwersytet Dzieci. W swoim dorobku ma także autorskie oraz współautorskie projekty książek edukacyjnych dla najmłodszych, które ukazały się nakładem polskich wydawnictw. W prasie nauczycielskiej ukazują się jej artykuły. Autorka poradników dla nauczycieli wydanych nakładem wydawnictwa MAC Edukacja. Zdobywczyni nagród i tytułów w konkursach dla nauczycieli za scenariusze i działalność edukacyjną. Dwukrotnie znalazła się wśród 100 osób uznanych przez Szerokie Porozumienie na rzecz Umiejętności Cyfrowych w Polsce za mające wpływ na rozwój umiejętności cyfrowych Polaków. Z zamiłowania podróżniczka i dziennikarka z doświadczeniem w redakcji „Gazety Stołecznej”. Twórczyni społeczności oraz kanału YouTube z filmami edukacyjnymi dla dzieci „Nauka w plecaku”. Autorka znanych i lubianych projektów: Natałka i Antek w świecie wielkiej matematyki oraz Wirtualne podróże.

Swoją pracę opiera na metodach projektowych i problemowych, działaniu i ruchu. Stara się, aby uczniowie, nawet ci najmłodszy, przejmowali współodpowiedzialność za proces uczenia się. W swojej pracy wychodzi z założenia, że jej podstawowym obowiązkiem jako nauczyciela jest zainspirować uczniów do pracy, dać im narzędzia do zdobywania wiedzy i pomóc pokochać nawet nie tyle szkołę, co naukę.

Beata Skrzypiec to nauczycielka edukacji wczesnoszkolnej. Od wielu lat prowadzi również zajęcia z zakresu terapii pedagogicznej w szkole podstawowej. Ekspert MEN do spraw awansu nauczycieli. Jest autorką poradnika dla nauczycieli wydanego nakładem wydawnictwa MAC Edukacja oraz artykułów związanych z tematyką edukacyjną i wykorzystaniem nowych technologii w edukacji wczesnoszkolnej. Trenerka w programie „Zaprogramuj przyszłość”. Prowadzi szkolenia dla nauczycieli w formie webinarów oraz warsztatów. Laureatka konkursu „Nasz projekt eTwinning 2015”. Współpracuje z Centrum Edukacji Obywatelskiej w ramach programu Nauczycielka 1 klasa oraz Matematyka 1 klasa, w których pełni rolę mentora.

Beata Skrzypiec znalazła się wśród 100 osób uznanych przez Szerokie Porozumienie na rzecz Umiejętności Cyfrowych w Polsce za mające wpływ na rozwój umiejętności cyfrowych Polaków w roku 2019.

Jako zwolenniczka edukacji wczesnoszkolnej bez ocen i tradycyjnych dzwonek, od wielu lat z powodzeniem stosuje w swojej praktyce ocenianie kształtujące. Pracę opiera na projektach oraz edukacji w działaniu. Dostrzega walory edukacyjne nowych technologii i wykorzystuje je w edukacji wczesnoszkolnej. Stawia na partnerstwo i daje uczniom przestrzeń do samodzielnego podejmowania decyzji, rozwiązywania problemów i uczenia się.

2. Główne założenia programu

Program *Ale to ciekawe* wychodzi naprzeciw potrzebom współczesnych uczniów w młodszy wieku szkolnym. Oparty jest na **zainteresowaniach** dziecka, jest bliski jego postrzeganiu świata, daje mu także możliwość poszukiwania i samodzielnego odkrywania.

Program jest zgodny z Rozporządzeniem Ministra Edukacji z dnia 11 marca 2026 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym. Przygotowuje dzieci do nauki, uwzględniając łagodne przejście z etapu wychowania przedszkolnego do etapu edukacji wczesnoszkolnej. W konstrukcji programu uwzględniono aktualne teorie pedagogiczne, wyróżniając konstruktywizm jako główną oś procesu nauczania–uczenia się. Dokument ten odzwierciedla również zalecenia Rady Europy w zakresie kompetencji kluczowych niezbędnych w uczeniu się przez całe życie. Program *Ale to ciekawe* zawiera różnorodne elementy, które wzbudzają zainteresowanie i są dopasowane do potrzeb najmłodszych dzieci w wieku szkolnym. Jednocześnie przekazuje wszystkie niezbędne i zawarte w podstawie programowej treści oraz realizuje przedstawione tam cele kształcenia i wychowania. W programie powiązано treści edukacji: językowej – polonistycznej, matematycznej, przyrodniczej, społecznej, artystycznej, technicznej, informatycznej, plastyki, muzyki oraz treści wychowania fizycznego.

Nieodłączną częścią programu *Ale to ciekawe* jest **nastawienie na aktywność uczniów i ich sprawczość**. Elementy programu służą budowaniu poczucia przynależności do wspólnoty, nauce podejmowania decyzji i dokonywania wyborów. Projekty, obserwacje oraz eksperymenty, których aktywnymi wykonawcami i podmiotami są sami uczniowie, umożliwiają rozwijanie samodzielności, pogłębianie wiedzy i kształtowanie indywidualnych zainteresowań.

Program *Ale to ciekawe* zakłada stosowanie **elementów stymulujących rozwój umysłowy**, aby zwiększający się z czasem poziom trudności zachęcał uczniów do działania, umożliwiał im odnoszenie kolejnych sukcesów oraz rozwijał umiejętności logicznego myślenia, planowania i budowania strategii. Konstrukcja programu opiera się na wszechstronnej aktywności uczniów i wspiera ich w harmonijnym rozwoju. Treści **zostały ułożone w sposób spiralny**, co umożliwiał uczniom regularne powracanie do poznanych wcześniej zagadnień na coraz wyższych poziomach.

W codziennej nauce towarzyszą uczniom bohaterowie, ich rówieśnicy – dzieci także rozpoczynające naukę w szkole, które będą dorastać i zmieniać się razem z nimi. Przeżywają podobne przygody, mierzą się z podobnymi wyzwaniami szkolnymi i mają takie same problemy.

Wychodząc naprzeciw zmieniającej się rzeczywistości, program uwzględnia **nowoczesne formy komunikacji**. Od najmłodszych lat należy uczyć dzieci zasad netykiety oraz kulturalnego wyrażania własnego zdania, również w internecie. Uczniowie w młodszy wieku szkolnym powinni mieć z nimi styczność i nabywać właściwe wzorce prowadzenia takiej komunikacji. Te elementy są także doskonałą okazją do pokazania mądrego wykorzystania technologii i zachęcenia dzieci do podejmowania w przyszłości podobnych, rozsądnych działań.

Program kładzie duży nacisk na **kompetencje komunikacyjne**, które są podstawą funkcjonowania człowieka w świecie. Język – zarówno w formie ustnej, jak i pisemnej – sprzyja wzajemnemu zrozumieniu, przekazywaniu informacji i wiedzy. **Dlatego też w materiale uwzględniono** różnorodne formy pracy i aktywności, które opierają się na autentycznym tworzeniu wypowiedzi i tekstów w naturalnych sytuacjach komunikacyjnych.

W programie uwzględniono zagadnienia związane z rozwijaniem **czytelności**. Przewidziano w nim pracę z literaturą o różnorodnej tematyce, co – poprzez zróżnicowane formy aktywności – pozwala rozwijać zainteresowania, poszerzać wiedzę oraz kształtować system wartości dzieci w młodszym wieku szkolnym.

W programie podkreślono wartość **elementów związanych z orientacją zawodową**. Dzięki takim treściom dzieci poznają ciekawe zawody i poszerzają swoją wiedzę o świecie.

Kolejnym ważnym zagadnieniem są **doświadczenia i obserwacje**, które powinny być elementem codziennej nauki. Warto korzystać z gotowych pomysłów na aktywności dostosowane do wieku dzieci. Należy także zwrócić uwagę na prezentowanie różnorodnych sposobów sporządzania notatek, stawianie hipotez i ich weryfikowanie. Doświadczenia i obserwacje, które są naturalnym sposobem poznawania świata, zostały wkomponowane w tok codziennej nauki. Takie działania nie wymagają dodatkowego czasu.

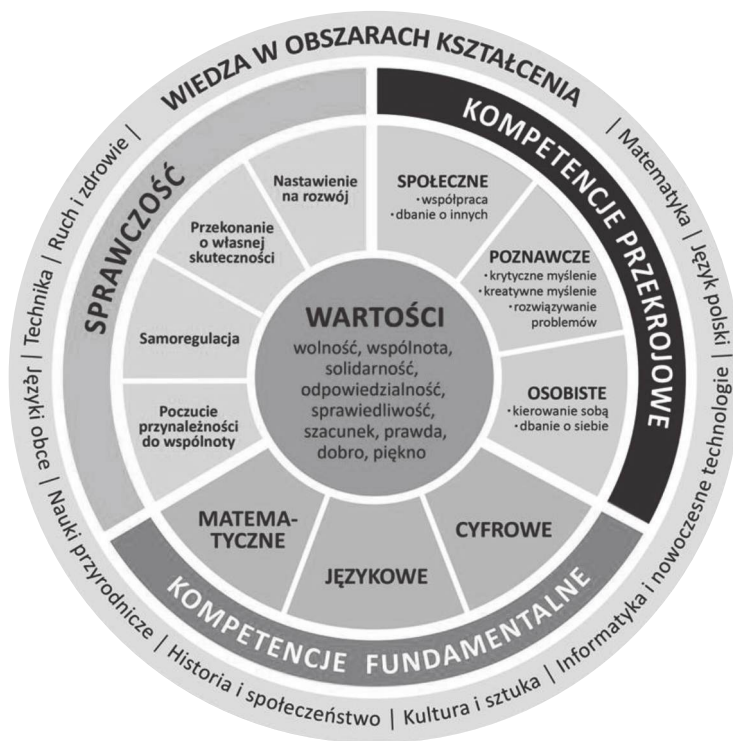
Istotnym elementem edukacji wczesnoszkolnej jest ukazywanie świata w całej jego różnorodności – zarówno tego bliskiego dziecku, jak i najdalszych, współcześnie łatwo dostępnych zakątków. **Edukacja włączająca oraz edukacja globalna** są obecne od samego początku kształcenia. Ukazują one uczniom bogactwo wynikające zarówno z uwarunkowań geograficznych, jak i z unikalnej sfery psychofizycznej każdego człowieka.

W zakresie **edukacji matematycznej** program wprowadza zróżnicowane zadania i aktywności, które pomagają uczniom rozwijać kompetencje w zakresie sprawności rachunkowej, rozwiązywania problemów, kształtować myślenie logiczne. Uczą dostrzegać i matematyzować codzienne sytuacje, dają okazję do poszukiwania własnych strategii rozwiązań oraz zachęcają do rozmów z kolegami i koleżankami z klasy na temat różnych sposobów rozwiązania wybranych zadań. W ramach edukacji matematycznej uczniowie poznają zasady konstruowania gier, przygotowują gry dla swoich rówieśników. Mogą doświadczać wielu emocji, bawią się i jednocześnie uczą się oraz doskonalić umiejętność myślenia: matematycznego, strategicznego, logicznego.

W serii *Ale to ciekawe* znajdują się również propozycje **projektów**. Ta angażująca metoda pracy cieszy się dużym entuzjazmem wśród uczniów. Pozwala spojrzeć na zagadnienie z różnych perspektyw, a wiedza i umiejętności zdobywane podczas realizacji projektu pozostają z uczniami na długo.

Program uwzględnia znaczenie budowania **sprawczości uczniów**. Sprzyjają temu aktywności do wykonania w parze, w grupie, wymagające planowania działań, weryfikacji przebiegu zadania, samooceny, prezentacji wykonanej pracy. Propozycje obejmują przygotowanie krótkich wydarzeń artystycznych, imprez klasowych, doświadczeń. Dzięki takim zadaniom uczniowie mają okazję poczuć się częścią grupy, zaprezentować wiedzę, zainteresowania, doskonalić swoje umiejętności komunikacyjne, społeczne. Uczą się odpowiedzialności, współpracy, jak również zauważają swój wpływ na innych.

Program *Ale to ciekawe* zakłada stosowanie elementów **oceniającego kształtującego**. Zaleca pracę z celami i kryteriami sukcesu, a także wdrażanie oceny koleżeńskiej oraz samooceny – dokonywanej przez uczniów w pełni samodzielnie, bez odgórnej ingerencji i oceny nauczyciela. Z kolei **materiały powtórzeniowe** zostały skonstruowane w oparciu o dobrze znane, wcześniej omówione zagadnienia, co umożliwi uczniom samodzielną pracę podsumowującą.

Charakterystyka profilu absolwenta i absolwentki

Według koncepcji profilu absolwenta i absolwentki szkoły podstawowej, opracowanej przez Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy, uczeń/uczennica ma być osobą wszechstronnie rozwiniętą – intelektualnie, społecznie i emocjonalnie, zdolną do dalszego kształcenia oraz aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym.

Model profilu absolwenta i absolwentki opiera się na czterech wzajemnie powiązanych elementach: **wartościach**, **kompetencjach** (fundamentalnych oraz przekrojowych), **sprawczości** oraz **wiedzy w obszarach kształcenia**.

Wartości

Podstawę profilu absolwenta i absolwentki stanowią wartości. Należą do nich: wolność i odpowiedzialność, wspólnota i szacunek, prawda, dobro i piękno oraz sprawiedliwość i solidarność.

Wolność to prawo do samostanowienia, ale wiąże się z odpowiedzialnością za swoje decyzje. W środowisku szkolnym wolność pozwala na odkrywanie swoich potencjału i kreatywności, a odpowiedzialność oznacza świadome wybory i ich konsekwencje.

Wspólnota stanowi przestrzeń, w której uczniowie budują własne poczucie przynależności. Jest ono niezbędne dla emocjonalnego i społecznego rozwoju uczniów.

Z kolei **szacunek** rozumie się jako dostrzeżenie wartości w drugim człowieku, społeczeństwie, kulturze. Wiąże się z tym prawo do wyrażania swoich opinii, potrzeb i emocji. W szkole szacunek stanowi podstawę działalności wychowawczej oraz dydaktycznej, pozwala na budowanie poczucia wspólnoty wśród uczniów, wzmacnia współpracę i rozwój.

Prawda jako zgodność informacji ze stanem faktycznym, ale również odróżnianie faktów od opinii, jest fundamentem rozwoju nauki.

Dobro to otwarcie na drugiego człowieka, zrozumienie dla innych oraz gotowość do niesienia pomocy.

Piękno jest przeżyciem estetycznym. Dostrzegane poprzez zmysły lub intelekt – budzi podziw i stymuluje uczennice i uczniów do rozwoju osobistego.

Sprawiedliwość wiąże się z uznaniem praw i obowiązków, ich egzekwowaniem oraz równym traktowaniem wszystkich.

Solidarność w środowisku edukacyjnym oznacza rozwój kultury pracy zespołowej i wzajemny szacunek dla różnorodności i zróżnicowanych potrzeb edukacyjnych.

Kompetencje

Drugim kluczowym elementem profilu absolwenta i absolwentki są kompetencje rozumiane jako zdolność do efektywnego działania poprzez wykorzystanie wiedzy, umiejętności i postaw.

Wśród nich wyróżniono **kompetencje fundamentalne**: matematyczne, językowe i cyfrowe. Są one niezbędne do funkcjonowania na co dzień, dalszego uczenia się oraz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu. Kompetencje matematyczne umożliwiają myślenie logiczne i rozwiązywanie problemów, kompetencje językowe – komunikację i rozumienie świata, a kompetencje cyfrowe – świadome korzystanie z technologii.

Kolejną grupę stanowią **kompetencje przekrojowe**, które mają zastosowanie w różnych dziedzinach aktywności ludzkiej. Dzielą się one na trzy kategorie:

– kompetencje społeczne – dotyczą współpracy w grupie, komunikacji i dbania o innych, opierając się na empatii, relacjach i działaniach prospołecznych,

– kompetencje poznawcze – obejmują rozwiązywanie problemów, myślenie krytyczne (zdolność analizy i oceny informacji w celu wyciągnięcia racjonalnych wniosków) oraz kreatywność, czyli umiejętność tworzenia nowych, oryginalnych pomysłów i rozwiązań,

– kompetencje osobiste – koncentrują się na kierowaniu sobą (samodzielność, wytrwałość, autorefleksja) oraz dbaniu o siebie (zdrowie, emocje, radzenie sobie ze stresem i wyznaczanie granic).

Kompetencje są ze sobą powiązane, rozwijają się równolegle, wymagają integracji wiedzy, umiejętności i postaw. Ich najważniejszym celem jest ukształtowanie osoby świadomej siebie, samodzielnej, odpowiedzialnej, otwartej na zmiany i gotowej do uczenia się przez całe życie.

Sprawczość

Trzecim filarem profilu absolwenta i absolwentki jest sprawczość, czyli zdolność do podejmowania działań, które mają pozytywny wpływ na nas samych i nasze otoczenie, oraz brania za nie odpowiedzialności. W szkole sprawczość pomaga uczniom być aktywnymi uczestnikami procesu edukacyjnego. Dzięki niej mogą realizować swoje cele, zaspokajać potrzeby i brać odpowiedzialność za swoje działania.

Budowanie sprawczości obejmuje cztery kluczowe obszary:

- poczucie przynależności do wspólnoty – poczucie, że jest się docenianym i akceptowanym przez grupę, co pozytywnie wpływa na samopoczucie i motywację,
- nastawienie na rozwój – wiara, że dzięki wysiłkowi można się rozwijać i doskonalić, co motywuje do podejmowania wyzwań,
- przekonanie o własnej skuteczności – wiara w zdolność do osiągnięcia celów, nawet w trudnych sytuacjach, co zwiększa motywację i kształtuje wytrwałość,
- samoregulacja – umiejętność planowania i realizowania celów, monitorowanie postępów i dostosowywanie się do zmian.

Sprawczość jest kluczowa dla aktywnego i odpowiedzialnego uczestnictwa w życiu – społecznym, kulturalnym, zawodowym, obywatelskim i rodzinnym.

Wiedza w obszarach kształcenia

Ostatnim elementem profilu absolwenta i absolwentki jest wiedza w obszarach kształcenia. Rozwijanie kompetencji fundamentalnych i kompetencji przekrojowych wymaga wykorzystania wiedzy z różnych dziedzin. Bez solidnych podstaw w danej dziedzinie niemożliwe jest opanowanie umiejętności wyższego rzędu, takich jak myślenie krytyczne i kreatywność. Ważne jest, aby uczniowie uczyli się w sposób zintegrowany, łącząc wiedzę z różnych dziedzin. To pomoże im lepiej zrozumieć świat i przygotować się do wyzwań czekających ich w przyszłości.

3. Podstawy naukowe

Koncepcja kształcenia zintegrowanego

Podczas prac nad programem autorki czerpały z **różnych koncepcji pedagogicznych**, korzystały z wyników badań naukowych. Pozwoliło to na dostosowanie całości do potrzeb współczesnego ucznia, z uwzględnieniem jego możliwości, wymagań podstawy programowej oraz – przede wszystkim – jego wszechstronnego rozwoju. Aktualna naukowa teoria nauczania–uczenia się nie opiera się już na jednym dominującym modelu. Współczesna dydaktyka i neuronauka traktują uczenie jako **aktywny, społeczny i emocjonalny proces konstruowania znaczeń**, a nie bierne „przekazywanie wiedzy”.

Źródłem inspiracji dla autorek przy tworzeniu koncepcji programu były poglądy i systemy dydaktyczne znanych pedagogów i psychologów, w tym: **J. Piageta, L. Wygotskiego, J. Brunera**.

Badania J. Piageta (konstruktywizm indywidualny) nad procesami poznawczymi dziecka mają ogromne znaczenie dla nauczycieli. Warunkują bowiem zmianę stylu nauczania z transmisyjnego na aktywny. Piaget skupił się na pojęciach dojrzewania i uczenia się. Dojrzewanie opisał jako uwarunkowany genetycznie ciąg zmian w biologii i zachowaniach jednostki, jakie zachodzą w toku jego życia, a uczenie się to według niego zmiany, które pojawiają się w wyniku doświadczeń gromadzonych w ciągu życia. Piaget uznał, że każdy organizm, aby przeżyć, musi przejść adaptację do otoczenia. Również szkolnego. W procesie adaptacji wyróżnił etapy asymilacji oraz akomodacji. Są to zmiany ilościowa i jakościowa, które zachodzą w umyśle dziecka w procesie adaptacji. Według Piageta dziecko w młodszym wieku szkolnym znajduje się w stadium operacji konkretnych, jeśli chodzi o rozwój intelektualny. Na tym etapie rozwoju ma trudności z myśleniem abstrakcyjnym, oderwanym od konkretów i działania. Nie potrafi wysnuć hipotezy, a jego myślenie dalekie jest od procesów dedukcji¹.

¹ J. Piaget, *Mowa i myślenie dziecka*, Wydawnictwo Szkolne PWN, 2005.

Nieco inaczej na dziecko patrzył **L. Wygotski (konstruktywizm społeczny)**, który uważał, że na rozwój ma ogromny wpływ środowisko społeczne. Istotną cechą nauczania jest tworzenie strefy najbliższego rozwoju dziecka. Daje to początek wewnętrznym procesom rozwojowym, a następnie, poprzez współpracę, procesy wewnętrznych zmian stają się trwałymi i własnym osiągnięciem rozwojowym dziecka². Nauczyciel, pamiętając o tym, **powinien organizować wzajemne uczenie się, pomoc rówieśniczą, szkolny tutoring**. Dzieci konstruują wiedzę w społecznym działaniu³. Sytuacje dydaktyczne należy organizować w taki sposób, by stawiane przed dzieckiem zadania były dostosowane do jego możliwości i nie wymagały zbyt dużej ingerencji nauczyciela. **Uczniowie powinni ze sobą współpracować, pomagać sobie w rozwiązywaniu problemów. Doskonalać funkcje języka, rozwijają procesy poznawcze**. Małe dziecko podczas zabawy, odkrywania prawidłowości często mówi do siebie. Przemyślane i dostosowane do możliwości dziecka zadania pozwalają mu osiągać sukces i wspierają motywację wewnętrzną potrzebną do dalszego rozwoju w toku podejmowanych aktywności. Zarówno zaplanowanych przez nauczyciela, jak i samodzielnych. Ogromną rolę w uczeniu się według Wygotskiego odgrywa kultura. Od najmłodszych lat dziecko powinno być zaznajamiane z baśniami, przypowieściami, rymowanymi, piosenkami. Wygotski uważał, że w procesie nauczania najważniejsze jest nie przyswajanie wiedzy, ale umiejętność uczenia się. Uczenie jest skuteczniejsze, gdy:

- uczeń rozwiązuje problemy,
- tłumaczy innym,
- współpracuje,
- odnosi wiedzę do własnych doświadczeń.

Z poglądami Wygotskiego zgadzał się **J. Bruner. Stworzył on koncepcję trzech typów reprezentacji rzeczywistości: enaktywną, ikoniczną i symboliczną**⁴. Dziecko musi przejść wszystkie trzy fazy rozwoju, by rozumieć świat i zachodzące w nim procesy. Bruner wyjaśnił ideę konstruktywizmu jako rusztowania – stwarzania dziecku sytuacji dydaktycznych z wykorzystaniem pomocy, narzędzi, atmosfery sprzyjającej budowaniu wiedzy i jej nadbudowywaniu w kolejnych etapach samodzielnego działania, czyli w samodzielnym konstruowaniu wiedzy. Wiedza nie jest zdobywana, musi być skonstruowana podczas działania i aktywnego jej odkrywania. Bruner wskazywał, że edukacja nie odbywa się jedynie w szkole, ale też odbywa się w domu, podczas rodzinnych posiłków, gdy domownicy ze sobą rozmawiają, przeżywają emocje. **Dzieci potrzebują współdziałania, spierania się, treningu umiejętności społecznych polegającego na wzajemnym słuchaniu swoich racji, uzgadnianiu stanowisk, szacunku do odmiennych zdań**.

Autorki wzięły pod uwagę zdobycze naukowe ostatnich lat dotyczące neurodydaktyki. Zadbaly, by program wspierał uczenie się wielozmysłowe oraz „przyjazne” mózgowi. Dziecko uczy się chętniej, gdy czuje sens, jest emocjonalnie zaangażowane, działa aktywnie i ma autonomię oraz nie boi się popełniać błędów.

Bardzo ważne są dla autorek podstawy naukowe, które stanowią grunt dla efektywnej edukacji matematycznej w klasach I–III. Jest to okres, w którym następuje intensywny rozwój umysłowy dziecka – i jest on kluczowy dla prawidłowo przebiegającej edukacji matematycznej. Z. Semadeni⁵ oraz E. Gruszczyk-Kolczyńska⁶ odwołują się do teorii rozwoju pojęć matematycznych, które opracował Piaget.

² L. S. Wygotski, *Wybrane prace psychologiczne*, PWN, Warszawa 1971.

³ L. S. Wygotski, *Myślenie i mowa*, PWN, Warszawa 1989.

⁴ J. S. Bruner, *Kultura edukacji*, przeł. T. Brzostowska-Tereszkiewicz, Kraków 2006.

⁵ Z. Semadeni, E. Gruszczyk-Kolczyńska, G. Treliński, B. Bugajska-Jaszczołt, M. Czajkowska, *Matematyczna edukacja wczesnoszkolna. Teoria i praktyka*, Wydawnictwo Pedagogiczne ZNP, Kielce 2015.

⁶ *Wspomaganie rozwoju umysłowego oraz edukacja matematyczna dzieci w ostatnim roku wychowania przedszkolnego i w pierwszym roku szkolnej edukacji*. Praca zbiorowa pod redakcją Edyty Gruszczyk-Kolczyńskiej, Wydawnictwo Edukacja Polska Sp. z o.o., Warszawa 2009.

Opisuje on rozwój **myślenia operacyjnego** dzieci i przedstawia jego etapy. Ich znajomość jest warunkiem koniecznym do tego, aby dobrać adekwatne metody pracy do poziomu rozwoju ucznia. Ważne jest, aby proces kształcenia był zgodny z naturalnym rozwojem umysłowym i emocjonalnym dziecka. W myśl **konstruktywizmu** nauczyciel powinien organizować sytuacje dydaktyczne, podczas których uczeń sam będzie tworzył w umyśle różne pojęcia logiczno-matematyczne. **Ważne jest samodzielne dochodzenie ucznia do wiedzy poprzez doświadczanie, manipulowanie, obserwowanie, refleksję, odkrywanie prawidłowości, przez zabawę.**

Biorąc pod uwagę wnioski płynące z wieloletnich badań psychologów i pedagogów, autorki zadbały, aby w programie znalazły się zapisy kładące nacisk na aktywne działanie **dzieci**. Program zakłada stwarzanie **im** warunków do dociekania, poszukiwania i doświadczania, a także organizowanie wielokierunkowych aktywności pobudzających wszystkie zmysły. Ważnym elementem jest również nauka rówieśnicza, oparta na pracy w parach, grupach i zespołach. **Uczniowie** mają korzystać z różnorodnych materiałów i źródeł wiedzy dostosowanych do **ich** możliwości percepcyjnych oraz zainteresowań. W zajęcia edukacyjne naturalnie wplatane są rymowanki, zagadki, piosenki, lektury czy teksty popularnonaukowe.

Bibliografia

- J. S. Bruner, *Kultura edukacji*, przeł. T. Brzostowska-Tereszkiewicz, Kraków 2006.
- J. Piaget, *Mowa i myślenie dziecka*, Wydawnictwo Szkolne PWN, 2005.
- Z. Semadeni, E. Gruszczyk-Kolczyńska, G. Treliński, B. Bugajska-Jaszczołt, M. Czajkowska, *Matematyczna edukacja wczesnoszkolna. Teoria i praktyka*, Wydawnictwo Pedagogiczne ZNP, Kielce 2015.
- Wspomaganie rozwoju umysłowego oraz edukacja matematyczna dzieci w ostatnim roku wychowania przedszkolnego i w pierwszym roku szkolnej edukacji*. Praca zbiorowa pod redakcją Edyty Gruszczyk-Kolczyńskiej, Wydawnictwo Edukacja Polska Sp. z o.o., Warszawa 2009.
- L. S. Wygotski, *Wybrane prace psychologiczne*, PWN, Warszawa 1971.
- L. S. Wygotski, *Myślenie i mowa*, PWN, Warszawa 1989.

4. Dziecko-uczeń

1) Rozwój dziecka w wieku 7–10 lat

Młodszy wiek szkolny przypada na trzy pierwsze lata nauki szkolnej. W polskim systemie nauczania obejmuje on dzieci w wieku od 7 do 10 roku życia. Młodszy wiek szkolny określany jest również jako późne dzieciństwo⁷. Zachodzą wówczas duże zmiany – zarówno w rozwoju fizycznym, jak i psychicznym. Zabawa, która dotychczas dominowała w działalności dziecka, zostaje zastąpiona przez naukę szkolną. Nie jest już ona główną formą aktywności, ale nie należy jej pomijać podczas planowania i organizowania aktywności edukacyjnych. Zadania, które stawiają przed dzieckiem szkoła i nauczyciel, mają ogromny wpływ na dynamicznie rozwijające się procesy poznawcze. Stają się one coraz bardziej dowolne i przebiegają z większym udziałem świadomości dziecka. Uczy się ono kierować swoją uwagą, spostrzeganiem, pamięcią i uczeniem się. Koniec wieku przedszkolnego i pierwsze lata pobytu dziecka w szkole są szczególnie istotne dla jego dalszego rozwoju.

Okres ten przynosi znaczące zmiany zarówno w psychofizycznym rozwoju dziecka, jak i w jego bezpośrednim otoczeniu. Do najważniejszych uwarunkowań tego etapu należą:

- **wzrost umiejętności** oceny wydarzeń i uznawania ich za realne;
- **doskonalenie procesów** pamięci, uwagi oraz logicznego myślenia;
- **dalszy rozwój aktywności poznawczej**, przejawiający się silnym zainteresowaniem otoczeniem, eksperymentowaniem oraz podejmowaniem samodzielnych inicjatyw;
- **rozwijanie zdolności** wyrażania własnych przeżyć i emocji poprzez ekspresję twórczą;
- **wyraźne zanurzenie w świecie nowoczesnych technologii**, obecnych dziś zarówno w przestrzeni domowej, jak i szkolnej.

Dziecko potrzebuje do rozwoju aktywności własnej i stymulacji osoby dorosłej. Należy stwarzać mu warunki, które je zaciekawią i wywołają potrzebę eksploracji świata. Systematyczne nauczanie, udział dziecka w zorganizowanych zajęciach edukacyjnych, oddziaływanie wychowawcze w szkole stanowią bardzo silne bodźce rozwojowe, które powodują zmiany w sferze rozwoju poznawczego i społecznego.

Na tym etapie rozwoju **aktywność dziecka staje się bardziej kontrolowana poznawczo**. Relacje rówieśnicze, które uczniowie budują już od czasów przedszkolnych, w szkole owocują większą gotowością do współpracy oraz chętnym podejmowaniem inicjatyw zespołowych. Dzięki usystematyzowaniu procesu uczenia się wzrastają umiejętności: analizowania zdarzeń, szukania powiązań między nimi, refleksyjności.

Należy jednocześnie pamiętać, że rozwój dzieci przebiega nieharmonijnie i w klasie spotykają się dzieci, które różnią się między sobą rozwojem fizycznym i psychicznym. Wiąże się to z dojrzewaniem układu nerwowego, stymulacją, jaką dziecko uzyskało w domu rodzinnym, i ogólnym zdrowiem dziecka.

Tu należy wspomnieć o dojrzałości szkolnej. Barbara Wilgocka-Okoń definiuje **pojęcie dojrzałości szkolnej** jako: *dokonujące się w dziecku zmiany rozwojowe, które mają charakter spontaniczny i wiążą się z dojrzewaniem. Kierowanie rozwojem przypisuje się tu mechanizmowi biologicznemu, jakim jest dojrzewanie. Dojrzałość zaś traktuje jako etap (...) charakteryzujący się wrażliwością na oddziaływania zewnętrzne, które mogą modyfikować i kierunek, i dynamikę zmian, jakie zachodzą w rozwoju*⁸.

⁷ Z. Włodarski, A. Matczak, *Wprowadzenie do psychologii*, Warszawa 1987, s. 312.

⁸ B. Wilgocka-Okoń, *Gotowość szkolna dzieci sześcioletnich*, Warszawa 2003, s. 10.

Etap szkolny może być trudny dla dziecka z kilku powodów. Dorota Klus-Stańska wymienia trzy powody⁹:

1. szkoła stanowi dla dziecka odmienną sytuację, wcześniej nieznaną, która dotyczy nowego sposobu funkcjonowania, obowiązków, wymagań, współdziałania w grupie itp.,
2. znaczenie, jakie dziecko przypisuje podjęciu się nowej roli, może stanowić czynnik stresujący,
3. określone uwarunkowania rozwojowe dziecka, takie jak niewielka odporność psychiczna, zmniejszają możliwości bezkolizyjnego przystosowania się do nowej roli.

Rozwój fizyczny

Dzieci różnią się od siebie dojrzałością biologiczną, wzrostem, wagą, sprawnością fizyczną. Jedne potrafią skakać przez skakankę, inne nie potrafią złapać piłki. Ma na to wpływ wiele przyczyn, z których głównymi są tryb życia rodziny, sposób spędzania wolnego czasu oraz wzorce do naśladowania. Wspólną cechą wszystkich uczniów młodszych jest duża potrzeba ruchu. Zwykle pierwszoklasiści wykazują samodzielność w czynnościach samoobsługowych, mają określoną lateralizację i orientują się w schemacie własnego ciała.

W tym wieku dojrzewa układ nerwowy, ruchy stają się bardziej skoordynowane, precyzyjne. Dotyczy to również dojrzewania układów kostnego i mięśniowego. Dzięki temu dzieci stają się gotowe do nauki pisania. Kostnienie kości nadgarstka u dziecka siedmioletniego nie jest jeszcze ukończone, dlatego zajęcia wymagające precyzji i manipulowania drobnymi przedmiotami powinny być planowane refleksyjnie i ostrożnie. Należy doskonalić umiejętności manualne, nie przeciążając jednak dziecka¹⁰.

Uwaga i percepcja

Na rozwój poznawczy w tym okresie ma wpływ doskonalenie uwagi, spostrzegawczości, mowy i pamięci. Dziecko doskonali procesy myślowe. Dzięki rozwojowi umiejętności spostrzegania zaczyna dostrzegać elementy składowe większej całości, porządkuje ilustracje, dostrzega powiązania między nimi, różnicuje je według podanej cechy lub według własnego warunku. Zdolność koncentracji uwagi jest jeszcze krótkotrwała, ale uczeń zaciekawiony działaniem, zaangażowany i aktywnie badający zjawisko lub problem postawiony przed nim przez nauczyciela potrafi pracować w skupieniu przez dłuższy czas¹¹.

Pamięć

Proces ten ściśle łączy się z procesem uczenia się. Pamięć to procesy zapamiętywania, przechowywania, rozpoznawania bądź przypominania zjawisk, rzeczy, słów¹². To również zapomnianie. W młodszym wieku szkolnym rozwijają się takie cechy pamięci, jak: szybkość, trwałość i pojemność. Najnowsze badania i neurodydaktyka wskazują, jak uczy się mózg i co wpływa na zapamiętywanie. Jest to niezbędna wiedza dla nauczyciela jako organizatora sytuacji dydaktycznych. Dziecko zapamięta te wydarzenia, które są dla niego ważne, ciekawe i opierają się na działaniu. Sprzyjają temu przyjazna atmosfera, akceptacja błędów i wielokrotne przetwarzanie zdobytej wiedzy oraz samodzielne działanie oparte na pozytywnych emocjach dziecka¹³. Aby proces utrwalania wiedzy przebiegał efektywniej, należy powtarzać materiał i pozwolić dzieciom być specjalistami w wybranych dziedzinach. Podejście to współgra z uwarunkowaniami tego wieku – to właśnie wtedy zwiększa się pojemność pamięci, a dziecko zaczyna stosować strategie zapamiętywania. Wymyśla je samodzielnie albo stosuje strategie

⁹ D. Klus-Stańska, *Adaptacja szkolna siedmiolatków*, Olsztyn 2004, s. 15–16.

¹⁰ M. Przetacznik-Gierowska, G. Makiełło-Jarża, *Psychologia rozwojowa i wychowawcza wieku dziecięcego*, WSiP, Warszawa 1985, s. 94.

¹¹ Tamże, s. 112.

¹² M. Lelonek, T. Wróbel (red.), *Praca nauczyciela i ucznia w klasach 1–3*, WSiP, Warszawa 1990.

¹³ G. Dryden, J. Vos, *Rewolucja w uczeniu*, Zysk i S-ka, Poznań 2003.

pokazane przez rówieśników bądź nauczyciela. Uczniowie mogą mieć jeszcze trudność w korzystaniu z zapamiętanych treści i przywołaniu ich w odpowiednim momencie, ale coraz częściej zdarza im się odwoływać do zasobów pamięci. Doskonałą pamięć logiczną i pamięć dowolną.

Mowa

Obok pamięci, ważnym czynnikiem podlegającym wielkim zmianom w młodszym wieku szkolnym jest mowa. Wzrasta zasób słownictwa – zarówno biernego, jak i czynnego. Dziecko zaczyna stosować w mowie zdania złożone. Jest to wyznacznik osiągnięcia przez nie dojrzałości szkolnej. Wzrasta umiejętność rozumienia powieści, przenośni – gotowość do rozumienia mowy oderwanej od bezpośrednich spostrzeżeń. Dziecko zaczyna różnicować mowę ustną od pisanej. Dostrzega różnice między nimi i doskonali sprawność zamiany słowa na zapis graficzny. Zdarzają się wady wymowy, które są wskazaniem do pracy logopedycznej, gdyż utrwalone mogą stanowić o niepowodzeniach szkolnych.

Myślenie

W młodszym wieku szkolnym zauważa się istotną zmianę w sposobie funkcjonowania poznawczego dziecka. Badania prowadzone nad procesami myślenia, rozumowania i rozwiązywania przez nie problemów zawdzięczamy Jeanowi Piagetowi. Piaget wyróżnił cztery stadia rozwoju poznawczego. Na siódmy rok życia przypada według niego etap operacji konkretnych. W tym stadium dziecko rozwija system pozwalający na porządkowanie i interpretowanie zjawisk zachodzących wokół niego za pomocą struktur logicznych. Ponadto przyswaja sobie zasadę zachowania ilości i stałości¹⁴. Dziecko lepiej radzi sobie z myśleniem przyczynowo-skutkowym. Wnioskuje i, po zastanowieniu, potrafi podać skutki zachowania w danej sytuacji. Jest w stanie tworzyć kategorie związane z pojęciami, klasyfikować obiekty, przechodzić od ogółu do szczegółu. W tym wieku dziecko potrafi postrzegać rzeczywistość z różnych perspektyw. Dotyczy to zarówno przedmiotów, jak też ludzi. Dziecko reaguje na emocje innych osób, odczytuje ich stan emocjonalny na podstawie gestów i zachowania. Dzięki nabywaniu doświadczeń doskonali się w tej kompetencji. Należy jednak pamiętać, że nadal wymaga konkretów do doświadczania i dopiero wtedy otrzyma dobre podwaliny pod myślenie abstrakcyjne. Dziecko w młodszym wieku szkolnym osiąga zdolność świadomego i kontrolowanego rozwiązywania problemów.

Relacje społeczne i emocje

Młodszy wiek szkolny to czas intensywnego rozwoju sfery odczuwania emocji i ich rozpoznawania. Dziecko coraz częściej potrafi zapanować nad intensywnością przeżywania emocji i ich kontrolą. Pod koniec etapu edukacji wczesnoszkolnej rozumie przyczyny występowania danej emocji, współodczuwa emocje rówieśników. Staje się empatyczne. Coraz większy wpływ, oprócz środowiska rodzinnego, mają na nie rówieśnicy oraz nauczyciel. Dziecko staje się bardziej niezależne niż było wcześniej. Nauczyciel jest dla niego autorytetem i wyrocznią. Grupa rówieśnicza jest polem doskonalenia umiejętności społecznych, przeżywania radości, dzielenia się sukcesami, ale też rozwiązywania problemów i konfliktów wewnątrzgrupowych. Z relacjami społecznymi wiąże się pojęcie samooceny. Dziecko porównuje swoje kompetencje z umiejętnościami innych członków grupy, co może prowadzić do zadowolenia, ale też frustracji. Pierwsze doświadczenia mają więc wpływ na pozytywne postrzeganie siebie i sukcesy lub porażki edukacyjne. Koniec etapu wczesnoszkolnego to również zmiana form aktywności społecznej polegającej na osiąganiu sukcesów osobistych poprzez współpracę w grupie.

¹⁴ K. Appelt, *Wiek szkolny. Jak rozpoznać potencjał dziecka*, [w:] *Psychologiczne portrety człowieka. Praktyczna psychologia rozwojowa*, A. Brzezińska (red.), GWP, Gdańsk 2005.

Bibliografia

- Z. Włodarski, A. Matczak, *Wprowadzenie do psychologii*, Warszawa 1987
- B. Wilgocka-Okoń, *Gotowość szkolna dzieci sześciolatków*, Warszawa 2003.
- D. Klus-Stańska, *Adaptacja szkolna siedmiolatków*, Olsztyn 2004.
- M. Przetacznik-Gierowska, G. Makiełło-Jarża, *Psychologia rozwojowa i wychowawcza wieku dziecięcego*, WSiP, Warszawa 1985.
- M. Lelonek, T. Wróbel (red.), *Praca nauczyciela i ucznia w klasach 1–3*, WSiP, Warszawa 1990.
- G. Dryden, J. Vos, *Rewolucja w uczeniu*, Zys i S-ka, Poznań 2003.
- K. Appelt, *Wiek szkolny. Jak rozpoznać potencjał dziecka*, [w:] *Psychologiczne portrety człowieka. Praktyczna psychologia rozwojowa*, A. I. Brzezińska (red.), GWP, Gdańsk 2005.

2) Sylwetka ucznia kończącego klasę 3

Wymagania wobec ucznia kończącego **klasę trzecią** obejmują następujące efekty w zakresie:

- **kompetencji językowych**

rozumie to, co słyszy, czyta i ogląda; mówi i pisze w sposób jasny i zrozumiały; opowiada o swoich pomysłach, uczuciach i doświadczeniach; zadaje pytania i odpowiada na pytania innych; przekazuje informacje – ustnie, pisemnie oraz za pomocą obrazów, dźwięków i prostych narzędzi cyfrowych; odróżnia fakty od opinii; uważnie słucha innych i potrafi współpracować z nimi w rozmowie; tworzy krótkie teksty, np.: opowiadania, opisy, notatki, wiadomości; korzysta z różnych źródeł informacji; wyraża i interpretuje myśli, uczucia, fakty i opinie (zarówno w mowie, jak i w piśmie); porozumiewa się w językach obcych; ma świadomość istnienia innych kultur i języków

- **kompetencji matematycznych**

rozumuje i myśli logicznie; wykonuje obliczenia oraz szacuje; wyjaśnia sposób rozwiązania; rozwija własne strategie rozwiązywania problemów; stosuje umiejętności matematyczne w sytuacjach praktycznych, np.: podczas robienia zakupów, mierzenia czasu, długości; dostrzega zależności i porównuje wyniki; korzysta z tabel, wykresów, rysunków i prostych modeli; zapisuje działania i rozwiązania w poprawny sposób; poznaje świat przez obserwowanie, doświadczenie i zadawanie pytań; prowadzi proste obserwacje i eksperymenty; wyciąga wnioski na podstawie tego, co zauważył i sprawdził

- **kompetencji cyfrowych**

wykorzystuje technologie cyfrowe do nauki i codziennych działań; wyszukuje potrzebne informacje i potrafi ocenić ich przydatność; korzysta z prostych programów edukacyjnych; komunikuje się i współpracuje z innymi, z wykorzystaniem narzędzi cyfrowych; tworzy proste treści cyfrowe, np.: teksty, prezentacje, rysunki, krótkie programy; zna zasady bezpiecznego korzystania z internetu; szanuje prawa autorskie i własność innych osób; rozwiązuje proste problemy z wykorzystaniem technologii; korzysta z mediów i technologii w sposób odpowiedzialny i krytyczny

- **kompetencji ruchowych**

wykorzystuje i rozwija własny potencjał ruchowy; kształtuje zdrowe nawyki w codziennym funkcjonowaniu; utrwała nawyk podejmowania aktywności na rzecz zdrowia; rozumie znaczenie odpoczynku, ruchu i zdrowego stylu życia

- **kompetencji poznawczych**

identyfikuje problemy, stosuje różne strategie ich rozwiązywania; poszukuje informacji i je organizuje; wyciąga wnioski; podaje argumenty; szuka kreatywnych sposobów rozwiązywania problemów; planuje swoje działanie; korzysta z instrukcji; uczy się racjonalnego wyciągania wniosków; rozpoznaje manipulację; unika uproszczeń i stereotypów

- **kompetencji społecznych**

współpracuje z innymi i zgodnie bawi się oraz pracuje w grupie; uczy się planować swoją pracę i kończyć rozpoczęte zadania; buduje relacje oparte na wzajemnym szacunku, empatii i zaufaniu; wyraża myśli, uczucia i potrzeby w konstruktywny sposób; współpracuje w grupie, przydzielając i podejmując różne role; prowadzi obserwacje świata przyrody; rozumie, że działalność człowieka wpływa na środowisko; dba o przyrodę i zachowuje się odpowiedzialnie wobec otoczenia

- **kompetencji osobistych**

poznaje swoje mocne strony i rozwija samodzielność, odpowiedzialność oraz wytrwałość w nauce; korzysta z różnych sposobów uczenia się i poszukuje potrzebnych informacji; dokonuje samooceny; rozumie, że nauka to nie tylko proces szkolny, ale umiejętność, która będzie potrzebna i doskonała

przez całe życie; potrafi mówić o swoich uczuciach; stosuje proste sposoby umożliwiające radzenie sobie z emocjami; radzi sobie z trudnościami i próbuje znaleźć rozwiązanie problemu; dba o swoje zdrowie, bezpieczeństwo i dobre samopoczucie; potrafi poprosić o pomoc i wspierać innych; uczy się dbania o siebie, odczytywania i zaspokajania własnych potrzeb przy jednoczesnym respektowaniu granic innych.

5. Zalecenia i wskazania praktyczne do realizacji programu

Powiedz mi, a zapomnę.

Pokaż mi, a zapamiętam.

Pozwól mi zrobić, a zrozumiem.

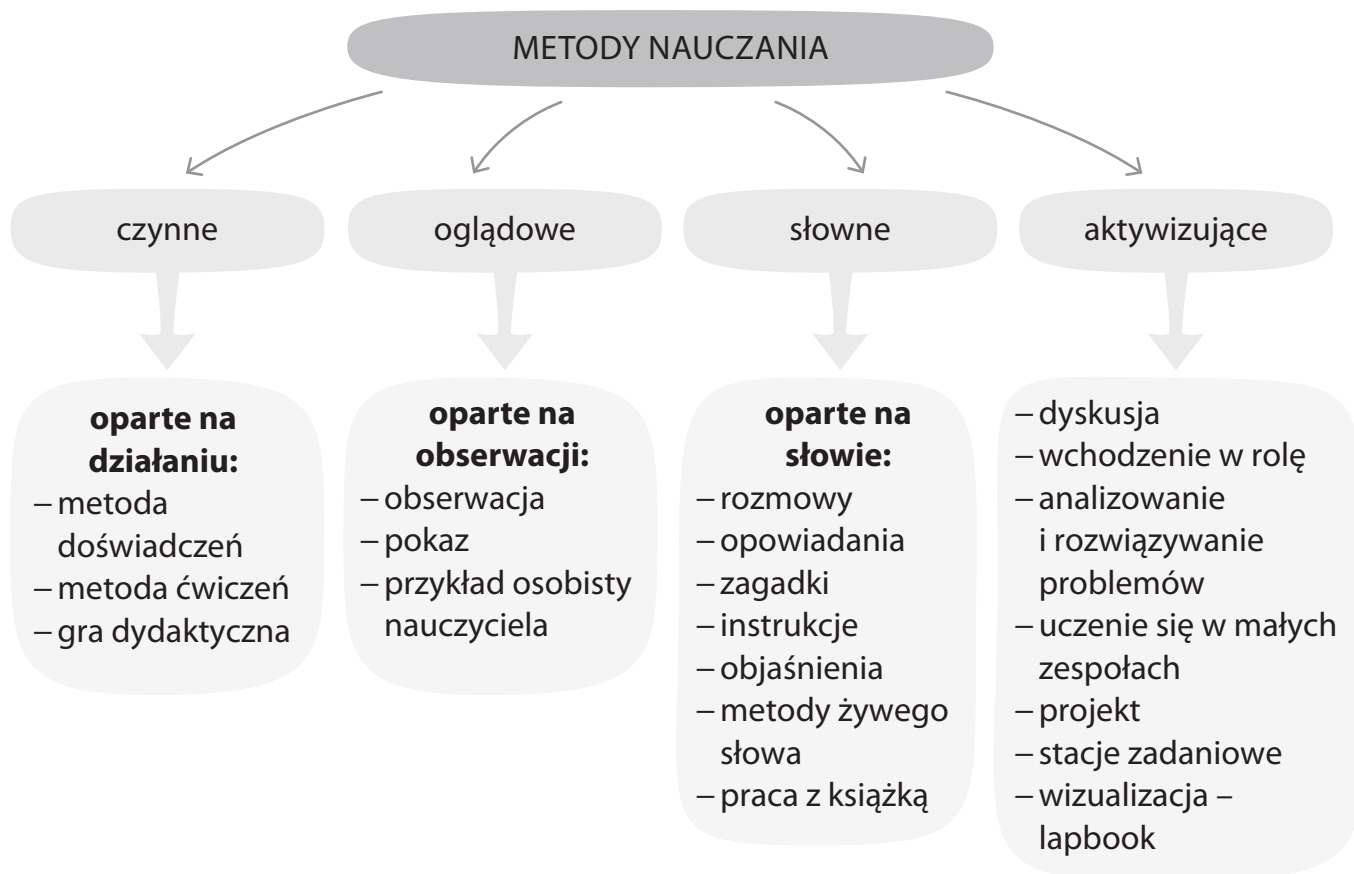
Konfucjusz

1) Metody i formy pracy

Edukacja wczesnoszkolna to bardzo ważny okres w rozwoju dziecka. Łączy ze sobą procesy wychowania, nauczania i uczenia się. Celem głównym jest wszechstronny i harmonijny rozwój ucznia. Dobrze zorganizowany proces dydaktyczno-wychowawczy umożliwi osiągnięcie sukcesu i przygotowuje do samodzielnego zdobywania wiedzy oraz nabywania kompetencji społecznych. Niezwykle ważną rolę odgrywa tutaj nauczyciel. Organizuje sytuacje dydaktyczne, wpływa motywująco na uczniów, rozbudza ich ciekawość i zainteresowanie, nadzoruje przebieg zajęć, stosując przemyślane strategie. Na strategie składają się zasady, formy i metody pracy oraz wykorzystywane środki dydaktyczne.

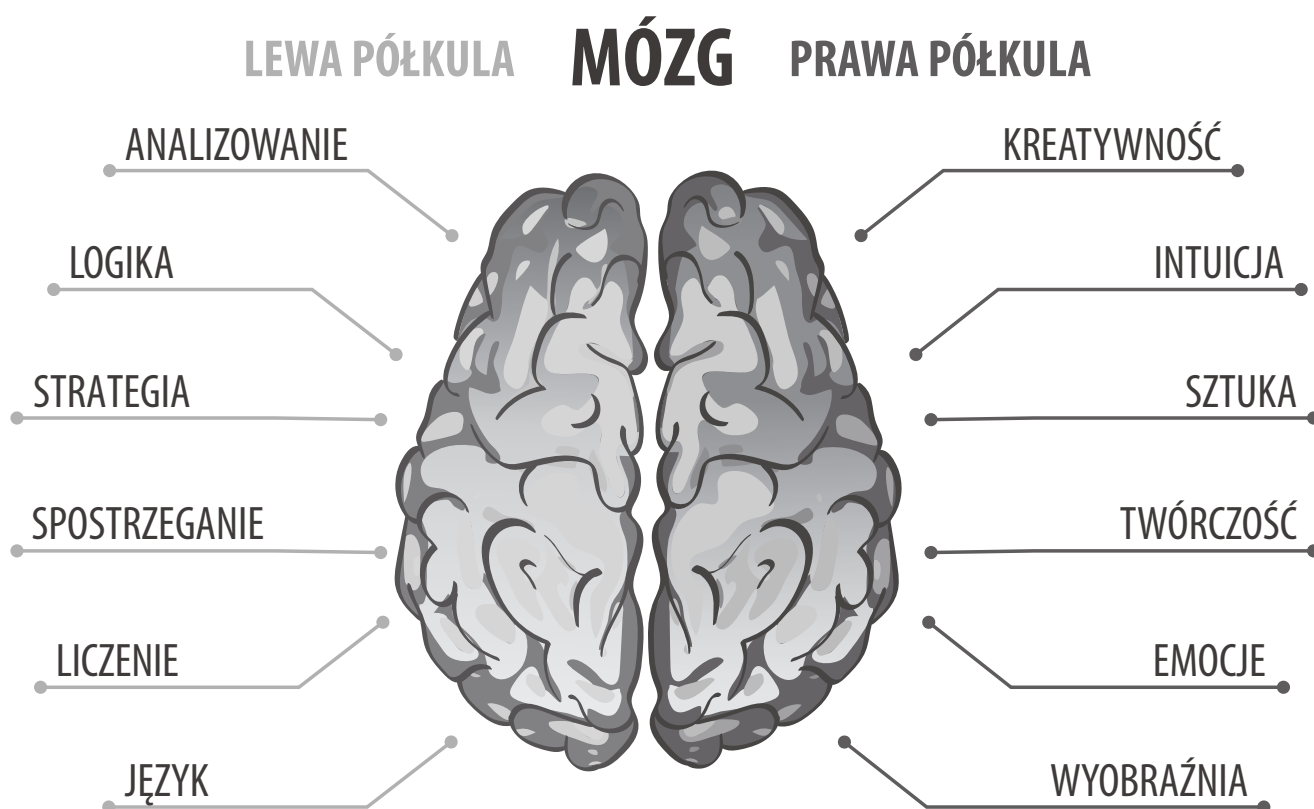
W edukacji wczesnoszkolnej ważne jest stosowanie takich metod, które będą stymulować aktywność i wspierać wszechstronny rozwój uczniów.

Metody nauczania według Anny Klim-Klimaszewskiej (2005)

Program *Ale to ciekawe* opiera się na teorii **kształcenia wielostronnego**, polegającej na łączeniu ze sobą poznania, wartościowania i działania. Zakłada wielostronną aktywność uczniów. Nauczyciel powinien stosować różne metody, formy organizacyjne i środki dydaktyczne, aby umożliwić optymalny rozwój każdemu uczniowi.

Ludzki mózg to skomplikowany mechanizm. W ostatnich latach nauka o jego funkcjonowaniu rozwinęła się tak bardzo, że możemy projektować sytuacje edukacyjne bardziej świadomie i celowo. Lewa półkula mózgu odpowiada za myślenie matematyczne, myślenie logiczne oraz za posługiwanie się językiem w sposób zrozumiały i celowy. To od jej prawidłowej aktywności zależy umiejętność pisania oraz analizowania różnych sytuacji, rozpoznawanie przedmiotów za pomocą dotyku oraz rozumienie poleceń i komunikatów od innych osób. Prawa półkula mózgu odpowiada za działania oparte na kreatywności, myśleniu nieszablonowym, tworzeniu, wszelkich artystycznych aktywnościach, wymyślaniu i wyobraźni. Obie półkule mózgowe są jednakowo ważne, by aktywnie się uczyć, pracować i rozumieć otaczający nas świat, z bezmiarem jego możliwości¹⁵. Dlatego program *Ale to ciekawe* proponuje różne metody pracy oraz różne rodzaje aktywności wspierające rozwój obu półkul mózgowych uczniów. Podejście to znajduje silne uzasadnienie we współczesnej neurodydaktyce. Choć ludzki mózg wykazuje pewną specjalizację czynnościową struktur korowych (gdzie lewa strona silniej wspiera procesy sekwencyjne, logiczne i językowe, a prawa odpowiada za syntezę przestrzenną, orientację i myślenie holistyczne), to efektywne uczenie się zachodzi wyłącznie dzięki ich ścisłej integracji.

¹⁵ T. Buzan, *Pamięć na zawołanie*, Łódź 1997.

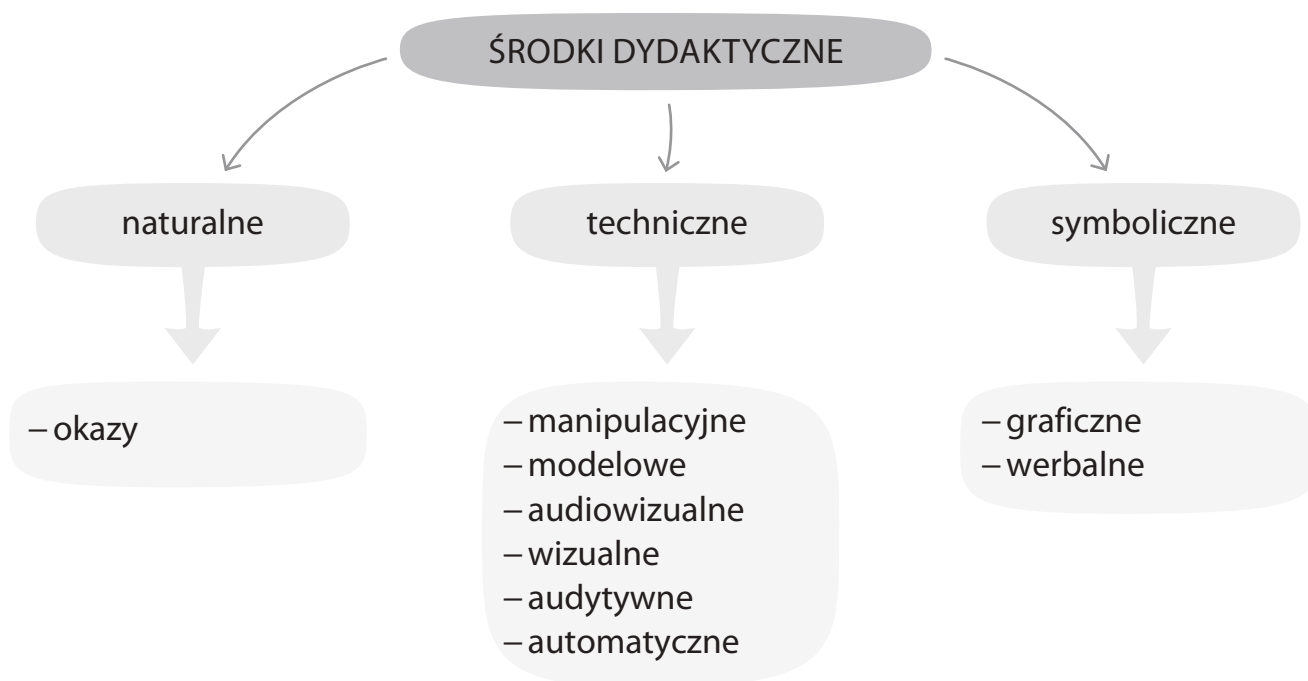
Rodzaj metody	Zalety	Ograniczenia	Uwagi
metoda doświadczeń	aktywność każdego ucznia, zaciekawienie, przeżywanie, stawianie hipotez, łatwiejsze zrozumienie zjawiska, wnioskowanie, zdobywanie kompetencji społecznych, indywidualizacja nauczania	wymaga przygotowań ze strony nauczyciela, odpowiednich warunków, środków dydaktycznych oraz organizacji zajęć	Doświadczenie powinno być wykonane samodzielnie przez ucznia (ewentualnie w małych grupach), a nie obserwowane.
gra dydaktyczna	aktywność każdego ucznia, zaciekawienie, przeżywanie, kompetencje społeczne – rywalizacja, porażka, przestrzeganie zasad, współpraca, nauka przez zabawę	wymaga przygotowań, systematycznego stosowania, jest czasochłonna, trudności w przeżywaniu porażek w początkowym etapie stosowania gier	Mogą to być gry gotowe, przygotowane przez nauczyciela lub zaproponowane przez uczniów. Mogą dotyczyć różnych sytuacji dydaktyczno-wychowawczych, w zależności od potrzeb.
pokaz	kierowanie uwagi obserwujących na istotne cechy zjawiska, procesu lub przedmiotu, doskonalenie uwagi dowolnej dzieci	zbyt dużo dzieci w zespole utrudnia jednakowy dostęp do pokazu, dzieci niezainteresowane dekoncentrują innych uczestników pokazu	Nie może być główną metodą zajęć. Metoda wprowadzająca do zadania realizowanego samodzielnie przez ucznia – nie jej zastępstwo.
dyskusja, rozmowa kierowana	rozwijanie zasobu słownictwa – biernego i czynnego, doskonalenie umiejętności komunikacyjnych, rozwijanie myślenia przyczynowo-skutkowego i argumentowania, stwarzanie możliwości dzielenia się swoimi przemyśleniami, aktywizowanie uczniów	możliwość wyłączenia się nieśmiałych uczestników z dyskusji, odejście od tematu, narzucanie swoich wypowiedzi i racji innym	Temat nie może być zbyt trudny, nie może odwoływać się do nowych wiadomości, nie może być jednoznaczny, wymaga wcześniejszego przygotowania się.
zagadki	rozwijanie myślenia logicznego, dedukcji, gra słów, skojarzenia, rozwijanie słownictwa, możliwość tworzenia zagadek przez uczniów, możliwość przygotowania klasowych rozgrywek, kwizów	zbyt infantylna treść i nadmiar tego typu zadań mogą obniżyć motywację uczniów, zniechęcając ich do samodzielnego odkrywania otaczającego świata	Należy pozwolić uczniom tworzyć zagadki samodzielnie. Nie muszą być one rymowane.

Rodzaj metody	Zalety	Wady	Uwagi
uczenie się w małych zespołach	uczenie się od siebie nawzajem, budowanie relacji w grupie, nauka współodpowiedzialności, podejmowanie ról społecznych, wykorzystywanie własnych kompetencji oraz wiedzy, budowanie samooceny, indywidualizacja nauczania	wymaga przeorganizowania przestrzeni klasowej i zmiany aranżacji klasy, wymaga czasu i dostosowania zadań do możliwości dzieci	Należy dobierać grupy i zmieniać ich skład zgodnie z potrzebami zadania (np. podobny poziom dzieci, dziecko ekspert w grupie, dobieranie losowe, dobieranie poprzez sympatię).
praca z książką	rozwijanie umiejętności czytania, zapoznanie z literaturą, rozwój czytelnictwa, możliwość pracy samodzielnej, nauka skupienia się	umiejętność skupienia uwagi przez krótki czas utrudnia pracę z książką, różnice w poziomie czytania	Zadania do pracy z książką muszą być właściwie dobrane. Należy mieć pewność, że leżą one w obszarze kompetencji, które nabyli uczniowie.
projekt	interdyscyplinarność, praca zespołowa, współpraca, dowolność tematyki, tematyka zaproponowana przez uczniów, jest rozłożony w czasie, poszukiwanie wiadomości i aktywne budowanie wiedzy, doskonalenie sztuki prezentacji efektów wspólnej pracy, nauka ról grupowych	wymaga dobrego planowania, źle dobrani uczniowie w grupach zatrzymują postęp pracy, zbyt trudne zadania zniechęca uczniów	Warto zadbać o rozpowszechnienie rezultatów projektu oraz pokazać etapy pracy. Wartość wychowawczą podkreślić omówieniem efektów współpracy. Zacząć od krótkiego projektu o tematyce bliskiej uczniom.
mapa myśli – notatka wizualna	tworzenie powiązań związanych z danym zagadnieniem, porządkowanie wiedzy, nauka notowania, wyciągania wniosków i analizowania danych	wymaga umiejętności analizowania i wnioskowania	Dobre i różnorodne przykłady wykonywania notatek wizualnych pomogą uczniom w tworzeniu własnych.

Rodzaj metody	Zalety	Wady	Uwagi
lapbook	aktywność każdego ucznia, zaniepokojenie pracą, rozwijanie kreatywności, cierpliwości i wytrwałości, samodzielność, przestrzeń do indywidualizacji zgodnie z potencjałem i potrzebami dziecka, możliwość pokazania swoich upodobań, wykorzystanie własnych kompetencji, rozwijanie poczucia własnej wartości, sposób na podsumowanie tematu, nauka wykorzystania najważniejszych informacji – analizowanie, połączenie pracy manualnej z pracą umysłową, kształcenie wielostronne	wymaga przygotowań ze strony nauczyciela, odpowiednich warunków, środków dydaktycznych, organizacji zajęć, ze strony ucznia wymaga cierpliwości i wytrwałości	Lapbook to forma, która wymaga nauki i wyćwiczenia. Warto początkowo podsuwać uczniom sposoby na wykonywanie poszczególnych elementów, aby ostatecznie umożliwić im wykorzystanie ulubionych. Należy jednak pamiętać, aby nie sprowadzać lapbooka do wykonania przez wszystkich jednakowej pracy. Ma to być przejaw indywidualności uczniów.

2) Organizacja środowiska uczenia się i tworzenie sytuacji dydaktycznych

Środki dydaktyczne to niezwykle istotny element pracy z uczniami w młodszym wieku szkolnym. Zgodnie z teorią Piageta dziecko w tym wieku powinno jak najwięcej działać i operować konkretami. Dlatego rolą nauczyciela jest zadbanie, by uczniowie mieli taką możliwość. Istnieje wiele klasyfikacji środków dydaktycznych. Nadal pozostaje czytelny podział opracowany przez Fleminga i Jacoby'ego.

W edukacji wczesnoszkolnej dobrze jest korzystać z okazji naturalnych dostępnych w określonych porach roku, np. kasztanów jako liczmanów, okazji warzyw i owoców.

W wyposażeniu klasy powinny znaleźć się: zegar, waga, termometr, klocki, kostki, miarki, liczmany, zestaw figur geometrycznych, tangram, domino, gry edukacyjne, nagrania, instrumenty muzyczne, tematyczne tablice ekspozycyjne itp. Środki dydaktyczne muszą być dostępne dla uczniów. Dotyczy to zwłaszcza liczmanów, w różnej postaci, które wspomagają osiągnięcie biegłości w liczeniu. Gry dydaktyczne mogą też przygotować sami uczniowie – wtedy chętniej z nich korzystają.

Nie należy zapominać o nowoczesnych technologiach. Środkami dydaktycznymi są laptop, tablet, smartfon. Odpowiednio skonfigurowane narzędzie z pobranymi aplikacjami edukacyjnymi na pewno wzbogaci proces dydaktyczny.

Przestrzeń edukacyjna ma duży wpływ na pracę w zespole klasowym. Zarówno ustawienie ławek, ilość miejsca, jaka aranżacja sali (ściany, dekoracje) mają znaczenie w procesie dydaktycznym. Ustawienie stolików powinno służyć uczeniu się i być dopasowane do sytuacji edukacyjnej. Zajęcia wymagające skupienia i ciszy dobrze realizuje się w tradycyjnym ustawieniu ławek (w rzędach, przodem do tablicy), jednak to samo ustawienie nie sprzyja już pracy w grupach czy w nawiązywaniu relacji, które – według Wygotskiego – są niezbędne w uczeniu się. Warto zastanowić się nad możliwościami sali lekcyjnej i eksperymentować z ustawieniem stolików.

Układ stolików ma duży wpływ na formy pracy uczniów. Ich tradycyjne rozmieszczenie w rzędach sprzyja zbiorowym formom pracy. Kojarzy się z transmisyjnym przekazywaniem wiedzy. Jeśli zdecydujemy się na takie ustawienie ławek, musimy pamiętać, by wykorzystać je również do pracy w parach. Dobór uczniów w ławkach powinien być dostosowany do potrzeb dzieci, np. SPE, wysokości stolików, zgodnych z normami określającymi wzrost dziecka i wysokość stolika. Zmiany dzieci w ławkach, polegające na cotygodniowym lub comiesięcznym losowaniu par, będą sprzyjać ich lepszemu poznaniu się. Ustawienie stolików w czteroosobowe grupy pozwoli na zaplanowanie pracy zespołowej, gry dydaktyczne, usprawni ocenę koleżeńską. Stoliki zaaranżowane w podkowę zapewniają doskonałą widoczność wszystkim uczestnikom zajęć i pozwalają nauczycielowi na sprawne udzielanie uczniom bieżącej informacji zwrotnej.

Warto zwrócić uwagę na rozmieszczenie i wykonanie klasowych dekoracji. Ważne jest także, aby uczniowie i uczennice czuli się twórcami i osobami odpowiedzialnymi za wspólną przestrzeń.

3) Sprawdzanie i ocenianie umiejętności ucznia

Diagnoza, sprawdzanie poziomu opanowania wiadomości oraz umiejętności ucznia jest obowiązkiem nauczyciela. Niezbędne jest przeprowadzenie diagnozy na początku roku/ cyklu oraz na jego zakończenie oraz stałe monitorowanie postępów i działań ucznia, dzięki którym można (razem z nim) właściwie planować przebieg procesu dydaktycznego.

Proponowane metody/ techniki służące do diagnozowania poziomu umiejętności

Diagnoza umiejętności i wiedzy uczniów powinna odbywać się na wielu płaszczyznach. Na początku roku, poprzez różnorodne aktywności, nauczyciel ma szansę sprawdzić zasób wiedzy i umiejętności, z jakimi każde dziecko rozpoczyna edukację. Diagnoza przeprowadzana na początku roku szkolnego nie powinna ograniczać się do jednego testu, który miałby świadczyć o poziomie dziecka. Warto by stanowiła wynik codziennej obserwacji oraz refleksji nad działaniami dzieci, prowadzonej przez pierwsze tygodnie nauki w szkole. Pomogą w tym opisane niżej metody, które należy traktować jako diagnozę umiejętności.

Pytania otwarte.

Program *Ale to ciekawe* zakłada skupienie się na pytaniach otwartych, które nie sugerują odpowiedzi. Są one dla ucznia okazją do zaprezentowania sposobu myślenia, stopnia opanowania wiedzy, umiejętności łączenia ze sobą nabytych informacji, wyciągnięcia wniosków, zrozumienia tematu. Pytania otwarte są dla nauczyciela także doskonałą okazją do oceny poziomu przyrostu wiedzy, sposobu formułowania myśli, wypowiedzania się uczniów.

Karty pracy samodzielnej.

Są to zadania, w których uczeń wykonuje działania zgodnie z usłyszaną instrukcją czy też twórczo. Są ważnym elementem diagnozy. Jest to metoda łatwa do wykorzystania w całościowej ocenie grupy. Porównując pracę wielu dzieci, nauczyciel ma szansę zobaczyć, jakie umiejętności zostały opanowane w wysokim stopniu przez większość uczniów, a nad jakimi należy nadal popracować. Poza diagnozą indywidualną dostrzeżenie prawidłowości w klasie jako całości także pozwoli nauczycielowi właściwie zaplanować dalszą pracę.

Łamigłówki, zagadki, zadania nietypowe.

W procesie diagnozy nie należy unikać zadań, które nie są typowymi zadaniami szkolnymi. Dzieci chętnie podejmują wyzwania o charakterze niestandardowym, zabawnym oraz rozwiązują łamigłówki. Wprowadzając takie aktywności, nauczyciel ma szansę obserwować, jak uczniowie radzą sobie z rozwiązywaniem problemów, jak reagują na trudności, w jaki sposób dochodzą do wiedzy i czy potrafią poprosić o pomoc. Obserwacja stanowić będzie o dalszych krokach nauczyciela, pracy w grupach, dobraniu zadań do preferencji uczniów oraz planowaniu nowych wyzwań.

Dyskusja, rozmowa kierowana.

Każda okazja do aktywności słownej daje nauczycielowi szansę na poznanie uczniów. Należy pozwalać dzieciom na swobodne wypowiedzanie się, słuchać ich z uwagą, zachęcać dzieci nieśmiało do włączania się do rozmów i dyskusji. Oprócz wypowiedzi swobodnych, warto aranżować w klasie rozmowy na tematy bliskie dzieciom, na podstawie ich doświadczeń, lektur, historyjek obrazkowych, opowiadania nauczyciela. Wsparciem będą tutaj pytania otwarte problemowe, pytania kluczowe, na które uczniowie będą szukać odpowiedzi podczas rozmów w parach, w grupach.

Sprawdziany.

W nauczaniu dzieci w młodszym wieku szkolnym sprawdzanie postępów może odbywać się na wiele sposobów. Warto jednak pamiętać o kilku zasadach, które pomogą w realnym ocenieniu ich umiejętności i wiedzy.

Kryteria oceniania.

Sprawdziany samodzielnie pisane przez dzieci powinny odbywać się na podstawie kryteriów jawnych dla dzieci i rodziców. W ocenianiu kształtującym nazywane są one NaCoBeZU (Na Co Będę Zwracać Uwagę) lub też kryteriami sukcesu. Jest to spis ważniejszych umiejętności, które pojawiają się w zadaniach proponowanych na sprawdzianie. To niezwykle cenny element zarówno z punktu widzenia nauczyciela – który wyraźnie widzi, co zostało sprawdzone, ucznia – który wie, czego się od niego oczekuje, oraz dla rodzica – który ma szansę wesprzeć swoje dziecko w przygotowaniach, a jednocześnie wie, co powinno wiedzieć i co dzieje się w szkole. Jasne kryteria oceniania (np. zebrane w tabeli) pozwalają także ocenić opanowanie poszczególnych umiejętności. Kryteria sukcesu powinny być zapisane w języku ucznia, ponieważ wtedy lepiej do niego trafiają i traktuje je personalnie. Warto przygotować sobie stałe kryteria sukcesu do typowych szkolnych zadań, a potem je modyfikować. W klasie pierwszej można stosować ikony obrazujące kryteria sukcesu. Podczas bieżącego oceniania zadania przez nauczyciela, poprzez samoocenę lub ocenę koleżeńską można stosować system świateł.

Kolor zielony będzie informował o opanowaniu danej umiejętności, żółty – o niepełnym opanowaniu, a czerwony – o potrzebie pomocy. Należy pamiętać, że uczenie się jest procesem i trzeba dać uczniom czas na opanowanie umiejętności oraz trening. Nie wszystko i nie zawsze oceniamy.

Zadania typowe.

Warto pamiętać o tym, że sprawdzian ma na celu zbadanie zdobytej dotychczas wiedzy. Nie jest momentem na wprowadzanie nowych typów zadań ani też proponowania uczniom wyższego poziomu pracy niż ta na lekcji. Sprawdziany, podobnie jak powtórki, powinny zawierać zadania podobne do tych wykonywanych na zajęciach, o przeciętnym poziomie trudności.

Ocenianie bieżące.

Może ono przybierać różne formy. Najczęściej jest to ocena słowna. Nauczyciel udziela uczniowi informacji zwrotnej według ustalonych wcześniej kryteriów. Nie każde zadanie musi podlegać ocenie nauczyciela. Ogromną wartość ma samoocena. Uczniowie powinni być do niej wdrażani od początku nauki szkolnej. Na początku samoocenie podlegają pojedyncze zadania z poznanymi przez uczniów kryteriami sukcesu. W następnej kolejności można przejść do oceny koleżeńskiej. Należy docenić wysiłek każdego ucznia, czyli stosować indywidualizację również w procesie oceniania bieżącego. Dobrym pomysłem jest stosowanie kart do samooceny, w których opanowanie umiejętności traktuje się w formie wyzwania podejmowanych przez ucznia. Uczeń może samodzielnie wybrać umiejętności, nad opanowaniem których chce popracować dłużej, lub otrzymuje kartę wyzwań przygotowanych przez nauczyciela po przeprowadzeniu klasowej diagnozy.

Ocenianie śródroczne i końcoworoczne.

Zgodnie z przepisami prawa oświatowego odbywa się ono w formie opisowej. Ocenianie osiągnięć edukacyjnych i zachowania ucznia ma na celu informowanie go o jego postępach i poziomie osiągnięć edukacyjnych, udzielanie mu pomocy oraz informacji zwrotnej o tym, co zrobił poprawnie, a gdzie ma braki, udzielanie wskazówek, jak ma dalej się uczyć i w jaki sposób poprawić błędy, pomoc w planowaniu własnego rozwoju, motywowanie go do podejmowania wysiłku w zdobywaniu wiedzy i poprawie zachowania, informowanie rodziców, nauczycieli oraz ucznia o uzdolnieniach, mocnych stronach i kłopotach w nauce, zdobycie wiedzy przez nauczyciela, pozwalające na doskonalenie organizacji pracy i doboru właściwych metod sprzyjających rozwojowi podopiecznego. W ocenianiu opisowym unikamy zwrotów wartościujących opanowanie umiejętności lub wiadomości przez ucznia.

Błędy i ich moc w edukacji

Przez lata w szkole błędy popełniane przez uczniów budziły włącznie złe skojarzenia. Były symbolem porażki. Obecnie błędy uważane są za elementy konieczne na drodze do zdobycia wiedzy i umiejętności. Pozwalają na zatrzymanie się, analizę postępów, wdrożenie pomocy, naukę opanowania emocji i samoregulacji. Należy uświadamiać uczniom, że błędy są dobre i konieczne, by skutecznie się uczyć. Dzieci, które nie boją się popełniać błędów, są otwarte, chętniej podejmują nowe wyzwania, są twórcze i kreatywne.

4) Proces wychowania w klasach 1–3

Wychowanie odbywa się w domu i w szkole. W zakresie wychowania dziecka obie strony, szkoła i rodzice, powinny ściśle ze sobą współpracować. Dziecko trafiające do klasy pierwszej najczęściej spotyka nowych kolegów i nowe koleżanki. Musi nauczyć się współpracy, skutecznej komunikacji, rozwiązywania problemów, które na pewno szybko się pojawią. W klasach 1–3 wychowanie odbywa się w każdej minucie pracy szkolnej oraz podczas przerw. Każda sytuacja powinna być wykorzystana przez nauczyciela, by nauczyć dzieci najpierw zrozumieć siebie, własne emocje, potem – nauczyć empatii

i rozumienia stanowiska innych. Wychowanie to też umiejętność wyrażania własnego stanowiska i bronięcia go, troska o zachowanie indywidualizmu. Tu zauważamy wielką rolę nauczyciela, bo to od niego zależy, jaką atmosferę zbuduje w zespole klasowym, jak zadba o relacje pomiędzy nim a uczniami oraz pomiędzy uczniami. Sprzyjać temu będą klasowe rytuały: obchodzenie urodzin, klasowych świąt, wspólne imprezy i szkolne akcje, udział w konkursach oraz ich organizowanie, wspólne projekty, danie uczniom czasu na zacieśnianie kontaktów, integrację itp. Niezbędna jest tu również współpraca z pedagogiem i psychologiem szkolnym oraz z innymi nauczycielami uczącymi w klasie.

5) Nowoczesne technologie w nauczaniu i wychowaniu w klasie

Szkoła współczesna nie jest bytem oderwanym od świata otaczającego dzieci. Nowoczesne technologie towarzyszą dzieciom już od urodzenia. Dążymy do takiego wykorzystywania technologii, by uczeń potrafił samodzielnie odszukać materiał, zapoznać się z nim, zweryfikować wiadomości, porównać z innymi źródłami wiedzy, stworzyć na ich podstawie własny materiał, który posłuży innym do uczenia się i utrwali wiedzę.

Warto korzystać z urządzeń mobilnych, gdyż mają ogromną zaletę związaną właśnie z możliwością zabierania ich poza klasę.

Nowoczesne technologie nie muszą być stosowane na każdych zajęciach. Zależy to od potrzeb nauczyciela, celów edukacyjnych, jakie sobie założył, możliwości technicznych i sprzętowych.

Dużo miejsca poświęca się również nauce kodowania. Aplikacje wprowadzające dzieci w świat kodowania i programowania nadają się do wykorzystania w każdym etapie zajęć.

Wspólnie z uczniami należy ustalić zasady pracy z nowoczesnymi technologiami, a następnie zaprezentować zasady rodzicom. Proponujemy również ustalenie zasad korzystania z nowoczesnych technologii przez dzieci w domu. Oddziaływania wychowawcze szkoły i domu rodzinnego w tym zakresie powinny być spójne i opierać się na wzajemnym zaufaniu. Nowoczesne technologie w szkole to również bezpieczne i rozważne poruszanie się w sieci. Dzieci w młodszym wieku szkolnym powinny wiedzieć, co to znaczy zachowywać się bezpiecznie w sieci, jak dbać o bezpieczeństwo, do kogo zwrócić się po pomoc w sytuacji zagrożenia, co to jest cyberbullying oraz fakenews. Te treści będą omawiane na zajęciach edukacji informatycznej, ale należy o nich wspominać podczas korzystania z technologii, realizując również inne zajęcia edukacyjne.

6) Edukacja włączająca i indywidualizacja procesu nauczania-uczenia się

Indywidualizacja procesu nauczania-uczenia się

Praca w dużym zespole klasowym stawia przed nauczycielem wiele wyzwań. Jednym z nich jest indywidualizacja pracy, niezbędna we wszystkich dobrze zaplanowanych procesach, która ma na celu rozwój uczniów. Wspomniane działania nie powinny jednak oznaczać dawania każdemu uczniowi innych zadań, podchodzenia do każdego w zupełnie inny sposób czy też jedynie uzupełniania braków.

Indywidualizacja pracy na lekcji może odbywać się na wiele sposobów. Należą do nich:

- praca oparta na zainteresowaniach,
- możliwość samodzielnego wyboru zadania do wykonania,
- umożliwienie wykonania zadania na różne sposoby,
- praca w grupach, w parach,
- pomoc rówieśnicza,

- wybór pracy domowej do wykonania,
- możliwość prezentacji samodzielnie przygotowanych materiałów,
- zabieranie głosu w dyskusji, w zależności od swoich możliwości, bez krytyki lub pomijania.

Uczeń zdolny

Jednym z uczniów, który wymaga indywidualizacji pracy, jest dziecko zdolne. Poprzez zdolności należy rozumieć szczególne umiejętności, które przejawia. Najważniejszym elementem planowania właściwej pracy jest diagnoza zdolności. Po rozpoznaniu mocnych stron ucznia, dzięki którym się wyróżnia, należy pamiętać o tym, że rozwój powinien odbywać się na różnych płaszczyznach:

- praca w klasie,
- zajęcia pozalekcyjne w szkole,
- zajęcia pozaszkolne,
- udział w konkursach, projektach.

Praca w szkole z uczniem zdolnym może polegać na:

- rozszerzaniu treści,
- zaplanowaniu indywidualnego programu,
- umożliwieniu pracy samodzielnej nad zadaniami proponowanymi w klasie,
- umożliwieniu wspierania rówieśników, przejmowaniu roli eksperta, np. w czasie pracy w parach,
- pobudzaniu aktywności poznawczej,
- zachęcaniu do podejmowania dodatkowych działań w szkole i poza nią,
- przygotowywaniu aktywności opartych na działaniach i poszukiwaniach,
- udziale w projektach – zarówno na terenie placówki, jak i ogólnopolskich oraz międzynarodowych,
- zachęcaniu do udziału w konkursach i wsparciu w ich przygotowywaniu.

Uczeń ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Specjalne potrzeby edukacyjne wymagają od nauczyciela indywidualnego podejścia, cierpliwości i zaopiekowania się uczniem, który je przejawia. Szczególnie ważne jest ich właściwe zdiagnozowanie lub oparcie się na opiniach i orzeczeniach przedstawionych przez rodziców. Specjalne potrzeby edukacyjne warunkują pracę i wymagania, jakie można stawiać przed dzieckiem. Ogromną rolę odgrywa tutaj współpraca między domem a szkołą. Zadbanie o komfort ucznia, a tym samym umożliwienie mu osiągania sukcesów zgodnych z jego możliwościami. Dobrze zaplanowane działania i wsparcie, jakie otrzyma, będą decydującym czynnikiem rozwoju. W trakcie pracy z uczniem należy zwrócić uwagę na:

- pracę opartą na mocnych stronach dziecka,
- docenianie każdego wysiłku,
- pochwały odnoszące się do realnych działań,
- zachęcanie do pracy i podejmowania działania,
- włączanie w pracę w toku lekcji,
- włączanie w pracę w grupy,
- umożliwienie działań na poziomie właściwym dla dziecka,
- wybranie niezbędnych i najważniejszych umiejętności i wiedzy możliwej do opanowania,
- dostosowanie metod i środków do potrzeb ucznia, nauczanie wielozmysłowe,
- ustalenie wymagań i kryteriów, które dziecko będzie w stanie spełnić, i oczekiwanie na ich realizację,
- przydzielanie ról i zadań w klasie (niewykluczanie),

- eksponowanie wytworów i prac,
- znalezienie w sali odpowiedniego miejsca, zapewniającego możliwość kontaktu z nauczycielem i wsparcia z jego strony, ale też właściwego partnera/ właściwej partnerki, którzy będą w stanie udzielić wsparcia,
- zapewnienie indywidualnego wsparcia w toku lekcji – nauczyciela, rówieśnika,
- dostęp do zajęć dodatkowych, rozwijających wiedzę i umiejętności na terenie szkoły i poza nią,
- dostęp do pomocy terapeutycznej,
- współpracę z rodziną i ze specjalistami.

7) Nauczyciele, rodzice i uczniowie w procesie nauczania-uczenia się i wychowania

Szkoła i nauczyciele edukacji wczesnoszkolnej podejmują działania wspierające zaangażowanie rodziców i społeczności lokalnej w proces edukacyjny.

W szczególności zaleca się:

1. systematyczne budowanie partnerskich relacji z rodzicami, opartych na wzajemnym zaufaniu, szacunku i otwartości;
2. tworzenie przestrzeni do regularnej i merytorycznej komunikacji z rodzicami na temat rozwoju, potrzeb i sukcesów dziecka, a także na temat programu pracy szkoły, form i metod kształcenia i wychowania;
3. uwzględnianie perspektywy i wiedzy rodziców o dziecku przy planowaniu i dostosowywaniu procesu dydaktyczno-wychowawczego, szczególnie w przypadku dzieci o zróżnicowanych potrzebach edukacyjnych.

Aby współpraca przebiegała pomyślnie, należy przestrzegać następujących zasad¹⁶:

1. zasady **partnerstwa** (równorzędne prawa i obowiązki)

Pierwszym etapem budowania owocnej współpracy jest partnerstwo, oparte na poszanowaniu autorytetu rodzica/nauczyciela, wzajemnym szacunku i zaufaniu.

2. zasady **wielostronnego przepływu informacji**

W czasach nowych technologii, e-dzienników przepływ informacji stał się łatwiejszy niż dawniej. Ważne jednak, aby przebiegał on zgodnie z ustaleniami, terminami, harmonogramami. Rodzice mają w szkole swój głos i chcą otrzymywać odpowiedzi na swoje wątpliwości oraz pytania. Powinni być dobrze poinformowani, świadomi swoich praw i obowiązków, otrzymywać informacje na temat wyników edukacyjnych swoich dzieci, z uwzględnieniem ich mocnych stron i wskazaniem problemów do rozwiązania. Rolą nauczyciela jest zapewnić dostęp do informacji.

3. zasady **jedności oddziaływań** (konieczności realizowania zgodnych ze sobą celów wychowania)

Ważne jest wypracowanie przez nauczyciela i rodziców takich metod dotyczących wychowania, aby nie wykluczały się wzajemnie i nie były zaprzeczeniem. Nauczyciel powinien wspierać rodziców w ich oddziaływaniach wychowawczych, jednak nie wyręczać ich ani nie wchodzić w ich rolę. Rolą nauczyciela jest pedagogizacja rodziców, wyposażanie ich w wiedzę psychologiczną i prawną, która będzie ich wspomagać w roli wychowawczej.

4. zasady **pozytywnej motywacji** (dobrowolny i chętny udział we współdziałaniu obu stron)

Pozytywna motywacja będzie efektem dobrego partnerstwa, sprawnej komunikacji oraz jedności oddziaływań. Rodzic/nauczyciel postrzegany jako partner z pewnością w sposób zaangażowany podejmie różnorodne działania. Rolą nauczyciela jest stwarzanie okazji do aktywnej współpracy w zakresie organizacji klasowych i szkolnych przedsięwzięć.

5. zasady **aktywnej i systematycznej współpracy**

¹⁶ M. Łobocki, *Poradnik wychowawcy klasy*, WSiP, Warszawa 1985.

Systematyczna, aktywna współpraca nauczyciel/rodzic warunkuje sprawny proces dydaktyczno-wychowawczy. Nauczyciel nie będzie czuć się osamotniony w swojej pracy, a rodzic będzie miał poczucie współodpowiedzialności.

Uczeń to kluczowa osoba w opisanym układzie. Nauczyciel powinien od samego początku budować stosunki partnerskie z uczniami, dając im poczucie sprawczości, samodzielnego podejmowania decyzji.

Bibliografia

T. Buzan, *Pamięć na zawołanie*, Łódź 1997.

E. Fleming, J. Jacoby, *Środki audiowizualne w dydaktyce szkoły wyższej*, Warszawa 1969.

M. Łobocki, *Poradnik wychowawcy klasy, WSiP*, Warszawa 1985.

6. Cele kształcenia i wychowania

Celem edukacji wczesnoszkolnej jest wspieranie całościowego rozwoju dziecka. Proces wychowania i kształcenia, prowadzony w klasach 1–3 szkoły podstawowej, umożliwia dziecku odkrywanie własnych możliwości, sensu działania oraz gromadzenie doświadczeń na drodze prowadzącej do poznawania świata oraz rozumienia wartości, jakimi są: prawda, dobro i piękno. Edukacja na tym etapie jest ukierunkowana na zaspokojenie naturalnych potrzeb rozwojowych ucznia. Nauczyciel jest osobą organizującą sytuacje edukacyjne umożliwiające uczniowi realizację celów edukacyjnych.

Edukacja wczesnoszkolna wspiera wszechstronny rozwój uczniów w sferach: poznawczej, emocjonalnej, społecznej, fizycznej, etycznej i estetycznej. Zdobywają oni wiedzę i umiejętności oraz rozwijają postawy za pośrednictwem różnorodnych działań i doświadczeń, eksperymentowania, badania świata – zarówno samodzielnie, jak i we współpracy z innymi. Edukacja wczesnoszkolna ma charakter zintegrowany, skoncentrowany wokół kompetencji fundamentalnych – językowych, matematycznych, cyfrowych i ruchowych – oraz kompetencji przekrojowych – rozwiązywania problemów, myślenia krytycznego, myślenia kreatywnego, współpracy, dbania o innych, kierowania sobą i dbania o siebie. Uczniowie zdobywają i wykorzystują wiedzę oraz umiejętności z różnych dziedzin w codziennych sytuacjach. Jest to fundament dalszej edukacji, w tym pracy początkowej na II etapie edukacyjnym w klasach IV–VIII.

Podstawa programowa wyróżnia osiem celów kształcenia – wymagań ogólnych:

1. Zdobywanie wiedzy i umiejętności umożliwiających aktywne poznawanie i budowanie podstaw rozumienia świata.
2. Rozwijanie krytycznego myślenia i refleksji nad własnym działaniem.
3. Rozwijanie samodzielności, kreatywności i wytrwałości w myśleniu, ekspresji i działaniu.
4. Rozwijanie kompetencji komunikacyjnych i kompetencji społecznych na bazie szacunku i zaufania do innych.
5. Rozwijanie poczucia własnej wartości i motywacji do osiągania sukcesów edukacyjnych zgodnie z indywidualnymi predyspozycjami i uzdolnieniami.
6. Rozwijanie poczucia przynależności do rodziny, grupy rówieśniczej, wspólnoty lokalnej i narodowej oraz dumy z ich tradycji, kultury i historii.
7. Rozwijanie empatii i szacunku dla istot żywych oraz odpowiedzialności za środowisko przyrodnicze.
8. Rozwijanie kompetencji dbania o siebie, w tym o aktywność fizyczną, zdrowie fizyczne i psychiczne oraz bezpieczeństwo własne i innych.

Podstawa programowa edukacji wczesnoszkolnej obejmuje 8 zintegrowanych edukacji, których celem jest¹⁷:

¹⁷ Na podstawie Rozporządzenia Ministra Edukacji z dnia 11 marca 2026 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnościami intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym (Dz.U. 2026 poz. 378).

edukacja językowa

- rozwijanie komunikacji – ustnej i pisemnej – w różnych sytuacjach językowych,
- doskonalenie umiejętności słuchania, rozumienia, mówienia i czytania w komunikacji bezpośredniej, telefonicznej i on-line,
- rozwijanie umiejętności tworzenia wypowiedzi pisemnych w formach tradycyjnej i cyfrowej,
- odkrywanie języka i posługiwanie się nim w odbiorze oraz tworzeniu tekstów mówionych i pisanych,
- rozwijanie umiejętności tworzenia wypowiedzi ustnych i pisemnych poza bezpośrednią komunikacją,
- kształcenie świadomości językowej dotyczącej języka mówionego i języka pisanego,
- doskonalenie umiejętności praktycznego używania języka w edukacji polonistycznej oraz w edukacji języków obcych, mniejszości narodowych, etnicznych i regionalnych;

edukacja matematyczna

- rozwijanie myślenia umożliwiającego doświadczanie, rozumienie i opisywanie świata w aspektach ilościowym i przestrzennym,
- odkrywanie własności matematycznych oraz dostrzeganie regularności poprzez eksperymenty i doświadczenia matematyczne,
- rozwijanie umiejętności rozwiązywania problemów, z wykorzystaniem różnych strategii,
- doskonalenie umiejętności komunikowania rozwiązań oraz uzasadniania własnego sposobu rozumowania,
- aktywne uczestniczenie w procesie matematyzacji doświadczeń i rozwijanie języka matematycznego w naturalnych sytuacjach;

edukacja przyrodnicza

- rozwijanie umiejętności odkrywania i badania środowiska przyrodniczego,
- kształcenie umiejętności rozumienia relacji i zależności zachodzących w przyrodzie, w tym zależności między środowiskiem a człowiekiem,
- wprowadzanie w podstawy myślenia naukowego, opartego na empirycznych dowodach i podejściu badawczym,
- rozwijanie umiejętności uczenia się poprzez działanie, doświadczanie i eksperymentowanie,
- wspieranie bezpośredniego kontaktu z przyrodą i aktywnego poznawania środowiska;

edukacja społeczna

- rozwijanie samoświadomości oraz budowanie poczucia własnej wartości,
- wspieranie umiejętności wyrażania emocji i radzenia sobie z wyzwaniami codzienności,
- rozwijanie kompetencji współpracy i odpowiedzialności w relacjach z innymi,
- kształtowanie wrażliwości społecznej, empatii oraz umiejętności dostrzegania potrzeb innych,
- przygotowanie do życia w zróżnicowanym świecie poprzez rozwijanie otwartości i szacunku wobec różnorodności i wielokulturowości,
- kształtowanie postaw – obywatelskich, patriotycznych i odpowiedzialności społecznej;

edukacja artystyczna

- rozwijanie umiejętności wyrażania siebie poprzez różnorodne formy ekspresji artystycznej,
- rozwijanie wrażliwości na odbiór dzieł z zakresu sztuk plastycznych i muzycznych,
- kształcenie wyobraźni, kreatywnego podejścia do wyzwań oraz umiejętności rozwiązywania problemów,
- wspieranie poczucia sprawczości i czerpania radości z twórczości artystycznej,
- rozwijanie umiejętności współpracy i komunikacji podczas wspólnych projektów łączących plastykę i muzykę;

edukacja techniczna i informatyczna

- rozwijanie umiejętności praktycznych oraz kompetencji cyfrowych niezbędnych we współczesnym świecie,
- poznawanie zasad działania urządzeń obecnych w najbliższym otoczeniu,
- rozwijanie umiejętności bezpiecznego korzystania z urządzeń technicznych i cyfrowych,
- wprowadzanie w świat przetwarzania informacji oraz świadomego korzystania z komputera i internetu,
- rozwijanie myślenia logicznego i algorytmicznego,
- kształcenie umiejętności twórczego i odpowiedzialnego korzystania z technologii,
- przygotowanie do funkcjonowania w społeczeństwie cyfrowym oraz dalszego kształcenia w obszarze nauk ścisłych i technicznych;

wychowanie fizyczne

- rozwijanie kompetencji ruchowych oraz świadomych postaw prozdrowotnych,
- wspieranie rozwoju sprawności fizycznej i koordynacji ruchowej,
- kształcenie umiejętności korzystania z dostępnych przyborów i sprzętu sportowego z zachowaniem zasad bezpieczeństwa;

etyka

- kształtowanie postaw społecznych i moralnych,
- rozwijanie umiejętności interpretowania tekstów kultury oraz odnoszenia ich do własnych doświadczeń,
- wspieranie podejmowania wartościowych etycznie działań w relacji do siebie, innych osób oraz środowisk przyrodniczego i społecznego.

W ramach edukacji wczesnoszkolnej uczniowie zdobywają doświadczenia edukacyjne, które wspierają ich rozwój – osobisty, psychiczny, społeczny i fizyczny – oraz budują poczucie sprawczości. Doświadczenia edukacyjne mają charakter praktyczny, wzmacniają kompetencje – fundamentalne i przekrojowe – oraz rozwijają umiejętności komunikacyjne i współpracę.

Uczeń **przynajmniej cztery razy w roku szkolnym** uczestniczy w rozgrywkach klasowych i szkolnych z wykorzystaniem gier planszowych, karcianych i gier z użyciem kostek rozwijających myślenie – logiczne oraz strategiczne. Współuczestniczy w wyborze gier, przygotowuje i zapisuje wyniki rozgrywek w wybrany sposób oraz analizuje zastosowane strategie i przebieg gry.

Uczeń **przynajmniej raz w roku szkolnym** wybiera książkę do indywidualnej lektury oraz prezentuje jej treść i własne wrażenia czytelnicze, współpracuje w grupie przy wyborze lektury do pracy podczas zajęć, realizuje w grupie zadania z wykorzystaniem nauczanego języka obcego nowożytnego, wykonuje przedmioty (lub element scenografii) oraz wykorzystuje je w działaniach artystycznych, uczestniczy w wydarzeniach kulturalnych na żywo lub on-line.

Uczeń **przynajmniej raz w trakcie etapu edukacyjnego** współpracuje w grupie przy zakładaniu i prowadzeniu uprawy roślin, uczestniczy w przygotowaniu i realizacji wydarzeń artystycznych prezentowanych poza klasą, współpracuje w grupie podczas realizacji projektów edukacyjnych pod opieką nauczyciela, planuje, wykonuje projekty i prezentuje efekty swoich działań projektowych z różnych obszarów edukacji: przedsiębiorczości, tożsamości i społeczności lokalnej lub regionalnej, ochrony środowiska, ekologii, klimatu, zagospodarowania przestrzeni, konstrukcji prostych maszyn technicznych, modelowania, programowania, problemów społecznych, zdrowia.

7. Treści kształcenia i oczekiwane efekty pracy ucznia zostały opracowane na podstawie obszarów z podstawy programowej z 2026 roku

Edukacja językowa – polonistyczna		
1) komunikacja – uczeń:	Klasa 1	Klasa 2
<p>Klasa 1</p> <p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – słucha z uwagą wypowiedzi rówieśników i dorosłych – słucha krótkich tekstów literackich, wierszy i lektur czytanych przez nauczyciela i rówieśników, rozmawia o nich z rówieśnikami, zapamiętuje najważniejsze informacje – zadaje pytania na podstawie wysłuchanych informacji – rozmawia na temat swoich pomysłów, opowiada o pracy wykonanej samodzielnie i w grupie – wspiera innych członków grupy w lepszym zrozumieniu zadania – zachowuje się kulturalnie podczas rozmowy, zwraca się do rozmówcy z szacunkiem – wypowiada się w sensowny i spójny sposób na bliskie mu tematy – dostosowuje język do sytuacji komunikacyjnej: budowania relacji, radzenia sobie w codziennych sytuacjach – na podstawie pytań buduje kilkudziesięciu wypowiedź dotyczącą tekstu, książki, opowiadania, przedstawienia 	<p>Klasa 2</p> <p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – słucha w skupieniu instrukcji, poleceń, wypowiedzi nauczyciela, zapamiętuje je i wykorzystuje w dalszej pracy – uważnie słucha tekstów literackich, wierszy, książek czytanych przez nauczyciela i rówieśników, rozmawia o nich z rówieśnikami, zapamiętuje najważniejsze informacje – rozmawia na temat swoich pomysłów, opowiada o pracy wykonanej samodzielnie i w grupie – wspiera innych członków grupy w lepszym zrozumieniu zadania – zachowuje się kulturalnie podczas rozmowy; akceptuje fakt, że rozmówca może mieć inne zdanie niż on – odczytuje i interpretuje przekaz niewerbalny – wypowiada się w sensowny i spójny sposób na bliskie mu tematy – dostosowuje język do sytuacji komunikacyjnej: budowania relacji, radzenia sobie w codziennych sytuacjach – w sytuacji niezrozumienia formułuje pytania dotyczące różnych pojęć i treści – układa pytania do kwizów i konkursów, gier i zabaw 	<p>Klasa 3</p> <p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – słucha z uwagą tekstów literackich, wierszy, lektur czytanych przez nauczyciela i rówieśników, rozmawia o nich z rówieśnikami, zapamiętuje najważniejsze informacje – słucha z uwagą wypowiedzi innych, by móc nawiązać do tematu rozmowy – słucha krytycznie; weryfikuje polecenia, zadając pytania – uważnie słucha rozmówców podczas rozmowy telefonicznej oraz z wykorzystaniem nowych technologii – słucha rozbudowanych wypowiedzi i utworów literackich, w tym tekstów o charakterze historycznym i przekazów multimedialnych potrzebnych do tworzenia notatek – rozmawia na temat swoich pomysłów, opowiada o pracy wykonanej samodzielnie w grupie – wspiera innych członków grupy w lepszym zrozumieniu zadania – słucha utworów wielomodalnych – wypowiada się z zachowaniem zasad etyki i etykiety językowej – wykonuje wieloetapowe zadania po wysłuchaniu złożonej instrukcji

<ul style="list-style-type: none"> – wypowiada się na temat komunikowania się i zachowania kolegów i koleżanek oraz bohaterów występujących w utworach literackich i historyjkach obrazkowych – formułuje pytania dotyczące sytuacji zadaniowych, wypowiedzi ustnych nauczyciela, uczniów lub innych osób z otoczenia – układa odpowiedzi na pytania w formie zdań – układa z rozsypanki zdaniowej życzenia, ogłoszenie – zapisuje krótkie życzenia i podziękowania, np. na laurkach, kartkach świątecznych – rozumie czytane teksty – tradycyjne i cyfrowe 	<ul style="list-style-type: none"> – wypowiada się na temat komunikowania się i zachowania kolegów i koleżanek oraz bohaterów występujących w utworach literackich i historyjkach obrazkowych – zwraca się do rozmówcy z szacunkiem, dba o kulturę języka – formułuje i konstruktywnie wykorzystuje informacje zwrotne – pisze adres i adresuje kopertę – indywidualnie i w zespole pisze życzenia, ogłoszenie, zaproszenie, podziękowanie, list, z wykorzystaniem zgromadzonego słownictwa – czyta ze zrozumieniem teksty drukowane oraz elektroniczne 	<ul style="list-style-type: none"> – tworzy notatki wizualne, np. mapę myśli na podstawie słuchanego przekazu – uwzględnia normy etyczne i zasady etykiety językowej podczas komunikacji, wykazuje się wrażliwością kulturową i empatią – formułuje pytania dotyczące zadań do wykonania, niezrozumiałych pojęć i treści oraz sytuacji życiowych – układa pytania do kwizów i konkursów, gier i zabaw oraz wywiadu ze znaną osobą – zadaje pytania dotyczące problemów, które mogą być tematem dalszych rozmów – przedstawia swój punkt widzenia w dyskusji – rozróżnia język potoczny i język oficjalny, stosuje je we właściwych sytuacjach – wypowiada się na temat komunikowania się i zachowania kolegów i koleżanek oraz bohaterów występujących w utworach literackich i historyjkach obrazkowych – formułuje i konstruktywnie wykorzystuje informacje zwrotne – redaguje e-mail, list – pisze adres i adresuje kopertę – samodzielnie redaguje i pisze gratulacje, życzenia, ogłoszenie, zaproszenie, podziękowanie – czyta ze zrozumieniem teksty drukowane oraz elektroniczne
---	---	---

2) odkrywanie i używanie języka:

Klasa 1	Klasa 2	Klasa 3
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - interpretuje usłyszane wypowiedzi w codziennych sytuacjach - wypowiada się na temat wysłuchanego audiobooka - wykonuje zadanie zgodnie z usłyszaną instrukcją - zadaje pytania do zdań oznajmujących - zadaje pytania, tworząc i rozwijając zagadki - wypowiada się na temat wyglądu postaci, zwierząt, przedmiotów, wykonanego doświadczenia - opowiada historyjki obrazkowe - układa pytania do tekstu - układa wypowiedź ustną na podstawie ilustracji, historyjki obrazkowej, opowiadania oraz na temat wykonanej pracy - układa nowy początek lub inne zakończenie opowiadania - nadaje imiona bohaterom opowiadań, postaciom fantastycznym - szyfruje wypowiedzi, tworzy nowe słowa i nadaje im znaczenia - wskazuje postacie główne i postacie drugoplanowe - określa cechy bohaterów i ocenia ich postępowania - ustala kolejność zdarzeń w krótkich tekstach - odróżnia postacie i wydarzenia fikcyjne od realnych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - interpretuje usłyszane wypowiedzi w codziennych sytuacjach - słucha w skupieniu instrukcji, poleceń, wypowiedzi nauczyciela, zapamiętuje je i wykorzystuje w dalszej pracy - wypowiada się na temat wysłuchanego audiobooka - wykonuje zadanie zgodnie z usłyszaną instrukcją - stosuje różnicowane środki stylistyczne, np. epitety, w wypowiedziach pisemnych - nadaje tytuły fragmentom tekstu i obrazom - formułuje dłuższą wypowiedź na temat własnych przeżyć, tekstów, książek, sztuk teatralnych, obejrzanych filmów - stosuje zdania rozwinięte - tworzy ustne opisy przedmiotów oraz opowiada zgodnie z planem wydarzeń lub na podstawie ilustracji - układa twórcze opowiadania na podstawie piktogramów - prezentuje wybraną książkę - dobiera w wypowiedzi właściwe słownictwo - wypowiada się na temat swojej osoby - podejmuje próby autoprezentacji - układa w odpowiedniej kolejności obrazki historyjki obrazkowej i nadaje im tytuły, uwzględnia związki przyczynowo-skutkowe - porządkuje plan wypowiedzi 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - proponuje własne sposoby interpretacji tekstów literackich - interpretuje usłyszane wypowiedzi w codziennych sytuacjach - słucha w skupieniu złożonych instrukcji, poleceń, zapamiętuje je i wykorzystuje do wykonania zadań wieloetapowych - wypowiada się na temat wysłuchanego audiobooka lub innego utworu wielomodalnego (film, słuchowisko) - wykonuje zadanie zgodnie z usłyszaną instrukcją - stosuje różnicowane środki stylistyczne: epitety, synonimy, metafory, porównania, w wypowiedziach pisemnych - formułuje wielozdaniowe wypowiedzi na podstawie zgrupowanego słownictwa oraz planu wypowiedzi - tworzy ustne opisy przedmiotów oraz opowiada zgodnie z planem, na podstawie ilustracji lub zgrupowanego słownictwa - prezentuje wybraną książkę (ciekawostki i zagadnienia naukowe, efekty doświadczenia), przedstawiając argumenty - samodzielnie dobiera środki wyrazu do prezentacji - układa pytania otwarte do tekstu - układa opowiadanie na podstawie tekstu literackiego

<ul style="list-style-type: none"> - określa nastrój utworu - wyszukuje w tekście fragmenty na podany temat - wyszukuje w tekście niezrozumiałe wyrazy - wyszukuje w tekście wyrazy i zdania według instrukcji nauczyciela - buduje opowiadanie na podstawie ilustracji do tekstu, a potem je czyta - układa początek i zakończenie do przeczytanego fragmentu opowiadania - tworzy nową wersję opowiadania – dodaje postacie, przedmioty i atrybuty, - wyróżnia w tekstach dialogi, zdania opisujące wygląd przedmiotów lub postaci - wie, jak korzystać ze zbiorów biblioteki - samodzielnie prezentuje przeczytaną książkę – wybraną indywidualnie i w grupie - układa obrazki historyjki obrazkowej we właściwej kolejności - uzupełnia plan wydarzeń z rozsypanki zdaniowej - odróżnia wiersz od utworu prozatorskiego - słucha wierszy, rymowanek i uczy się ich na pamięć - słucha wiersza lub utworu prozatorskiego – wzorowo recytowanych przez nauczyciela i artystów – w klasie oraz podczas udziału w wydarzeniach kulturalnych - podejmuje próby naśladowania wzorcowej recytacji - wypowiada z pamięci proste rymowanki 	<ul style="list-style-type: none"> - ustala kolejność pytań do tekstu - układa opowiadanie na podstawie ilustracji, historyjki obrazkowej, tekstu literackiego oraz buduje ustną wypowiedź na temat wykonanej pracy, stosując zgromadzone słownictwo i używając rozbudowanych zdań - stosuje słowa określające następstwa czasowe: na początku, najpierw, potem, następnie, później, w końcu, na koniec, na zakończenie - odróżnia wiersz od utworu prozatorskiego - wyróżnia wersy w zwrotce - rozróżnia pojęcia: pisarz, poeta - dobiera rymy do podanych wyrazów - wypowiada z pamięci rymowanki - recytuje wiersze z różną siłą głosu, w różnym tempie, z odpowiednimi pauzami i intonacją, stosuje różne sposoby interpretacji wiersza - interpretuje rymowanki, stosując różne sposoby mówienia, np.: jak robot, jak małe dziecko, jak zwierzę - recytuje wiersze podczas uroczystości i konkursów - słucha z uwagą tekstów literackich, opowiadań, wierszy, by móc dokonać ich analizy - słucha wiersza lub utworu prozatorskiego – wzorowo recytowanego przez nauczyciela i artystów – w klasie oraz podczas udziału w wydarzeniach kulturalnych - naśladuje wzorcową recytację - odgrywa proste scenki – w parach i w zespole 	<ul style="list-style-type: none"> - układa twórcze opowiadanie na podany temat, pisze instrukcje, zapis do pamiętnika - stosuje słowa określające następstwa czasowe: na początku, najpierw, potem, następnie, później, w końcu, na koniec, na zakończenie - układa sprawozdanie z wykonania zadania, z pracy zespołu, z wycieczki - słucha krytycznie różnych sposobów interpretacji wiersza lub utworu prozatorskiego - naśladuje wzorcową recytację i poszukuje własnych sposobów interpretacji tekstów - recytuje wiersze i fragmenty prozy z różną siłą głosu, w różnym tempie, z odpowiednimi pauzami i intonacją - recytuje utwory podczas uroczystości i konkursów - dobiera i układa rymy do podanych słów - tworzy rymowanki, wiersze, zagadki - posługuje się pojęciami: zwrotka, rym, podczas analizy wierszy - wymienia różnice między utworem prozatorskim a wierszem - dostrzega w wierszu określenia poetyckie - odgrywa proste scenki – w parach i w zespole - rozpoznaje i tworzy anagramy - tworzy nowe wyrazy, imiona, nazwy krain geograficznych, planet, roślin, zwierząt - wskazuje postacie główne i postacie drugoplanowe - określa cechy bohaterów literackich i ocenia ich postępowanie - określa relacje pomiędzy bohaterami występującymi w opowiadaniu
--	---	--

<ul style="list-style-type: none"> – recytuje wiersze z różną siłą głosu, w różnym tempie – recytuje wiersze podczas uroczystości i konkursów – odgrywa proste scenki – wskazuje rymy w wierszu oraz zwrotki w wierszach i piosenkach – doбира rymy do podanych wyrazów – rozpoznaje zagadkę, list, ogłoszenie, życzenia – podaje wyrazy o znaczeniu przeciwnym – tworzy wyrazy podobne znaczeniowo – rozpoznaje wyrazy wieloznaczne – czyta piktogramy i szyfry 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje postacie główne i postacie drugoplanowe – określa cechy bohaterów literackich i ocenia ich postępowanie – określa relacje pomiędzy bohaterami występującymi w opowiadaniu – ustala kolejność zdarzeń w tekstach literackich oraz wskazuje związki przyczynowo-skutkowe – odróżnia postacie i wydarzenia fikcyjne od realnych – określa nastrój utworu – wyszukuje w tekście fragmenty, np. najciekawsze, najsmutniejsze, zaskakujące – wyszukuje w tekście niezrozumiałe i trudne wyrazy oraz wyrażenia – wyszukuje w tekście odpowiedzi na pytania nauczyciela – buduje opowiadanie na podstawie ilustracji, a potem je czyta – wymyśla kolejne przygody do przeczytanego fragmentu opowiadania – udziela wskazówek i rad bohaterom – wyróżnia dialogi w tekstach literackich – wyszukuje w tekstach opisy: przedmiotów, postaci, przyrody – samodzielnie prezentuje przeczytaną książkę – w zespole tworzy opowiadanie i opis na podstawie podanego planu i zgrupowanego słownictwa – porządkuje zdania we właściwej kolejności, według planu opisu lub planu wydarzeń, nadaje tytuły wydarzeniom 	<ul style="list-style-type: none"> – ustala kolejność zdarzeń w tekstach literackich i opowiadaniach oraz wskazuje związki przyczynowo-skutkowe – wskazuje wydarzenia, które mają wpływ na zmianę postępowania bohatera – odróżnia postacie i wydarzenia fikcyjne od realnych – określa nastrój utworu – wskazuje morał i myśl przewodnią utworu – krytycznie ocenia wydarzenia, postawy, fakty i opinie w tekstach – wyszukuje w tekście fragmenty, np. najciekawsze, najsmutniejsze, zaskakujące – wyszukuje w tekście niezrozumiałe i trudne wyrazy, wyrażenia oraz związki frazeologiczne – wyszukuje w tekście odpowiedzi na pytania nauczyciela dotyczące miejsca akcji, bohatera, narratora, najciekawszych wydarzeń oraz czasu akcji – wyróżnia w opowiadaniach wstęp, rozwinięcie i zakończenie – wymyśla dalsze przygody bohaterów przeczytanego opowiadania – wprowadza dialog do przeczytanego opowiadania – udziela wskazówek i rad bohaterom literackim – zmienia miejsce i czas akcji w opowiadaniu – wyróżnia dialogi w tekstach literackich, zamienia je na opowiadania – zamienia opowiadanie na dialog – wyszukuje opisy w samodzielnie czytanych lekturach
--	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> – uzupełnia opis zgromadzonymi lub własnymi określeniami – samodzielnie pisze opis według planu – tworzy swobodny tekst dotyczący jego zainteresowań – podczas pracy ze słownikiem porządkuje wyrazy według pierwszej i drugiej litery alfabetu – rozumie pojęcia: wyrazy bliskoznaczne, wyrazy o znaczeniu przeciwnym, i podaje ich przykłady – rozpoznaje zagadkę, list, ogłoszenie, życzenia, opis, opowiadanie, podziękowanie, pozdrowienia – tworzy rymowanki, wiersze, zagadki – wymyśla inne nazwy dla przedmiotów znajdujących się w jego otoczeniu – szyfruje wypowiedzi według własnego pomysłu – tworzy słowniczki tematyczne – wyszukuje w tekście potrzebne informacje – czyta piktogramy i szyfry 	<ul style="list-style-type: none"> – zapisuje plan wydarzeń za pomocą zdań oznajmujących lub równoważników zdań – samodzielnie prezentuje przeczytaną książkę, przedstawia jej reklamę – wyjaśnia pojęcia: opowiadanie, opis; wskazuje różnice między nimi – samodzielnie układa opowiadanie na podstawie historyjki obrazkowej, książki lub własnych doświadczeń – tworzy opowiadanie twórcze – redaguje opis na podstawie obserwacji, ilustracji, według planu i zgromadzonego słownictwa – tworzy charakterystykę postaci lub bohatera utworu literackiego – tworzy pamiętnik, książkę kucharską – zapisuje ciekawe informacje z życia klasy (notatki kronikarskie) – układa i pisze instrukcję do gry – opracowanej samodzielnie lub w zespole samodzielnie układa i pisze recenzję – książki lub przedstawienia – porządkuje wyrazy według pierwszej i drugiej litery alfabetu – zapisuje wypowiedzi składające się ze wskazanej liczby zdań – stosuje zdrobienia i zgrubienia – wymienia przykłady homonimów – rozpoznaje zagadkę, list, ogłoszenie, życzenia, opis, opowiadanie, podziękowanie, notatkę, instrukcję, recenzję, pozdrowienia, reklamę, baśń, legendę, pamiętnik, wypowiedź argumentacyjną
--	---	---

3) świadomość językowa, w tym wiedza o języku:

Klasa 1	Klasa 2	Klasa 3
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje i odczytuje wszystkie litery polskiego alfabetu (drukowane i pisane, małe i wielkie) – czyta na głos, techniką całościową, wyrazy i zdania z tekstu opracowanego w toku zajęć – czyta – płynnie, poprawnie i wyraziście opracowany tekst zbudowany z krótkich zdań – podejmuje próby czytania z podziałem na role – czyta krótkie ogłoszenia, życzenia, zaproszenia, informacje zapisane na kartkach z kalendarza – czyta po cichu proste polecenia, teksty zadań, wyrazy i proste zdania, pisane i drukowane, w zeszycie i w podręczniku – czyta po cichu podpisy i dopasowuje je do ilustracji – doskonali umiejętność prawidłowego chwytu przyborów piśmienniczych – pisze litery – po śladzie i samodzielnie – poprawnie łączy litery w wyrazach – pisze wszystkie litery polskiego alfabetu – układa wyrazy z rozsypanki literowej i je zapisuje, również z wykorzystaniem tablicy interaktywnej lub komputera – przepisuje wyrazy i krótkie zdania z tablicy lub z książki – podpisuje ilustracje wyrazami i prostymi zdaniami – pisze wyrazy i zdania w standardowej liniaturze, zgodnie ze wzorem 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – koduje i dekoduje informacje – czyta na głos, techniką całościową, wyrazy i zdania z tekstu opracowanego w toku zajęć – czyta płynnie, poprawnie i wyraziście – czyta fragment lektury, czasopisma dla dzieci, dialog (z podziałem na role), wiersz – czyta reklamy, życzenia, ogłoszenia i zaproszenia – czyta po cichu polecenia znajdujące się w podręczniku, teksty zadań i je analizuje – czyta po cichu drukowane teksty z podręcznika, dziecięce czasopisma, zagadki – czyta po cichu krótką książkę przeznaczoną do samodzielnego czytania – czyta samodzielnie wybraną książkę (według zainteresowań) – czytelnie przepisuje wyrazy i zdania, zachowuje właściwe kształty i właściwą wielkość liter oraz ich połączenia (w trzech liniach) – pisze czytelnie, właściwie rozmieszcza tekst na stronie zeszytu – pisze z pamięci i ze słuchu, w tym z wyjaśnieniem, wyrazy i zdania w zakresie opracowanego słownictwa – dokonuje samokontroli zapisu i poprawia swoje błędy – tworzy słowniczki obrazkowe, piktogramy do wyrazów z trudnościami ortograficznymi 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – czyta – płynnie, poprawnie i wyraziście samodzielnie ułożone teksty – czyta samodzielnie – płynnie, poprawnie i wyraziście – nowy tekst prozatorski, wiersz, dialog – krytycznie czyta reklamy – czyta po cichu złożone polecenia znajdujące się w podręczniku, teksty zadań o różnym stopniu trudności i je analizuje – czyta po cichu teksty drukowane, instrukcje gry lub obsługi urządzenia, czasopisma oraz teksty popularnonaukowe – czyta po cichu książkę przeznaczoną do samodzielnego czytania – czyta samodzielnie książkę wybraną według zainteresowań lub z polecenia kolegi/ koleżanki – realizuje projekty czytelnicze – pisze czytelnie, właściwie rozmieszcza tekst na stronie zeszytu – dokonuje samooceny i korekty zapisu – pisze ze słuchu wyrazy i zdania w zakresie opracowanego słownictwa – pisze zgodnie z poznanymi zasadami ortograficznymi i zachowuje czujność ortograficzną podczas pisania – pisze poprawnie wyrazy z <i>u, ó, h, ch, ż, rz</i>, trudne do objaśnienia, opracowane nazajęciach – pisze <i>q</i> na końcu czasowników w czasach teraźniejszym i przyszłym, w 3. osobie

<ul style="list-style-type: none"> - dba o estetykę zeszytu, rozmieszcza właściwie tekst na stronie zeszytu - nadaje opowiadaniu tytuł i go zapisuje - gromadzi słownictwo potrzebne do ułożenia wypowiedzi pisemnej - układa wypowiedź pisemną z rozsypanki zdaniowej - uzupełnia luki w zdaniach tworzących opowiadanie podanymi wyrazami - rozwija zdania - pisze z pamięci sylaby, wyrazy i zdania w zakresie opracowanego słownictwa, o pisowni zgodnej z ich brzmieniem - pisze wielką literę na początku zdań i w zwrotach grzeckościowych - dostrzega, że niektóre głoski zapisuje się dwoma sposobami (u – ó, ż – rz, ch – h, ś – si, ź – zi, ć – ci, dź – dzi, ń – ni) - doskonali czujność ortograficzną - zapisuje spółgłoski miękkie w wyrazach - pisze wyrazy z q, ę zgodnie z pisownią, przed spółgłoskami szczelinowymi: f, w, s, z, sz, ż, ś, ź, ch - poznaje zasadę wymiany ó na o - kończy zdanie kropką, znakiem zapytania lub wykrzyknikiem - dostrzega i wyróżnia w zdaniach przecinek i dwukropek - dostrzega i wyróżnia cudzysłowy w tytułach książek i tekstów literackich - stosuje skróty: kg, m, cm, l, godz., zł, gr - porządkuje litery polskiego alfabetu, mając przed sobą wzór 	<ul style="list-style-type: none"> - pisze prawidłowo wyrazy ze spółgłoskami miękkimi - prawidłowo pisze q i ę w wyrazach, których pisownia jest niezgodna z ich brzmieniem - pisze wyrazy z ó, h, ch, ż, rz, opracowane na zajęciach - poznaje zasady pisowni wyrazów: z ó wymiennym na o, e, a; u na końcu wyrazu; ch na końcu wyrazu; rz wymiennym na r; z rz po spółgłoskach; - pisze -ów na końcu wyrazu - stosuje w zdaniach kropkę, pytajnik i wykrzyknik - stosuje przecinek przy wyliczaniu i dwukropek - używa cudzysłowów w tytułach książek, piosenek, czasopiśmie i tekstów literackich; stosuje skróty: kg, dag, g, km, m, cm, l, godz., min, s, zł, gr, ul., nr, np. - zna na pamięć polski alfabet (32 litery) - zapisuje liczebniki główne i liczebniki porządkowe w opracowanym zakresie - rozpoczyna zdanie wielką literą - zapisuje wielką literą imiona i nazwiska, tytuły książek i czasopism - stosuje wielką literę w poznanych nazwach geograficznych - stosuje wielką literę w nazwach świąt i w zwrotach grzeckościowych - wyodrębnia zdania w mowie i w tekście, określa liczbę wyrazów w zdaniach - dzieli wyrazy na sylaby, na głoski i na litery 	<ul style="list-style-type: none"> liczby mnogiej, oraz ę w czasownikach w 1. osobie liczby pojedynczej - pisze q, ę przed literami l, r zakończeniach form osobowych czasowników w czasie przeszłym - pisze om w zakończeniach celownika liczby mnogiej rzeczowników wszystkich rodzajów - wyjaśnia pisownię wyrazów, stosując poznane zasady ortograficzne - zna i na ogół stosuje zasady pisowni: wyrazów z ó wymiennym na o, a, e; z rz wymiennym na r; ó w częstkach: -ów, -ówka, -ówna; z rz po spółgłoskach; ż wymiennym na g, ch, sz; nie z czasownikami; nie z przymiownikami; sz po spółgłoskach w pisowni przymiowników w stopniach wyższym i najwyższym; u w zakończeniach czasowników: -uje, -uję, -uję, -ują; u w zakończeniach: -unek, -unka - zna niektóre wyjątki w pisowni: sz po spółgłoskach (pszczoła, pszenica, kształt, wszyscy, wszędzie), u w wyrazach: skuwka, zasuwka - zapisuje teksty, w tym dialogi, z użyciem znaków interpunkcyjnych - używa cudzysłowów, zapisując cytaty - stosuje skróty: kg, dag, g, km, m, cm, l, godz., min, s, zł, gr, ul., nr, np., pt., itd., itp. - wyjaśnia, dlaczego po niektórych skrótach nie stawia się kropek, używa skrótowców
--	---	---

<ul style="list-style-type: none"> – zapisuje liczebniki główne: 0–10, i pełne dziesiątki do 100 – rozpoczyna zdanie wielką literą – zapisuje wielką literą imiona, nazwiska, nazwy planet, kontynentów w poznanych nazwach geograficznych – stosuje wielką literę w nazwach świąt i w zwrotach grzecznościowych – wyodrębnia zdania w mowie i w tekście – określa liczbę zdań w tekście – określa liczbę wyrazów w wypowiedzeniach i w zdaniach – dzieli wyrazy na sylaby – dzieli wyrazy na głoski i na litery – porównuje liczbę głosek w słowach i liczbę liter w wyrazach – wyróżnia w wyrazach samogłoski i spółgłoski – rozpoznaje zdania: oznajmujące, pytające i rozkazujące, w wypowiedziach ustnych – wyróżnia w tekście zdania zakończone znakiem zapytania, kropką i wykrzyknikiem – wypowiada i czyta zdania z odpowiednią intonacją – układa odpowiedzi na pytania – przekształca zdania oznajmujące w zdania pytające za pomocą intonacji lub odpowiedniej partykuły – używa – w mowie i w piśmie – odpowiednich form fleksyjnych czasowników i rzeczowników – tworzy proste wyrazy pochodne od wyrazu podstawowego 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje liczbę głosek w słowach i liczbę liter w wyrazach – wyróżnia w wyrazach samogłoski i spółgłoski – rozwija zdania – rozpoznaje i układa zdania: oznajmujące, pytające i rozkazujące, w wypowiedziach ustnych – czyta zdania z odpowiednią intonacją – układa pytania do zdań oznajmujących – przekształca zdania oznajmujące w zdania pytające i odwrotnie – buduje zdanie współrzędnie złożone z dwóch zdań pojedynczych – tworzy zdania rozkazujące – rady i zalecenia – rozpoznaje rzeczowniki i czasowniki w mowie i w piśmie – dobiera określenia do podanych rzeczowników – rozumie pojęcia: wyrazy pokrewne, rodzina wyrazów, i podaje ich przykłady – wskazuje wyrazy pokrewne w grupie wyrazów – wyjaśnia pisownię wyrazów, wykorzystując wyrazy pokrewne – układa zdania z podanymi zwrotami i wyrażeniami oraz korzystając z podanych wyrazów – podejmuje próby zapisywania nowych, samodzielnie poznanych wyrazów i samodzielnie sprawdza poprawność ich zapisu, korzystając ze słownika ortograficznego 	<ul style="list-style-type: none"> – zna na pamięć polski alfabet (32 litery) – wykorzystuje znajomość alfabetu w praktyce, wyszukuje wyrazy w słownikach i encyklopediach, tworzy listy nazwisk – korzysta ze słownika ortograficznego w wersjach papierowej i elektronicznej – zapisuje liczebniki główne i liczebniki porządkowe w opracowanym zakresie – rozpoczyna zdanie wielką literą – poprawnie pisze imiona i nazwiska, tytuły: książek, czasopism, dzieł malarskich i muzycznych, sztuk teatralnych, filmów; nazwy: zabytków, instytucji, narodowości, mieszkańców kontynentów, krajów, regionów, miejscowości – stosuje właściwą wielkość liter w poznanych nazwach – geograficznych i administracyjnych – stosuje wielką literę w nazwach świąt i w zwrotach grzecznościowych – układa i zapisuje plan wypowiedzi – przekształca plan wypowiedzi – zamienia zdania oznajmujące w równoważniki zdań i odwrotnie – rozróżnia zdania i równoważniki zdań – rozwija zdania – rozpoznaje zdania: oznajmujące, pytające i rozkazujące, w wypowiedziach ustnych i je układa – czyta zdania z odpowiednią intonacją
---	--	--

<ul style="list-style-type: none"> – układa zdanie z rozsypanki wyrazowej – układa zdania z podanymi wyrazami – kończy rozpoczęte zdania – podejmuje próby zapisywania nowych, samodzielnie poznanych wyrazów – wypowiada się wyraziście, zwracając uwagę na poprawną wymowę głosek i słów – wypowiada się w taki sposób, by być słyszalnym i rozumianym przez innych, stosując właściwą siłę głosu 	<ul style="list-style-type: none"> – wypowiada się wyraziście, stosuje pauzy gramatyczne, intonację, dostosowuje tempo i siłę głosu do wypowiedzi 	<ul style="list-style-type: none"> – sprawnie przekształca zdania oznajmujące w zdania pytające i zdania rozkazujące oraz odwrotnie – tworzy zdania złożone ze zdań pojedynczych, używając odpowiednich spójników – buduje zdania współrzędnie złożone i podrzędnie złożone z dwóch zdań pojedynczych oraz wykonuje operację odwrotną – kończy zdanie złożone, dopisując zdanie podrzędne – rozpoznaje i stosuje rzeczowniki, czasowniki, przymiotniki – wskazuje poznane części mowy w mowie i w piśmie – uzupełnia zdania różnymi częściami mowy w odpowiednich formach – rozpoznaje czasy: teraźniejszy, przeszły i przyszły, czasownika – rozpoznaje przysłówki i liczebniki – tworzy rodziny wyrazów – unika powtórzeń w wypowiedziach, stosując wyrazy bliskoznaczne – wypowiadając się, stosuje: pauzy gramatyczne, właściwe intonację, tempo i siłę głosu – analizuje własne wypowiedzi i poprawia w nich błędy, np.: powtórzenia, błędy gramatyczne
---	--	---

Edukacja matematyczna

1) liczby:	Klasa 1	Klasa 2	Klasa 3
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – liczy (w przód i wstecz): po 1, 3 – do 20, po 10 – do 100 oraz po 5 w możliwym dla siebie zakresie – zapisuje za pomocą cyfr liczby od 0 do 100 – wskazuje jedności i dziesiątki w zapisie liczbowym – rozumie pojęcia: liczba parzysta i liczba nieparzysta – posługuje się liczbą porządkową – porównuje liczby w zakresie 20 – i w dostępnym mu zakresie, stosuje znaki: $<$, $=$, $>$ – posługuje się modelami osi liczbowej (linijką, centymetrem krawieckim, skalą na termometrze) – porządkuje liczby od najmniejszej do największej i odwrotnie – rozumie istotę dodawania i odejmowania – sprawdza poprawność obliczeń, korzystając ze związków między dodawaniem i odejmowaniem – dopełnia liczbę do danej liczby – znajduje brakującą liczbę w równości „z okienkiem” – dodaje i odejmuje liczbę jednocyfrową oraz dziesiątki – wykonując obliczenia, podejmuje próby stosowania własnych strategii – posługuje się znakiem równości i znakami dodawania i odejmowania 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – liczy w przód i wstecz od podanej liczby: po 1, po 2, po 5, po 10 – do 100 lub w dostępnym mu zakresie – zapisuje za pomocą cyfr liczby od 0 do 1000 – zna strukturę liczby dwucyfrowej, wyróżnia rzędy jedności i dziesiątek – rozumie pojęcia: liczba parzysta i liczba nieparzysta – określa kolejność, posługując się liczbą porządkową – porównuje liczby w zakresie 1000, z zastosowaniem znaków: $<$, $>$, $=$ – posługuje się modelami osi liczbowej (linijką, centymetrem krawieckim, skalą na termometrze) – porządkuje liczby według ustalonej zasady: od największej, od najmniejszej itp. – używa określeń: liczba o tyle większa, liczba o tyle mniejsza – rozumie istotę dodawania i odejmowania – stosuje w praktyce prawa przemienności i łączności dodawania (w celu ułatwienia wykonania działania) – porównuje sumy i różnice – wyjaśnia związki między dodawaniem i odejmowaniem 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – liczy w przód i wstecz od podanej liczby: po 1, po 2, po 5, po 10, po 100 – do 1000 – liczy od podanej liczby, w dostępnym mu zakresie – odczytuje i zapisuje liczby w zakresie co najmniej 10 000 – posługuje się określeniami: liczba parzysta i liczba nieparzysta – zna strukturę liczby czterocyfrowej, wyróżnia rzędy: jedności, dziesiątek i setek – określa kolejność, posługując się liczbą porządkową w dostępnym mu zakresie – porównuje liczby w zakresie 10 000, z zastosowaniem znaków: $<$, $>$, $=$ – posługuje się modelami osi liczbowej (linijką, centymetrem krawieckim, skalą na termometrze) – porządkuje liczby według ustalonej zasady – używa określeń: liczba o tyle większa, liczba o tyle mniejsza – zapisuje liczby za pomocą cyfr – porównuje liczby w zakresie 10 000 – słownie oraz z użyciem znaków: $>$, $<$, $=$ – dodaje do podanej liczby w pamięci i od podanej liczby odejmuje w pamięci: liczbę jednocyfrową, liczbę 10, liczbę 100 oraz wielokrotności 10 i 100 (w prostszych przykładach) 	

<ul style="list-style-type: none"> – numeruje przedmioty w ciągu – określa następujące i poprzedzające przedmioty w serii – dzieli na dwie i na cztery równe części, np. kartkę, używa pojęć: połowa, dwie równe części, cztery równe części – zapisuje i odczytuje liczby rzymskie od I do XII 	<ul style="list-style-type: none"> – sprawdza poprawność obliczeń, korzystając ze związków między dodawaniem i odejmowaniem oraz między mnożeniem i dzieleniem – posługuje się znakami czterech podstawowych działań – rozkłada liczby na składniki – dopełnia liczbę do danej liczby – dodaje do podanej liczby w pamięci i od podanej liczby odejmuje w pamięci: liczbę jednocyfrową, liczbę 10, liczbę 100 – zna i stosuje liczby rzymskie od I do XII – mnoży i dzieli w pamięci, w zakresie tabliczki mnożenia; mnoży w pamięci przez 10 liczby mniejsze od 20 – rozwiązuje równania z niewiadomą zapisaną w postaci okienka (uzupełnia okienko) – wykonując obliczenia, stosuje własne strategie – dodaje i odejmuje liczby dwucyfrowe, zapisując w razie potrzeby cząstkowe wyniki działań lub, wykonując działania w pamięci, od razu podaje wyniki – numeruje przedmioty w ciągu – określa następujące i poprzedzające przedmioty w serii – dzieli na dwie i na cztery równe części, np. kartkę, używa pojęć: połowa, cztery równe części, ćwierć 	<ul style="list-style-type: none"> – mnoży i dzieli w pamięci, w zakresie tabliczki mnożenia; mnoży w pamięci przez 10 liczby mniejsze od 20 – rozwiązuje równania z niewiadomą zapisaną w postaci okienka (uzupełnia okienko) – wykonując obliczenia, stosuje własne oraz poznane strategie – posługuje się znakiem równości i znakami czterech podstawowych działań – sprawdza poprawność obliczeń, korzystając ze związków między dodawaniem i odejmowaniem oraz między mnożeniem i dzieleniem – dodaje i odejmuje liczby dwucyfrowe, zapisując w razie potrzeby cząstkowe wyniki działań lub, wykonując działania w pamięci, od razu podaje wyniki – mnoży liczby dwucyfrowe przez 2, zapisując, jeśli ma taką potrzebę, cząstkowe wyniki działań – dzieli na dwie i na cztery równe części, np. kartkę, czekoladę, pizzę; używa pojęć: połowa, dwa i pół, cztery równe części, czwarta część lub ćwierć – zapisuje i odczytuje wybrane ułamki o liczniku 1 – zapisuje i odczytuje liczby rzymskie od I do M
---	---	--

2) miary:		
Klasa 1	Klasa 2	Klasa 3
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – za pomocą linijki mierzy odcinki w zakresie 20 cm – porównuje długości odcinków – mierzy przedmioty i podaje wyniki pomiarów dokonanych np. stopami, patyczkami – rozpoznaje monety o nominatach: 1 zł, 2 zł, 5 zł, i banknoty o nominatach: 10 zł, 20 zł, 50 zł – poznaje i stosuje pojęcie: cena towaru – wskazuje produkty droższe/ tańsze od podanych – poznaje wartość nabywczą monet (przeliczenie pieniędzy, działania praktyczne kupna i sprzedaży); wie, co to jest reszta i ją oblicza – porównuje wartości monet i banknotów – rozmienna pieniądze – dodaje i odejmuje złotówki w zakresie 20 zł, stosuje w takich obliczeniach kilka różnych możliwości – rozpoznaje pełne godziny na zegarze tarczowym oraz na zegarze elektronicznym – wykonuje proste obliczenia dotyczące czasu – posługuje się jednostką czasu: godzina – porównuje czas trwania np. czynności – posługuje się jednostką masy: kilogram, porównuje masy – posługuje się jednostką objętości: litr, porównuje objętości – odczytuje wskazania termometru (również w zakresie temperatur ujemnych) – porównuje temperatury 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rysuje odcinki za pomocą linijki – mierzy odcinki, stosuje jednostki długości (centymetr, metr) – mierzy długości boków figur geometrycznych oraz długości boków przedmiotów na ławce i w otoczeniu, porównuje długości – zna nominały wszystkich polskich monet i banknotów – wykonuje obliczenia pieniężne; zna pojęcia: cena, ilość, wartość – stosuje obliczenia pieniężne w sytuacjach wymagających takich obliczeń – rozpoznaje pełne godziny, połowy godzin i minuty na zegarze tarczowym oraz na zegarze elektronicznym – w systemach 12-godzinnych i 24-godzinnych – wykonuje proste obliczenia dotyczące czasu, porównuje czas trwania np. czynności – posługuje się jednostkami czasu: godzina, minuta, kwadrans – wie, że doba to 24 godziny – zaznacza w kalendarzu ważne dni i święta, dokonuje prostych obliczeń kalendarzowych – posługuje się jednostkami masy: kilogram, dekagram – zapisuje i odczytuje liczby rzymskie od I do XX 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – mierzy długości odcinków i rysuje odcinki o podanych długościach – mierzy długości boków figur geometrycznych (w centymetrach, milimetrach, metrach), porównuje je – wyjaśnia związki między jednostkami długości, posługuje się wyrażeniami dwumianowanymi – wyjaśnia pojęcie: kilometr – sprawnie wykonuje obliczenia pieniężne, zna nominały polskich monet i banknotów – stosuje obliczenia pieniężne w sytuacjach codziennych, wymagających takich obliczeń – zamienia złote na grosze i odwrotnie – odczytuje godziny i minuty na zegarze tarczowym i na zegarze elektronicznym, w systemach 12-godzinnych i 24-godzinnych, z uwzględnieniem pojęć: doba, godzina, minuta, sekunda, kwadrans – wykonuje obliczenia zegarowe, porównuje czas trwania np. czynności – posługuje się stoperem, aplikacjami telefonu, tabletem, komputera służącymi do mierzenia upływu czasu – posługuje się jednostkami masy: kilogram, dekagram, tona, gram – zamienia w kontekstach praktycznych: centymetry na milimetry, metry na centymetry, kilometry na metry (oraz

<ul style="list-style-type: none"> – szacuje, czy wystarczy mu np. cukierków dla kolegów, piłek dla wszystkich uczniów itp. – szacuje, czy wystarczy mu czasu na wykonanie zadania – szacuje liczbę i wielkość przedmiotów na podstawie ilustracji lub w realnych sytuacjach 	<ul style="list-style-type: none"> – zapisuje daty różnymi sposobami – mierzy temperaturę: wody, ciała, powietrza, za pomocą różnych termometrów i odczytuje ich wskazania (również w zakresie temperatur ujemnych) – porównuje temperatury – zapisuje temperatury w stopniach Celsjusza – szacuje ceny i koszt zakupów w prostych sytuacjach życiowych – szacuje: ilość płynów, odległość, długość, szerokość, wysokość, koszt, czas, masę, liczbę elementów – posługuje się jednostką masy: kilogram, jednostką objętości: litr, porównuje masy i objętości – weryfikuje swoje szacunki za pomocą narzędzi służących do pomiaru 	<ul style="list-style-type: none"> odwrotnie w prostych rachunkowo przypadkach) – zamienia w kontekstach praktycznych: kilogramy na dekagramy, kilogramy na gramy (oraz odwrotnie w prostych rachunkowo przypadkach) – zamienia w kontekstach praktycznych: godziny na minuty, minuty na sekundy – odczytuje daty w kalendarzu tradycyjnym, w telefonie/ na tablecie, w aplikacjach komputerowych – zaznacza w kalendarzu ważne dni i święta – zaznacza i odczytuje podane temperatury na termometrze (również w zakresie temperatur ujemnych) – mierzy temperaturę za pomocą termometru, odczytuje jego wskazania i porównuje wartości temperatury – szacuje ceny i koszt zakupów w prostych sytuacjach życiowych – szacuje: ilość płynów, odległość, długość, szerokość, wysokość, koszt, czas, masę, liczbę elementów – weryfikuje swoje szacunki za pomocą narzędzi służących do pomiaru
3) figury:		
Klasa 1	Klasa 2	Klasa 3
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – określa położenie przedmiotów względem wybranego obiektu, z wykorzystaniem najbliższego otoczenia – stosuje ze zrozumieniem określenia: za, przed, nad, pod, obok, w, do, wewnątrz, na zewnątrz, określenia odległości: dalej, bliżej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – określa strony i kierunki: prawa, lewa, w prawo, w lewo, z różnych punktów widzenia – stosuje pojęcia: pion, poziom, skos – planuje i zapisuje drogę za pomocą różnych kodów 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – sprawnie określa kierunki na płaszczyźnie i względem różnych obiektów oraz różnych punktów widzenia – planuje, koduje i odkodowuje ruch za pomocą umownych znaków – podaje kierunek ze swojego punktu

<ul style="list-style-type: none"> - określa i prezentuje kierunek ruchu przedmiotów i osób - określa położenie przedmiotów względem siebie oraz innego obserwatora - wskazuje kierunki w przestrzeni, z zastosowaniem pojęć: na prawo, na lewo, w górę, w dół, do przodu, do tyłu; wykonuje ćwiczenia praktyczne z zastosowaniem elementów zabawy i ruchu - stosuje znaki graficzne (strzałki) określające kierunki - planuje i zapisuje drogę za pomocą różnych kodów - rozumie pojęcia: pion, poziom, skos (z wyjaśnieniem, w sytuacjach praktycznych) <ul style="list-style-type: none"> - krzyżówki, łamigłówki, sudoku, rysunki) - rozpoznaje i nazywa podstawowe figury geometryczne: kwadrat, prostokąt, koło, trójkąt - rozpoznaje i odnajduje kształty figur geometrycznych na rysunkach, zdjęciach i w otoczeniu - kreśli odcinki oraz podstawowe figury za pomocą linijki na siatce kwadratowej - odtwarza kształty figur, korzystając z patyczków, na geoplanie - składa, rozcina papierowe figury geometryczne tak, by otrzymać figury o podanym kształcie - układa kształty z mniejszych elementów (tangramu, układanki geometrycznej, klocków Dienesa – <i>Liczby w kolorach</i>) figury o określonym kształcie - obrysowuje kształty figur geometrycznych - rysuje odrębnie figury geometryczne (prostokąt i kwadrat) na siatce kwadratowej 	<ul style="list-style-type: none"> - rozpoznaje, nazywa i odnajduje podstawowe figury geometryczne (kwadrat, prostokąt, koło, trójkąt) w otoczeniu i w architekturze - odtwarza kształty figur za pomocą patyczków, klocków, na geoplanie, z plasteliny; tnie kartkę, otrzymując wskazane figury - koduje ułożenie klocków, tworząc dowolne konstrukcje - rysuje figury za pomocą linijki oraz odrębnie na siatce kwadratowej - rozpoznaje wielokąty i ich cechy (pojęcia: bok, kąt, wierzchołek) - wskazuje symetrię osiową w środowisku przyrodniczym, w sztuce użytkowej, elementach kultury regionalnej itp. - rysuje drugą połowę figury, obrazka w symetrii osiowej - tworzy układy symetryczne z różnych materiałów 	<p>widzenia i z punktu widzenia drugiej osoby</p> <ul style="list-style-type: none"> - swobodnie posługuje się pojęciami: pion, poziom, skos - rozpoznaje w swoim otoczeniu figury geometryczne: kwadrat, prostokąt, koło, trójkąt (także w różnym ułożeniu oraz gdy zachodzą na siebie) – opisuje je - rozpoznaje i nazywa w swoim otoczeniu przedmioty w kształcie: prostopadłościanu, sześcianu, kuli, walca – opisuje je - rysuje odrębnie kwadraty i prostokąty z wykorzystaniem siatki kwadratowej - rozpoznaje i kreśli krzywą, łamaną, prostą, odcinek, punkt - rysuje koło z wykorzystaniem cyrkla - rozpoznaje linie – prostopadłe i równoległe - mierzy długości boków figur i oblicza obwody kwadratu, prostokąta, trójkąta (w centymetrach, milimetrach, metrach) - oblicza obwody figur o podanych długościach boków - wyróżnia symetrię w środowisku przyrodniczym, w sztuce użytkowej i innych wytworach człowieka
--	---	---

<ul style="list-style-type: none"> - dostrzega drugą połowę figury symetrycznej (symetria osiowa) i wskazuje symetrię osiową w środowisku przyrodniczym - rysuje drugą część figury w symetrii osiowej - tworzy układy symetryczne z różnych materiałów 		
4) dane:		
<p style="text-align: center;">Klasa 1</p> <p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - odczytuje i analizuje dane przedstawione na diagramach, i uczy się wyciągać wnioski - zbiera dane, uczy się je prezentować w formie tabeli lub wykresu 	<p style="text-align: center;">Klasa 2</p> <p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - odczytuje i analizuje dane z diagramów, tabel, wykresy temperatur i wyciąga wnioski - wyszukuje informacje w różnych źródłach i porównuje je - zbiera dane, uczy się je prezentować w formie tabeli lub wykresu 	<p style="text-align: center;">Klasa 3</p> <p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - odczytuje i analizuje dane: z diagramów, tabel, wykresy temperatur i wyciąga wnioski - tworzy diagramy - wyszukuje informacje w różnych źródłach i porównuje je - zbiera dane, uczy się je prezentować w formie tabeli lub wykresu
5) myślenie matematyczne:		
<p style="text-align: center;">Klasa 1</p> <p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - klasyfikuje obiekty i różne elementy środowiska społeczno-przyrodniczego według podanej cechy - dostrzega rytm w środowisku przyrodniczym, w sztuce użytkowej i innych wytworach człowieka oraz w otoczeniu - zna pojęcie roku, wymienia nazwy miesięcy i dni tygodnia we właściwej kolejności oraz rozumie pojęcie weekendu - odczytuje i zapisuje datę 	<p style="text-align: center;">Klasa 2</p> <p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - klasyfikuje obiekty i elementy środowiska społeczno-przyrodniczego według podanej cechy lub dwóch warunków - dokonuje klasyfikacji przedmiotów, obrazków według własnych kryteriów - kontynuuje regularność w prostych motywach: szlaczki, rozety - porządkuje przedmioty w seriach – rosnącej i malejącej 	<p style="text-align: center;">Klasa 3</p> <p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rysuje figury w powiększeniu i w pomniejszeniu - rysuje, zachowując regularności w szlaczkach, rozetach i innych prostych motywach - rozwiązuje zadania z treścią wymagającą wykonania jednego działania (w tym porównywania różnicowego) - rozwiązuje zadania złożone

<ul style="list-style-type: none"> - kontynuuje regularności w prostych motywach: szlaczki, rozety - porządkuje przedmioty w seriach – rosnącej i malejącej - rysuje, zachowując regularności w prostych motywach: szlaczki, rozety, ciągi (powielanie) - analizuje i rozwiązuje proste zadania z treścią - układa tekst zadania do prostego rysunku - dostrzega problem matematyczny i podaje sposób jego rozwiązania - zapisuje w dowolny sposób rozwiązanie zadania z treścią (za pomocą rysunków, równości „z okienkiem”, działań, układania liczmanów) - porównuje swoje rozwiązanie zadania z rezultatami rówieśników, wyjaśnia zastosowany sposób rozwiązania - podejmuje próby tworzenia tekstu zadania tekstowego do podanej formuły - układa tangram według wzoru i rozwiązuje sudoku - szacuje, czy wystarczy pieniędzy na zakup określonego towaru - poznaje gry planszowe i gra w nie - rozwija myślenie strategiczne i myślenie logiczne - tworzy gry, ustala zasady - bierze udział w rozgrywkach klasowych/szkolnych z wykorzystaniem gier planszowych, karcianych, kościanych 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje przedmioty według określonej cechy - czyta i analizuje typowe, proste zadania z treścią - rozwiązuje typowe zadania z treścią - analizuje i rozwiązuje zadania logiczne oraz zadania z nadmiarem danych lub z ich brakiem - tworzy własną strategię rozwiązania zadania za pomocą równań „z okienkiem”, rysunków lub piktoqramów - porównuje swoje rozwiązanie zadania z rezultatami rówieśników, wyjaśnia zastosowany sposób rozwiązania - układa tekst zadania do podanego schematu lub rysunku - wykorzystuje gry planszowe, warcaby szachy do rozwoju myślenia: strategicznego, logicznego i rozumienia zasad - tworzy gry planszowe, ustala zasady - wykorzystuje umiejętność myślenia logicznego, rozwiązując zagadki z zapałkami i sudoku - bierze udział w rozgrywkach klasowych/szkolnych z wykorzystaniem gier planszowych, karcianych, kościanych 	<ul style="list-style-type: none"> - wyróżnia problem matematyczny, wybiera strategię jego rozwiązania i je wyjaśnia - porównuje swoje rozwiązanie zadania z rezultatami rówieśników, wyjaśnia zastosowany sposób rozwiązania - rozwiązuje i układa łamigłówki matematyczne, np. trudniejsze sudoku - gra w warcaby, szachy, gry planszowe usprawniające umiejętności: myślenia strategicznego, rozwiązywania problemów, budowania zasad, przekształcania i tworzenia własnych strategii - przekształca gry, tworzy własne strategie i zasady - bierze udział w rozgrywkach klasowych/szkolnych z wykorzystaniem gier planszowych, karcianych, kościanych - wykorzystuje umiejętność myślenia logicznego, rozwiązując zagadki
---	--	--

Edukacja przyrodnicza

1) procesy życiowe i różnorodność biologiczna:

Klasa 1	Klasa 2	Klasa 3
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje rośliny doniczkowe, owoce z polskich sadów, popularne warzywa i owoce – prowadzi hodowlę rzeżuchy – rozpoznaje drzewa iglaste oraz drzewa liściaste w najbliższym otoczeniu, w lesie i w parku – zna zwierzęta – hodowlane i domowe – rozpoznaje i wyróżnia cechy ekosystemów, takich jak: las, park, sad, ogród – zna przykłady domów poznanych zwierząt (dziupla, nora, kopczyk) – wie, czego roślina potrzebuje do życia – rozpoznaje wybrane zwierzęta i rośliny, których w naturalnych warunkach nie spotyka się w polskim środowisku przyrodniczym, np.: aloes, imbir, owoce egzotyczne – wymienia kilka gatunków roślin i zwierząt chronionych w Polsce, np.: przebiśnieg, krokus, sasanka, jeż, nietoperz, wydra, bocian czarny – poznaje zwyczaj i życie kota – przedstawia obowiązki opiekuna psa lub kota – opowiada o życiu pszczoł w ulu – opisuje jeża, bociana, nietoperza, pszczołę – zna cechy ssaków 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna warunki konieczne do życia roślin, potrafi zadbać o rośliny uprawiane w warunkach klasowych – prowadzi hodowlę fasoli – wymienia i rozpoznaje rośliny i zwierzęta typowe dla okolicy, w której mieszka, oraz dla wybranych rejonów Polski – rozpoznaje drzewa: owocowe, iglaste oraz liściaste, w najbliższym otoczeniu – rozpoznaje i wyróżnia cechy ekosystemów, takich jak: sad, las, park, łąka, jezioro, rzeka, morze, pole, staw – określa składowe i funkcje ekosystemu na wybranym przykładzie – rozpoznaje i opisuje wybrane gatunki roślin i zwierząt – zna zwierzęta, które zasypiają na zimę – zna ptaki: zimujące w Polsce, odlatujące do ciepłych krajów oraz przylatujące do nas na zimę – rozróżnia ssaki, ptaki, gady, płazy, ryby, owady – rozpoznaje wybrane zwierzęta i rośliny, których w naturalnych warunkach nie spotyka się w polskim środowisku przyrodniczym, – wymienia kilka gatunków roślin i zwierząt chronionych w Polsce, np.: kozica, niedźwiedź brunatny, konwalia, szarotka 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna rośliny uprawiane w Polsce – wymienia niektóre rośliny i zwierzęta hodowane poza Polską, np. ryż – wymienia warunki roślinom i zwierzętom – hoduje roślinę doniczkową (tulipana lub hiacynta) w klasie lub w domu – wie, jakie korzyści dają ludziom rośliny i zwierzęta – rozpoznaje różne gatunki roślin i zwierząt – polskich oraz egzotycznych – rozpoznaje rośliny i zwierzęta będące pod ochroną w Polsce – przypisuje podane zwierzęta do poznanych grup; rozróżnia i opisuje ssaki, ptaki, gady, płazy, ryby, owady – rozpoznaje i nazywa części roślin – zna sposoby odżywiania się roślin i zwierząt – potrafi wskazać sposoby przystosowania się roślin i zwierząt do środowiska, w którym żyją, np. rośliny i zwierzęta wodne – rozpoznaje wybrane zwierzęta i rośliny, których w naturalnych warunkach nie spotyka się w polskim środowisku przyrodniczym – poznaje rośliny i zwierzęta występujące w różnych ekosystemach Afryki, na przykładzie książki „Afryka Kazika”, oraz na innych kontynentach

<ul style="list-style-type: none"> - zna oznaczenia pojemników służących do segregowania śmieci i potrafi z nich korzystać - zna podstawowe potrzeby człowieka: odżywianie się, odpoczynek, potrzeba bliskości i bezpieczeństwa - dba o narządy zmysłów poprzez właściwe zachowania - dba o higienę osobistą - wie, jak należy dbać o siebie, by być zdrowym - nazywa części ciała i niektóre narządy człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> - wykonuje plakat przyrodniczy, korzystając ze zdobytych informacji - przedstawia obowiązki opiekuna psa; zna różne funkcje, jakie pełnią psy - segreguje śmieci - wie, co to jest recykling - wie, w jaki sposób postępować ze śmieciami zagrażającymi zdrowiu ludzi i zwierząt (baterie, leki) - zna podstawowe potrzeby człowieka i wie, jak je zaspokoić - nazywa części ciała człowieka i główne narządy - dba o higienę osobistą 	<ul style="list-style-type: none"> - zna podstawowe potrzeby człowieka i wie, jak je zaspokoić - zna budowę zewnętrzną i budowę wewnętrzną człowieka, główne narządy i układy narządów, np. układy: ruchowy, krwionośny, pokarmowy - zna terminy: drobnoustroje, wirusy, bakterie - rozumie potrzebę wykonywania różnorodnych prac gospodarczych zależnych od pór roku - segreguje śmieci, wie, w jaki sposób należy postępować z odpadami nietypowymi: wielkogabarytowymi, toksycznymi, elektrośmieciami - wie, co to jest recykling - korzysta z opakowań wielorazowych
2) procesy fizyczne w codzienności ucznia:		
Klasa 1		
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna zasady bezpieczeństwa obowiązujące podczas wykonywania doświadczeń i obserwacji - wykonuje proste obserwacje i doświadczenia związane z wodą, światłem, powietrzem, siłą grawitacji - wykonuje spadochron, wiatromierz - wie, czym jest tęcza - zna wpływ światła słonecznego na cykliczność życia na Ziemi - przedstawia położenie Ziemi w Układzie Słonecznym - wymienia nazwy wybranych planet Układu Słonecznego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna zasady bezpieczeństwa podczas wykonywania doświadczeń i obserwacji - zauważa działanie sił (tarcia, grawitacji) w codziennym życiu - wymienia źródła ciepła - podaje przykłady użycia różnych źródeł ciepła w codziennym życiu - wyjaśnia zależność zjawisk przyrody od pór roku - rozumie następstwa ruchu obrotowego Ziemi wokół własnej osi: pory dnia - przedstawia położenie Ziemi w Układzie Słonecznym 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna zasady bezpieczeństwa podczas wykonywania doświadczeń i obserwacji - obserwuje działanie różnych sił w otoczeniu - formułuje wnioski na temat skutków działania sił w otoczeniu - wymienia naturalne i sztuczne źródła światła - przedstawia położenie Ziemi w Układzie Słonecznym - nazywa planety Układu Słonecznego - we właściwej kolejności i podaje proste informacje na ich temat - wie, czym jest tęcza
Klasa 2		
Klasa 3		

<ul style="list-style-type: none"> - rozróżnia dźwięki w otoczeniu – odgłosy deszczu padającego na różne powierzchnie - umie robić cienie 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia nazwy planet Układu Słonecznego we właściwej kolejności - wyznacza kierunki główne w terenie na podstawie cienia - zauważa wpływ hałasu na swoje samopoczucie i zachowanie - podaje przykłady dźwięków, które wpływają na niego pozytywnie 	<ul style="list-style-type: none"> - opowiada o sposobach wykorzystania ciepła przez ludzi w różnych sytuacjach - rozumie rolę Słońca, jako źródła energii - rozumie wpływ dźwięków na ludzi i zwierzęta
3) materiały i ich właściwości:		
Klasa 1	Klasa 2	Klasa 3
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wykonuje proste doświadczenia z wodą - bada właściwości takich materiałów, jak: papier, woda, plastelina - poznaje proces tworzenia naczyń glinianych (wpływ temperatury) - uczy się oszczędnie gospodarować materiałami, z których korzysta podczas wykonywania różnych prac - poznaje trzy stany skupienia wody 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wykonuje proste obserwacje i doświadczenia związane z wodą - prowadzi obserwacje związane z hodowlą kryształków soli - klasyfikuje materiały na naturalne i sztuczne - podaje przykłady wykorzystania różnych materiałów w codziennym życiu - nazywa różne materiały, z których korzysta na co dzień - obserwuje, jak temperatura i zanieczyszczenia wpływają na różne materiały - podaje propozycje codziennych zachowań, które pozwalają ograniczyć zużycie plastiku - zna i charakteryzuje trzy stany skupienia wody 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wykonuje doświadczenia związane z elektrostatyką - klasyfikuje materiały na naturalne i sztuczne, surowce i przetworzone - oraz podaje sposoby ich wykorzystania w codziennym życiu - wymienia i omawia stany skupienia wody w przyrodzie - podaje propozycje codziennych zachowań, które pozwalają ograniczyć zużycie plastiku, papieru

4) edukacja klimatyczno-środowiskowa:

Klasa 1	Klasa 2	Klasa 3
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozpoznaje charakterystyczne rodzaje opadów - prowadzi obrazkowy kalendarz pogody - charakteryzuje pogodę typową dla danej pory roku - odczytuje informacje z map pogody - słucha osób zapowiadających pogodę w radiu i w telewizji, rozumie je, stosuje się do podanych informacji o pogodzie - rozumie znaczenie wody w środowisku - wymienia zwiastuny wiosny - opisuje cykl rozwojowy żaby - zna sposoby ochrony przyrody - w najbliższym otoczeniu - zna zasady odpowiedzialnego dokarmiania ptaków oraz uczestniczy w akcjach związanych z ochroną przyrody - rozpoznaje i nazywa piktogramy związane z ochroną przyrody - wymienia zagrożenia dla przyrody powodowane przez człowieka 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opowiada o rozwoju motyla - zna budowę rośliny i wskazuje jej główne części - zna części jadalne roślin - zna budowę kwiatu - zna budowę grzyba kapeluszowego - rozpoznaje charakterystyczne rodzaje opadów - prowadzi obserwacje pogody i zapisuje je w kalendarzu pogody - odczytuje informacje z map pogody - charakteryzuje zjawiska przyrodnicze występujące w każdej porze roku - różni przyrodę ożywioną i przyrodę nieożywioną - zna bogactwa Ziemi - wyjaśnia, jakie jest znaczenie wody w przyrodzie - zna formy ochrony przyrody: park narodowy, rezerwat przyrody, pomnik przyrody - wie, jak należy się zachowywać w parku narodowym i rezerwacie przyrody - zna miejsca ochrony przyrody znajdujące się w okolicy, bierze udział w akcjach na rzecz ochrony środowiska - rozpoznaje i nazywa piktogramy związane z ochroną przyrody 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna budowę kwiatu i owocu - zna warstwy lasu, przyporządkowuje rośliny i zwierzęta do danej warstwy - rozpoznaje charakterystyczne rodzaje opadów - omawia obieg wody w przyrodzie - samodzielnie prowadzi obserwacje pogody i zapisuje je w kalendarzu pogody - nazywa zjawiska atmosferyczne - odczytuje informacje z map pogody i aplikacji - charakteryzuje zjawiska przyrodnicze występujące w różnych porach roku - wymienia rośliny i zwierzęta chronione w wybranych parkach narodowych w Polsce - podaje cel ochrony przyrody - tworzy regulamin zachowania się w miejscach ochrony przyrody - opisuje wybrane polskie parki narodowe i wskazuje je na mapie - wyjaśnia zagrożenia dla środowiska związane z działalnością człowieka, np. smog - podaje przykłady pozytywnego wpływu działalności człowieka na przyrodę - bierze udział w akcjach na rzecz ochrony środowiska

		<ul style="list-style-type: none"> - wie, jak oszczędzać wodę - zna bogactwa Ziemi i dzieli je na odnawialne i nieodnawialne - rozpoznaje i nazywa piktogramy związane z ochroną przyrody
5) warsztat przyrodnika:		
<p>Klasa 1</p> <p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wie, jak zareagować w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa - dostrzega znaki drogowe w najbliższym otoczeniu: na drodze do szkoły, w pobliżu domu - rozumie znaczenie świateł na sygnalizatorze świetlnym - zna podstawowe znaki drogowe - zna zasady przechodzenia przez jezdnię z sygnalizacją świetlną oraz bez sygnalizacji - rozumie konieczność noszenia elementów odblaskowych - bezpiecznie bawi się podczas przerw i na placu zabaw - zna zagrożenia ze strony zjawisk przyrodniczych, takich jak: burza, pożar - wie, jak należy się zachowywać podczas burzy - z pomocą nauczyciela wyszukuje w różnych dostępnych zasobach, w tym internetowych, informacje dotyczące środowiska przyrodniczego, potrzebne do wykonania zadania, ćwiczenia 	<p>Klasa 2</p> <p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wie, jak zareagować w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa - dostrzega znaki drogowe w najbliższym otoczeniu: rozróżnia znaki: ostrzegawcze, zakazu, nakazu, informacyjne - zna zasady zachowania się w środkach komunikacji - zna zasady przechodzenia przez jezdnię z sygnalizacją świetlną oraz bez sygnalizacji - rozumie konieczność noszenia elementów odblaskowych - bezpiecznie bawi się podczas przerw i na placu zabaw - zna zagrożenia ze strony zjawisk atmosferycznych (śnieżyca, lawina, powódź, ulewa, burza, susza) - z pomocą nauczyciela poszukuje w książkach przyrodniczych oraz w internecie informacji na temat wybranych gatunków roślin i zwierząt - tworzy notatki z obserwacji, wyjaśnia istotę obserwowanych zjawisk według procesów przyczynowo-skutkowego i czasowego 	<p>Klasa 3</p> <p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wie, jak zareagować w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa - dostrzega znaki drogowe w najbliższym otoczeniu: rozróżnia znaki: ostrzegawcze, zakazu, nakazu, informacyjne - zna zasady zachowania się w środkach komunikacji - zna zasady przechodzenia przez jezdnię z sygnalizacją świetlną oraz bez sygnalizacji - rozumie konieczność noszenia elementów odblaskowych - bezpiecznie bawi się podczas przerw i na placu zabaw - ma świadomość istnienia zagrożeń ze strony środowiska naturalnego, np.: nagłej zmiany pogody, huraganu, ulewnych deszczów, burzy, suszy oraz ich następstw: powodzi, pożaru, pioruna; określa odpowiednie sposoby zachowania się człowieka w takich sytuacjach - korzysta z atlasów, albumów przyrodniczych; opowiada o poznanych roślinach lub zwierzętach

<ul style="list-style-type: none"> – gromadzi ilustracje, informacje oraz okazy przyrodnicze, tworząc lapbook o lesie – prowadzi obserwacje związane z hodowlą rzeżuchy – tworzy notatki rysunkowe z obserwacji – poznaje sylwetki naukowców – korzysta z lupy, termometru, mapy – prowadzi obserwacje dbając o dobro i potrzeby obserwowanych obiektów 	<ul style="list-style-type: none"> – poznaje sylwetki naukowców – korzysta z dostępnych narzędzi badawczych – prowadzi obserwacje, dbając o dobro i potrzeby obserwowanych obiektów 	<ul style="list-style-type: none"> – odszukuje w różnych dostępnych zasobach, w tym internetowych, informacje dotyczące środowiska przyrodniczego, potrzebne do wykonania zadania, ćwiczenia – korzysta z map internetowych w celu poznania lokalizacji parków narodowych, rezerwatów przyrody, krain geograficznych Polski i świata – wykonuje obserwacje i doświadczenia na podstawie pisemnych instrukcji – prowadzi obserwacje dotyczące tempa rozkładania się śmieci w ziemi (np. skórka banana, woreczek foliowy, szkło, chusteczka higieniczna) – tworzy notatki z obserwacji, wyjaśnia istotę obserwowanych zjawisk według procesów przyczynowo-skutkowego i czasowego – poznaje sylwetki naukowców – korzysta z dostępnych narzędzi badawczych – prowadzi obserwacje, dbając o dobro i potrzeby obserwowanych obiektów
---	--	---

Edukacja społeczna

1) kompetencje osobiste

Klasa 1	Klasa 2	Klasa 3
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wie, w czym jest dobry, korzysta ze swoich mocnych stron podczas wykonywania zadań, współpracy w grupie - poszukuje obszarów, w których chciałby się doskonalić - szuka sposobów na rozwijanie swoich zainteresowań - zna podstawowe potrzeby człowieka: odżywianie się, odpoczynek, potrzeba bliskości i bezpieczeństwa - wdraża się do obowiązkowego i systematycznego uczenia się - podejmuje próby samooceny - wie, jak należy się zachować w sytuacji zagrożenia ze strony innych ludzi - rozpoznaje swoje potrzeby, nazywa to, co czuje - wie, kogo należy poprosić o pomoc w zależności od różnych potrzeb - potrafi przeprosić, poprosić, podziękować, wyrazić wdzięczność - potrafi przyznać się do błędów - poznaje sposoby radzenia sobie ze stresem - wie, kiedy można podawać swój adres, a kiedy nie należy tego robić - wdraża się do planowania zadań - doprowadza rozpoczęte zadania do końca 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozpoznaje i nazywa swoje mocne strony, korzysta z nich podczas wykonywania zadań, współpracy w grupie - szuka sposobów na rozwijanie swoich zainteresowań - zna podstawowe potrzeby człowieka i wie, jak je zaspokoić - poznaje sposoby regulacji emocji – stara się zachowywać adekwatnie do sytuacji - kształtuje odwagę cywilną, potrafi przyznać się do błędów i porażki - wykazuje postawę odpowiedzialności za własne czyny i słowa - rozpoznaje swoje potrzeby, nazywa to, co czuje - wie, kogo należy poprosić o pomoc w zależności od różnych potrzeb - poznaje sposoby radzenia sobie ze stresem, stara się z nich korzystać - dba o swoje bezpieczeństwo – wie, komu może podać swoje dane adresowe, a komu nie może ich podać - planuje etapy wykonania zadania - ustala kolejność realizacji zadań - wybiera najlepszy dla siebie sposób wykonania zadania - zauważa wpływ innych osób, mediów, reklamy na swoje decyzje dotyczące zakupów - doprowadza rozpoczęte zadania do końca 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozpoznaje i nazywa swoje mocne strony, korzysta z nich podczas wykonywania zadań, współpracy w grupie - szuka sposobów na rozwijanie swoich zainteresowań - zna podstawowe potrzeby człowieka i wie, jak je zaspokoić - stosuje sposoby regulacji emocji – zachowuje się adekwatnie do sytuacji - właściwie reaguje na niewłaściwe zachowania innych osób - ocenia własne postępowanie - wykazuje postawę asertywną wobec ludzi budzących jego niepokój, namawiających do łamania zasad i praw, także w internecie lub za pomocą telefonu - reaguje właściwie w sytuacji realnego zagrożenia - rozpoznaje swoje potrzeby, nazywa to, co czuje - wie, kogo należy poprosić o pomoc w zależności od różnych potrzeb - doskonali umiejętność radzenia sobie ze stresem - dba o swoje bezpieczeństwo – wie, komu może podać swoje dane adresowe, a komu nie może ich podać - planuje etapy wykonania zadania - ustala kolejność realizacji zadań

<ul style="list-style-type: none"> - uczy się korzystać z informacji zwrotnej - pracuje wytrwale i uczy się pokonywać trudności - poznaje zasady zdrowego trybu życia (dieta, aktywność ruchowa, kontakt z przyrodą) - rozróżnia produkty – zdrowe i niezdrowe - wymienia wartości odżywcze podstawowych produktów żywnościowych - wie, że śniadanie to ważny posiłek - wie, jakie produkty wpływają pozytywnie na sprawność umysłową i uczenie się - doбира ubrania stosownie do stanu pogody - z niewielką pomocą nauczyciela korzysta z różnych źródeł zdobywania informacji oraz z atlasu - rozwija swoje zainteresowania, tworząc książeczki tematyczne, plakaty, lapbooki 	<ul style="list-style-type: none"> - uczy się korzystać z informacji zwrotnej - pracuje wytrwale i uczy się pokonywać trudności - zauważa przyczynny sytuacji trudnych, poszukuje sposobów na rozwiązanie problemu - wie, jak należy się zachowywać w przypadku choroby - poznaje zasady zdrowego trybu życia (dieta, aktywność ruchowa, kontakt z przyrodą) - rozróżnia różne grupy produktów - tworzy piramidę żywieniową - wie, dlaczego posiłki należy spożywać regularnie - odszukuje datę przydatności do spożycia na opakowaniach produktów - zachowuje umiar w spożywaniu produktów słodzonych, zna konsekwencje zjedania ich w nadmiarze - w miarę możliwości i potrzeb korzysta ze słowników i encyklopedii, w tym z internetu - wykorzystuje nabyte umiejętności, tworząc książeczki tematyczne, plakaty, lapbooki 	<ul style="list-style-type: none"> - wybiera najlepszy dla siebie sposób wykonania zadania - zauważa wpływ innych osób, mediów, reklamy na swoje decyzje dotyczące zakupów - doprowadza rozpoczęte zadania do końca - uczy się korzystać z informacji zwrotnej - pracuje wytrwale i uczy się pokonywać trudności - zauważa przyczynny sytuacji trudnych, poszukuje sposobów na rozwiązanie problemu - poznaje zasady zdrowego trybu życia (dieta, aktywność ruchowa, kontakt z przyrodą) - ma świadomość, że jego decyzje w zakresie diety, sposobu spędzania wolnego czasu wpływają na zdrowie - wie, jak należy dbać o zdrowie (ruch, odżywianie, sen, odpowiednie ubranie, wietrzenie pomieszczeń, ochrona przed słońcem, noszenie maseczki) - rozróżnia różne grupy produktów - wie, których produktów należy unikać lub które z nich trzeba wykluczyć z diety - układa jednodniowy jadłospis - wie, do czego prowadzi niewłaściwa dieta - ubiera się stosownie do pogody - korzysta z biblioteki szkolnej, wypożycza książki stosownie do zainteresowań i potrzeb - korzysta z różnych źródeł informacji, np.: atlasów, czasopism dla dzieci, słowników i encyklopedii, zasobów internetu, i rozwija swoje zainteresowania
---	---	---

2) kompetencje społeczne:		
Klasa 1	Klasa 2	Klasa 3
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna imiona i nazwiska kolegów i koleżanek z klasy - uczestniczy w klasowych uroczystościach - określa relacje panujące w rodzinie i identyfikuje się z rodziną - opowiada o grupach, zespołach i organizacjach, do których należy - sumiennie wypełnia obowiązki dyżurnego - rozumie, co to znaczy być dobrym kolegą/ dobrą koleżanką i stara się nią być - używa zwrotów grzecznościowych - udziela pomocy osobom potrzebującym - szanuje pracę innych - akceptuje odmienność i przejawia dla niej szacunek - rozmawia na temat ulubionych klubów sportowych, zespołów muzycznych, ośrodków kultury, organizacji, zgodnie z zainteresowaniami - zna zabawy dzieci z różnych krajów - uczestniczy w wyborach do samorządu uczniowskiego w klasie oraz w szkole - uczestniczy w akcjach charytatywnych organizowanych na terenie szkoły - porównuje tradycje świąteczne występujące w różnych krajach europejskich - współpracuje w parze - przyjmuje odpowiedzialność za powierzone zadania podczas pracy zespołowej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wie, czym się interesują koleżanki i koledzy z klasy, spędza z nimi czas - bierze udział w przygotowaniach uroczystości klasowych - bierze udział w rozgrywkach międzyklasowych - zna wybrane tradycje krajów należących do UE - zgodnie współpracuje w zespole - pomaga słabszym i potrzebującym - akceptuje odmienność i przejawia dla niej szacunek - rozmawia na temat ulubionych klubów sportowych, zespołów muzycznych, ośrodków kultury, organizacji, zgodnie z zainteresowaniami - zna warunki życia i zabawy dzieci z różnych krajów - uczestniczy w wyborach do samorządu uczniowskiego w klasie oraz w szkole - organizuje wspólnie z klasą akcje na rzecz potrzebujących ludzi i zwierząt - zna tradycje i zwyczaje świąteczne różnych krajów i je szanuje - współpracuje w parze i w zespole - odpowiedzialnie wykonuje powierzone zadania, podejmuje rolę lidera oraz inne wskazane role - prezentuje efekty pracy grupowej - zauważa przejawy przemocy wokół, siebie i wie, kogo należy poprosić o pomoc w takich sytuacjach 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wykorzystuje pracę zespołową w procesie uczenia się, w tym przyjmując rolę lidera zespołu - wyjaśnia, dlaczego należy dbać o dobre relacje z koleżankami i kolegami oraz sąsiadami - bierze udział w planowaniu i przygotowaniach uroczystości klasowych - organizuje rozgrywki międzyklasowe i bierze w nich udział - uczestniczy w wyborach do samorządu uczniowskiego w klasie oraz w szkole - angażuje się w akcje na rzecz potrzebujących w Polsce i na świecie, wspiera akcje humanitarne - zna nazwy organizacji, polskich i międzynarodowych, działających na rzecz potrzebujących: PAH, Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy, CARITAS, UNESCO, ONZ, UNICEF, WHO - zna tradycje i zwyczaje świąteczne różnych krajów i je szanuje - poznaje zwyczaje i tradycje różnych narodów, wskazuje podobieństwa i różnice między Europejczykami, zna ich wkład w tworzenie wspólnego dziedzictwa kulturowego - wykazuje się empatią w stosunku do innych osób - akceptuje odmienność i przejawia dla niej szacunek

<ul style="list-style-type: none"> - uczy się prezentacji efektów pracy grupowej - zauważa przejawy przemocy wokół siebie i wie, kogo należy poprosić o pomoc w takich sytuacjach 		<ul style="list-style-type: none"> - przejawia postawę akceptacji wobec odmienności poglądów, wyglądu i zachowań - stosuje zasady savoir-vivre`u - efektywnie współpracuje w zespole - rozmawia na temat ulubionych klubów sportowych, zespołów muzycznych, ośrodków kultury, organizacji (zgodnie z zainteresowaniami) - zna warunki życia, zabawy i obowiązki dzieci z różnych krajów - wie, jak się zachować w sytuacji zagrożenia własnego bezpieczeństwa i bezpieczeństwa innych osób - wie, kogo należy poprosić o pomoc w sytuacjach zagrożenia
3) edukacja obywatelska:		
Klasa 1		
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - podaje przykłady zwyczajów i tradycji rodzinnych - zna i respektuje normy obowiązujące w szkole - wie, że dzieci mają swoje prawa - wie, że uczeń ma swoje prawa i obowiązki - opisuje konsekwencje niewypełnienia praw i obowiązków - zna legendę o powstaniu państwa polskiego, wyjaśnia związek legendy z powstaniem godła i barw narodowych - opowiada ciekawostki historyczne dotyczące miejsca swojego zamieszkania - tworzy zasady regulaminu klasowego i ich przestrzega 		<p style="text-align: center;">Klasa 2</p> <p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna i rozumie nazwę: Unia Europejska - wymienia kraje wchodzące w skład Unii Europejskiej i ich stolice - odróżnia polskie banknoty i monety od banknotów i monet innych państw oraz wie, że waluty można wymieniać - pomaga kolegom i koleżankom oraz uczestniczy w obowiązkach domowych - zna i respektuje normy i zasady postępowania obowiązujące w grupach, do których należy (sportowych, naukowych, społeczności lokalnej) - tworzy zasady regulaminu klasowego i ich przestrzega - zna prawa i obowiązki ucznia
Klasa 3		
		<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zna państwa Unii Europejskiej - tworzy zasady regulaminu klasowego i ich przestrzega - zna i respektuje prawa i obowiązki ucznia, opisuje konsekwencje niewypełnienia praw i obowiązków - potrafi zabrać głos w sprawie praw dziecka - przedstawia wybrane legendy dotyczące regionu, w którym mieszka - opowiada o faktach historycznych regionu, w którym mieszka - śpiewa trzy zwrotki hymnu narodowego i godnie zachowuje się podczas śpiewania go lub słuchania - szanuje symbole narodowe

<ul style="list-style-type: none"> - zna tradycje świąteczne kultywowane w swojej rodzinie, swoim regionie i kraju: wymienia potrawy wigilijne, opisuje choinkę i pisanek wielkanocną, poznaje różne sposoby ich zdobienia - zna barwy narodowe i jedną zwrotkę hymnu narodowego, godnie zachowuje się podczas śpiewania go lub słuchania - rozpoznaje góralski strój ludowy i strój ludowy pochodzący z regionu, w którym mieszka - uczestniczy w świątach narodowych, dniach pamięci narodowej i innych ważnych uroczystościach szkolnych - wymienia polskie święta narodowe - wykonuje kokardę narodową - nazywa patrona szkoły - wie, że pierwszą stolicą Polski było Gniezno, a obecnie jest nią Warszawa - wyjaśnia znaczenie wybranych zwojczajów i tradycji polskich - wskazuje korzyści płynące z wynalazków i podaje przykłady kilku z nich - wie, kogo można nazwać wielkim Polakiem - wie, kim byli Mikołaj Kopernik, Zbigniew Religa, królowa Bona - wie, jaka jest rola wynalazków w życiu człowieka - wie, że jego miejscowość jest częścią Polski; ma wiedzę o regionie, w którym znajduje się jego miejscowość - potrafi wymienić status administracyjny swojej miejscowości (wieś, miasto) - określa podobieństwa i różnice między krajobrazami – wiejskim i miejskim 	<p>zna zapisy Konwencji o prawach dziecka</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuje konsekwencje niewypełnienia praw i obowiązków - rozumie, co to znaczy być sprawiedliwym, dobrym, odpowiedzialnym, honorowym, życzliwym, powściągliwym i pomocnym, odróżniania dobro od zła - zna legendy i fakty związane z historią Polski - opowiada ciekawostki historyczne dotyczące miejsca zamieszkania, regionu oraz stolicy na podstawie własnych doświadczeń - rozumie pojęcie: patriotyzm - śpiewa dwie zwrotki hymnu narodowego i godnie zachowuje się podczas śpiewania go lub słuchania - szanuje symbole narodowe - podaje pełną nazwę swojej ojczyzny - opisuje godło państwowe - rozpoznaje stroje ludowe z różnych regionów Polski - uczestniczy w świątach narodowych, dniach pamięci narodowej i innych ważnych uroczystościach szkolnych - wymienia polskie święta narodowe - zachowuje prawidłową postawę w czasie uroczystości i śpiewania hymnu - rozpoznaje i nazywa patrona szkoły - wyjaśnia pojęcie: patron - zna kilka faktów na temat patrona szkoły - prezentuje wybrane zabytki miasta, regionu, w którym mieszka - wyjaśnia znaczenie wybranych polskich zwojczajów i tradycji 	<ul style="list-style-type: none"> - zna zasady wieszania flagi narodowej - zna fakty historyczne związane ze świętami narodowymi, historię odzyskania przez Polskę niepodległości oraz okoliczności uchwalenia Konstytucji 3 maja - aktywnie uczestniczy w szkolnych lub lokalnych obchodach uroczystości narodowych - wie, jak należy się zachować podczas uroczystości szkolnych - wymienia imiona i nazwiska, np. pierwszego władcy i króla Polski, wskazuje aktualnego prezydenta, premiera i marszałka Polski - wymienia nazwy stolic Polski, ważnych historycznie wydarzeń związanych z dziejami Polski - prezentuje zabytki kilku polskich miast, w tym Krakowa i Warszawy - wyjaśnia znaczenie wybranych polskich zwojczajów i tradycji - zna dorobek minionych epok, ich wartości dla rozwoju człowieka i użyteczność (cyfry – arabskie i rzymskie, papier, mydło, instrumenty muzyczne, druk itp.) - analizuje podstawowe różnice między życiem ludzi w przeszłości i obecnie - prezentuje informacje o wielkich Polakach - zna tradycje świąteczne kultywowane w swojej rodzinie, swoim regionie i kraju - rozmawia na temat polskich świąt, np. Wszystkich Świętych
---	--	---

<ul style="list-style-type: none"> - wymienia najważniejsze obiekty znajdujące się w miejscowości, w której mieszka - wskazuje na mapie: najważniejsze miasta w Polsce, rzekę Wisłę i Morze Bałtyckie - przedstawia dyscypliny sportowe charakterystyczne dla Polski, rozpoznaje sylwetki znanych polskich sportowców i wie, z jakimi dyscyplinami są związani - potrafi wskazać przetwory wykonane z polskich owoców – dżemy, konfitury, musy - nazywa różne formy i źródła dochodu w rodzinie i zauważa różnice w dochodach ludzi - przedstawia charakterystyki zawodów wykonywanych przez ludzi znanych mu z miejsca zamieszkania oraz zawodów użyteczności publicznej 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje korzyści płynące z wynalazków i wymienia kilka z nich, wymyśla własny wynalazek - prezentuje informacje o wielkich Polakach (Jan Paweł II, Fryderyk Chopin, noblistka Maria Skłodowska-Curie) - rozpoznaje poszczególne typy krajobrazów (nizinny, górski, nadmorski), wymienia różnice i podobieństwa występujące między tymi krajobrazami - orientuje się na mapie fizycznej Polski - rozpoznaje kierunki główne - określa, z którego kierunku wieje wiatr - czyta legendę mapy fizycznej Polski - wskazuje granice Polski, jej sąsiadów - wskazuje na mapie Polski miejscowość, w której mieszka - wskazuje znajdujące się w okolicy miejsca warte odwiedzenia - przedstawia dyscypliny sportowe charakterystyczne dla Polski, rozpoznaje sylwetki znanych polskich sportowców i wie, z jakimi dyscyplinami są związani - opowiada o zwyczajach i tradycjach rodzinnych oraz narodowych - zna tradycje świąteczne kulturowane w swojej rodzinie, swoim regionie i kraju: opisuje palmę wielkanocną, omawia zwyczaj ozdabiania jajek - zna stroje ludowe charakterystyczne dla różnych regionów Polski - opisuje wytwory sztuki ludowej - wie, skąd pochodzi żywność - opowiada o pracy swoich rodziców 	<ul style="list-style-type: none"> - organizuje zabawę związaną ze zwyczajami ludowymi, np.: chodzenie z marzanną, andrzejki - określa położenie i warunki naturalne miejscowości, w której mieszka, oraz jej okolicy - opisuje: charakterystyczne formy terenu, składniki przyrody, miejsca pamięci narodowej, najważniejsze zakłady pracy, w tym ważniejsze przedsiębiorstwa – produkcyjne i usługowe, interesujące zabytki, pomniki, tereny rekreacyjne, parki krajobrazowe, parki narodowe znajdujące się w okolicy, w której mieszka - wskazuje na mapie fizycznej Polski główne miasta, rzeki, krainy geograficzne - czyta proste plany - odczytuje podstawowe znaki kartograficzne na mapach - wskazuje na mapie kierunki – główne i pośrednie - przedstawia dyscypliny sportowe charakterystyczne dla Polski, rozpoznaje sylwetki znanych polskich sportowców i wie, z jakimi dyscyplinami są związani - zna wybrane monety i banknoty stosowane poza granicami kraju, rozumie różnicę w nominałach i sile nabywczej (np. 1 złoty, 1 euro) - wie, na czym polega oszczędzanie - poznaje nazwy instytucji finansowych, które pozwalają przechowywać pieniądze - wie, jaki jest cel przechowywania pieniędzy w banku
---	---	--

	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia i opisuje wybrane zawody, np.: rolnik, weterynarz, ogrodnik, detektyw, ratownik, naukowiec, listonosz, pisarz, dziennikarz, sportowiec 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie pracy w różnych zawodach dla społeczeństwa i powiązania między nimi
--	--	--

Edukacja artystyczna – plastyka i muzyka		
1) percepcja i interpretacja dzieł plastycznych		
Klasa 1	Klasa 2	Klasa 3
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyróżnia w dziełach sztuki, ilustracjach i fotografiach podstawowe kształty (koło, trójkąt, kwadrat, prostokąt), – nazywa barwy podstawowe oraz określa ich jasność (jasne – ciemne) – opisuje proste elementy wizualne (plama, linia) na ilustracji – określa wielkość i wzajemne położenie obiektów, – wypowiada się prostymi zdaniem na temat tego, co podoba mu się w oglądanym dziele – nazywa podstawowe emocje (np.: radość, smutek, strach), jakie wywołuje w nim oglądany obrazek, plakat lub oglądana ilustracja – podejmuje próby powiązania nastroju oglądanego dzieła z własnymi, codziennymi doświadczeniami i emocjami – porównuje dwa proste dzieła lub dwie ilustracje pod względem najbardziej widocznych, elementarnych cech, takich jak dominujący kolor, wielkość plam 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje i nazywa barwy pochodne oraz intuicyjnie wyjaśnia, z połączenia jakich barw podstawowych powstały – bada za pomocą dotyku i nazywa fakturę (szorstki, gładki, miękki, twardy) obiektów przestrzennych, rzeźb lub struktur dostrzegalnych na zdjęciach – dostrzega symetrię w rysunkach, architekturze oraz ornamentach – nazywa emocje wywołane przez kontakt ze sztuką i podejmuje pierwsze próby ich logicznego, prostego uzasadnienia – dostrzega i opisuje, jak dobór kolorów wpływa na ogólny nastrój panujący na obrazie – określa nastrój utworu i dzieli się swoimi spostrzeżeniami z rówieśnikami w toku dyskusji – omawia różnice i podobieństwa między dziełami sztuki, uwzględniając kryterium dominującej kolorystyki oraz ogólnego nastroju – porównuje dzieła reprezentujące odmienne techniki 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje i opisuje zaawansowane środki wyrazu: kontrast barw, walor, światłocien, gamę barwną oraz proporcje – analizuje i porównuje kompozycje – nazywa i uzasadnia swoje odczucia estetyczne oraz emocjonalne wywołane przez różnorodne dzieła sztuki – rozpoznaje i opisuje znaczenie kontaktu ze sztuką oraz własnych aktywności twórczych dla swojego dobrostanu, relaksu i samopoczucia emocjonalnego – porównuje dzieła sztuki według wielu kryteriów jednocześnie, takich jak temat, technika wykonania, barwa, nastrój i kompozycja – porównuje opinie i interpretacje dzieła sztuki ze zdaniem rówieśników, wykazując postawę pełnej akceptacji dla odmienności poglądów – opisuje, analizuje i interpretuje złożone dzieła sztuki wizualnej, w tym filmy (animacje), reprodukcje malarskie, rzeźby

<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje wyraźne różnice w nastroju między dwoma dziełami - opisuje dzieło plastyczne na podstawie własnych, bezpośrednich spostrzeżeń, wymienia elementy znajdujące się na pierwszym planie - nadaje własne znaczenie i nazwy dostrzeganym kształtom oraz piktoqramom 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje wybrane dzieła, zwracając uwagę na ich cechy formalne, materiał, z którego wykonano oraz kształt - analizuje i opisuje cechy indywidualne ludzi (wiek, płeć, budowa ciała) oraz zwierząt dostrzegane w malarstwie i fotografii artystycznej - podejmuje samodzielne próby interpretacji - rozpoznaje i interpretuje proste symbole, wzory i motywy 	<ul style="list-style-type: none"> - wykorzystuje zasób pojęć języka plastycznego do szczegółowego opisu formy i treści analizowanych dzieł - omawia i ocenia estetykę oraz warstwę wizualną dzieł sztuki - formułuje samodzielne, logiczne wnioski dotyczące głębszego sensu, przekazu i przesłania interpretowanego dzieła sztuki
2) twórcze działania plastyczne:		
Klasa 1		
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - stosuje podstawowe środki wyrazu (barwy podstawowe, linię, kształt) do wyrażania emocji i nastroju w prostej kompozycji rytmicznej - rysuje, maluje i odbija przy użyciu kredki, ołówka, mazaków, farb i tuszów, posługując się pędzłami, stemplami lub bezpośrednio palcami - wydziera, wycina, składa i przylepia papier, makulaturę oraz ścinki tekstylne, a także modeluje z gliny i plasteliny proste formy przestrzenne, - tworzy samodzielnie prace i ilustracje bezpośrednio inspirowane uważną obserwacją przyrody, własnymi przeżyciami oraz tekstami wysłuchanych bajek - wykonuje proste przedmioty użyteczne oraz rekwizyty na potrzeby klasy (np. pacynki, kartki okolicznościowe, upominki), działając według instrukcji 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - świadomie stosuje kontrast barw, rytm, linię i proporcje, wyrażając własne doznania i emocje na płaszczyźnie oraz w przestrzeni - łączy różne techniki rysunkowo-graficzne, malarskie, rzeźbiarskie oraz kolaż, samodzielnie dobierając i odmierzając potrzebne materiały - powiela kształty i motywy za pomocą kalki, tuszu, farby i stempli, modyfikując instrukcję wykonania zadania według własnego uznania - tworzy przedmioty użyteczne, dekoracje i upominki, a także wykonuje ilustracje inspirowane literaturą, słuchaną muzyką, sztuką teatralną - planuje podstawowe etapy pracy, dba o estetykę i dokładność wykonania, doprowadza zadania do końca i omawia uzyskane efekty 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - celowo stosuje zaawansowane środki wyrazu, takie jak kontrast barw, walor, światłocien, gama barwna oraz proporcje - sprawnie posługuje się technikami malarskimi, rysunkowymi, graficznym, kolażem oraz rzeźbą (modeluje bryły i reliefy z różnych mas) - tworzy kompozycje plastyczne inspirowane tradycyjnym wzorem sztuki ludowej, zjawiskami przyrodniczymi oraz osobistym kontaktem z kulturą - wykonuje złożone przedmioty użyteczne i rekwizyty teatralne - samodzielnie planuje etapy tworzenia pracy od koncepcji do wykonania, a także uczy się przyjmować i formułować konstruktywną informację zwrotną - tworzy inscenizowane fotografie, proste animacje cyfrowe oraz wykorzystuje narzędzia informatyczne do opracowywania plakatów i infografik
Klasa 2		
Klasa 3		

<ul style="list-style-type: none"> – podejmuje próby planowania kolejnych kroków swojej pracy, a po jej zakończeniu wypowiada się o niej prostymi zdaniami i słucho opinii innych – wykonuje proste fotografie obiektów i wykorzystuje podstawowe programy komputerowe (edytory grafiki) do tworzenia obrazów na komputerze 	<ul style="list-style-type: none"> – wykonuje fotografie – przyrodnicze i portretowe – według wskazań oraz podejmuje próby tworzenia prostych animacji poklatkowych 	<ul style="list-style-type: none"> – aktywnie uczestniczy w szkolnych konkursach plastycznych, dbając o estetyczną prezentację i obudowę promocyjną swoich dzieł
3) kształcenie wrażliwości estetycznej:		
<p style="text-align: center;">Klasa 1</p> <p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje i opisuje prostymi zdaniami, co w najbliższym otoczeniu (sali lekcyjnej, przedmiotach codziennego użytku, pracach rówieśników) uznaje za ładne, przyjemne lub uporządkowane – dostrzega w otoczeniu elementy – uporządkowane i nieuporządkowane – oraz zauważa proste rytmy powtarzalność, podobieństwa i różnice w dekoracjach oraz przestrzeni klasy, – podejmuje próby porównywania świata przedstawionego w ilustracjach i dziełach sztuki z rzeczywistością znaną z codziennego życia – dba o porządek w miejscu pracy i najbliższym otoczeniu, samodzielnie porządkując swoje przybory oraz przedmioty codziennego użytku 	<p style="text-align: center;">Klasa 2</p> <p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje estetykę najbliższego otoczenia (oraz wskazuje konkretne elementy, które wpływają na wygląd i ogólny odbiór przestrzeni – rozpoznaje w otoczeniu ład i nieład, regularność i nieregularność oraz harmonię i dysharmonię, dostrzegając podobieństwa między rzeczywistością a światem przedstawionym w sztuce – przedstawia własne pomysły na uporządkowanie lub upiększenie otoczenia w formie wypowiedzi ustnej albo samodzielnej pracy artystycznej – porządkuje swoje miejsce pracy oraz przedmioty codziennego użytku według ustalonego wcześniej kryterium 	<p style="text-align: center;">Klasa 3</p> <p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – dostrzega i opisuje ład, nieład, regularność, nieregularność, harmonię oraz dysharmonię w przestrzeni codziennej i publicznej – charakteryzuje estetykę otoczenia, uwzględniając wystrój wnętrza, organizację przestrzeni, wygląd przedmiotów oraz porównując świat sztuki z otaczającą rzeczywistością – proponuje sposoby uporządkowania, zmiany lub ulepszenia najbliższego otoczenia, a także formułuje i uzasadnia prostą ocenę estetyczną, odwołując się do obserwowanych cech – wyraża własne spostrzeżenia dotyczące estetyki otoczenia w wypowiedzi ustnej, plastycznej lub innej formie artystycznej – porządkuje przestrzeń oraz przedmioty codziennego użytku w sposób wysoce funkcjonalny, bezpieczny i estetyczny

4) percepcja i interpretacja muzyki:

Klasa 1	Klasa 2	Klasa 3
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none">– słucha z uwagą dźwięków z bliskiego otoczenia oraz przyrody, prawidłowo je identyfikuje i różnicuje w toku zabaw oraz gier słuchowych– reaguje ruchem, klaskaniem, tupaniem i gestami na usłyszane sygnały muzyczne, zmiany nastroju oraz puls rytmiczny w zabawie– wyróżnia podstawowe cechy dźwięków, takie jak: wysokie – niskie, długie – krótkie, ciche – głośne,– rozpoznaje na podstawie wyglądu i brzmienia wybrane instrumenty strunowe, w tym dźwięk liry oraz dźwięk skrzypiec– określa w prosty sposób ogólny nastrój oraz tempo wysłuchanego utworu,– słucha w skupieniu krótkich utworów instrumentalnych i wokalnych z repertuaru dziecięcego, zapamiętując najważniejsze informacje	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none">– słucha z uwagą dźwięków z dalszego otoczenia i je identyfikuje, uczeństnicząc w zabawach słuchowych różnicujących melodie i rytmy– aktywnie reaguje ruchem ciała i rekwiizytami na słyszane zmiany w strukturze muzycznej– określa i analizuje tempo oraz dynamikę utworów, podejmując próby prostego uzasadnienia swoich odczuć słuchowych, odróżnia i wskazuje muzykę wykonywaną solo (przez solistę) od występów zespołowych (wykonywanych przez chór lub orkiestrę)– rozpoznaje brzmienie i wygląd kilku kolejnych instrumentów muzycznych i poprawnie przyporządkowuje je do ilustracji– słucha w skupieniu utworów muzyki klasycznej i ludowej, różniąc podstawowe elementy budowy piosenki, takie jak zwrotka i refren	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none">– słucha dźwięków z otoczenia oraz poszukuje i identyfikuje brzmienia pochodzące z niekonwencjonalnych oraz cyfrowych źródeł dźwięku– interpretuje słuchaną muzykę za pomocą ruchu, słowa, działań plastycznych lub literackich, dostosowując ekspresję do charakteru dzieła– aktywnie słucha utworów muzycznych należących do różnych gatunków, kultur i epok, analizując ich charakter i stosując pojęcia dotyczące elementów muzyki,– rozpoznaje i błędnie identyfikuje budowę utworów muzycznych, w tym formy dwuczęściowe AB, trzyczęściowe ABA– rozpoznaje i nazywa instrumenty muzyczne, sprawnie grupując je ze względu na sposób wydobycia dźwięku– określa funkcje słuchanej muzyki (rozrywkowa, religijna, obrzędowa, patriotyczna) oraz wyjaśnia jej rolę w mediach, filmie i reklamie– podejmuje próby ustnej interpretacji dzieła, wskazując cechy charakterystyczne i różnice

5) aktywności muzyczne: śpiew, ruch i gra na instrumentach:

Klasa 1	Klasa 2	Klasa 3
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - śpiewa ze słuchu proste piosenki dziecięce, wylczanki, kolędy, pastorałki oraz hymn szkoły, dostosowane do jego naturalnej skali głosu - rozpoznaje i śpiewa ze słuchu przynajmniej zwrotkę i refren hymnu Polski, dbając o zachowanie prawidłowej postawy ciała oraz poprawną artykulację głosek - uczestniczy w zabawach głosowych i prostych ćwiczeniach oddechowo-emisyjnych, naśladując odgłosy zwierząt i wykonując melodie na sylabach solimizacyjnych - wykonuje łatwe tematy rytmiczne i adekwatnie reaguje ruchem na puls oraz sygnały muzyczne w zabawie - porusza się, wykonuje pląsy i tańczy według prostych układów ruchowych charakterystycznych dla polki, poloneza oraz marsza, rozwijając orientację przestrzenną - gra proste schematy rytmiczne na instrumentach perkusyjnych (bębenek, tamburyn, trójkąt, marakasy, blok akustyczny, klawesy, dzwoneczki), a także na instrumentach niekonwencjonalnych i wykonanych własnoręcznie - podejmuje próby wspólnego muzykowania w grupie rówieśniczej i wdraża się do przestrzegania ustalonych zasad w trakcie wspólnej zabawy 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - śpiewa ze słuchu piosenki ludowe, okolicznościowe oraz wybrane pieśni patriotyczne, świadomie dbając o zachowanie prawidłowej postawy, artykulacji i oddechu - śpiewa z pamięci minimum dwie zwrotki hymnu państwowego - wykonuje bardziej rozbudowane tematy rytmiczne, poprawnie posługując się nowymi wartościami - porusza się i tańczy w parach lub w trójkach, zachowując odpowiednią postawę taneczną i realizując układy charakterystyczne dla krakowiaka, walca i kujawiaka - gra proste i rozbudowane schematy rytmiczne na poznanych instrumentach perkusyjnych oraz z wykorzystaniem talerzy i kastanietów, wzbogacając akompaniament własnymi pomysłami - gra łatwe schematy melodyczne na wybranym instrumencie melodycznym (np. na dzwonkach) oraz zgodnie współpracuje w zespole podczas wspólnego śpiewu i gry 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - śpiewa piosenki dziecięce, ludowe i okolicznościowe indywidualnie oraz w zespole, dbając o naturalną barwę głosu, czystą intonację, tempo, właściwy oddech i poprawną artykulację - śpiewa hymn Polski z odpowiednią intonacją, w zadanym tempie, z należytą powagą oraz z bezwzględnym zachowaniem prawidłowej postawy zasadniczej - swobodnie wykonuje wybrane pieśni związane z tradycją i kulturą narodową w różnych okolicznościach szkolnych - tańczy według tradycyjnych układów ruchowych charakterystycznych dla mazura i oberka, a także odtwarza sekwencje taneczne z różnych krajów Europy i świata - gra z pamięci oraz na podstawie prostego zapisu (graficznego, nutowego lub beznutowego) poznane melodie w gamie C-dur na dzwonkach, ksylofonie, flecie podłużnym lub flażolecie - efektywnie współdziała podczas zespołowego muzykowania, dostosowując swoje indywidualne działania do rytmu i pracy całej grupy oraz respektując zasady fair play

6) twórcze działania muzyczne – uczeń:

Klasa 1	Klasa 2	Klasa 3
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none">wykorzystuje dźwięk, ruch i rytm do prostego wyrażania podstawowych emocji, nastrojów oraz własnych, nieskrępowanych pomysłówaktywnie uczestniczy w zabawach muzycznych z użyciem zróżnicowanych przedmiotów codziennego użytku, odkrywając ich właściwości akustycznetworzy proste dźwięki i motywy rytmiczne za pomocą głosu, gestodźwięków, podstawowych instrumentów lub rekwizytównaśladuje głosy i odgłosy zwierząt, łącząc je twórczo w proste zestawy głosek oraz sylabpodjemuje próby improwizacji ruchowej do słuchanej muzyki, naśladując własnym ciałem dźwięki otaczających go przyrody i środowiskauczestniczy w prostych dialogach muzycznych (na zasadzie zawołania i odpowiedzi) organizowanych w parach lub małych zespołachwykonuje łatwy akompaniament rytmiczny do piosenki dziecięcej lub zabawy muzycznej, opierając się na naśladownictwie podanego wzoru	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none">twórczo wykorzystuje rytm, ruch i dźwięk do przedstawiania bardziej złożonych stanów emocjonalnych, opowieści oraz prostych nastrojówużywa przedmiotów codziennego użytku oraz materiałów naturalnych jako pomysłowych źródeł dźwięku w grach muzycznychtworzy samodzielnie proste rytmy na instrumentach perkusyjnych oraz za pomocą gestodźwiękówwykonuje krótkie improwizacje instrumentalne i ruchowe, bezpośrednio inspirowane otaczającą naturą oraz własnymi doświadczeniamiodgrywa krótkie dialogi muzyczne w parach i małych zespołach, dynamicznie reagując na propozycje i zmiany wprowadzane przez rówieśnikówtworzy i wykonuje proste akompaniamenty oraz układy gestów zgodne z rytmem, podejmując próby układania własnych, krótkich melodii	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none">świadomie wykorzystuje dźwięk, ruch i rytm do artystycznego wyrażania złożonych emocji, nastrojów oraz autorskich pomysłówtwórczo i nieszablonowo stosuje przedmioty codziennego użytku oraz rekwizyty w celu wzbogacenia zespołowych działań muzycznychprojektuje i zapisuje własne rytmy na instrumentach perkusyjnych, a następnie wykonuje je samodzielnie lub z podziałem na role w grupiewykonuje swobodne improwizacje instrumentalne i ruchowe inspirowane muzyką, dźwiękami przyrody oraz osobistymi przeżyciamiopracowuje i wykonuje proste akompaniamenty do wybranych utworów muzycznych z użyciem dostępnych w klasie instrumentów melodycznych i niemelodycznychefektywnie współdziała podczas zespołowego muzykowania, dostosowując swoje indywidualne działania do rytmu i pracy całej grupy oraz respektując zasady fair playefektywnie współpracuje z innymi uczniami podczas tworzenia improwizacji, tańca swobodnego oraz układów gestów, dbając o wspólny, harmonijny efekt zespołu

7) inne działania artystyczne:		
Klasa 1	Klasa 2	Klasa 3
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – pokazuje proste emocje i stany za pomocą głosu, ruchu, gestu oraz mimiki – opowiada w prosty sposób o swoich odczuciach po zakończonej zabawie – artystycznej, muzycznej lub teatralnej, – tworzy postać sceniczną poprzez naśladowanie głosu, ruchu lub zachowania postaci z otoczenia bądź zwierząt – naśladuje głosy i odgłosy zwierząt, łącząc je twórczo w proste zestawy głosek oraz sylab – podejmuje próby odgrywania prostych ról i krótkich scenek w toku codziennych zajęć – uczestniczy w prostych scenkach bezpośrednio inspirowanych bajką, opowiadaniem lub sytuacją z codziennego życia – reaguje ruchem, głosem albo gestem na wybrane przez nauczyciela teksty literackie, muzyczne i wizualne – wykorzystuje w zabawie teatralnej rekwiizyt, prosty kostium (np. wykonaną maskę) lub element przestrzeni sali oraz zgodnie współdziała z innymi podczas zabaw dramatycznych. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyraża wybrane emocje i nastroje poprzez celowe łączenie głosu, muzyki, ruchu, gestu i mimiki – opowiada o własnych przeżyciach bezpośrednio związanych z podejmowanymi w klasie działaniami artystycznymi – kreuje proste postacie sceniczne, nadając im charakterystyczne cechy za pomocą sposobu mówienia, ruchu i zachowania, interpretuje wybrane teksty kultury i przedstawia je w formie ruchowej, głosowej, muzycznej lub plastycznej, – tworzy krótkie scenki dramatowe inspirowane literaturą dziecięcą oraz różnorodnymi sytuacjami z codziennego życia, – stosuje w działaniach teatralnych środki wyrazu takie jak ruch, głos, rytm, przestrzeń oraz rekwiizyty i proste elementy kostiumu czy scenografii, – dostosowuje swoją rolę do wspólnego działania zespołu i sprawnie współpracuje z innymi podczas przygotowania i prezentowania małych form artystycznych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – świadomie demonstrowuje emocje, nastroje i stany poprzez zaawansowaną ekspresję głosową, muzyczną, ruchową i teatralną, – opowiada o własnych doświadczeniach i przeżyciach artystycznych, używając poprawnego i bogatego słownictwa przedmiotowego, – kreuje złożone postacie sceniczne, nadając im unikalny charakter za pomocą głosu, ruchu, gestu, mimiki, rekwiizytu i kostiumu, – interpretuje wybrane teksty kultury (w tym muzyczne i wizualne) oraz sprawnie przekłada je na własną, autorską wypowiedź artystyczną, – tworzy scenki dramatowe inspirowane literaturą dziecięcą, bezpośrednio obserwowanymi oraz wydarzeniami z codziennego życia, – stosuje różnorodne środki wyrazu artystycznego: ruch, głos, rytm, przestrzeń, rekwiizyt, instrument, a także elementy scenografii i kostiumu w działaniach teatralnych, – planuje i realizuje krótkie działania teatralne indywidualnie oraz w zespole, a także z zaangażowaniem uczestniczy w przygotowaniu, prezentacji i omówieniu wspólnego działania scenicznego.

Edukacja techniczna i informatyczna

1) bezpieczeństwo i higiena:

Klasa 1	Klasa 2	Klasa 3
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna zasady pracy w pracowni komputerowej – dba o porządek w miejscu pracy – utrzymuje właściwą pozycję przy stanowisku komputerowym – rozpoznaje sytuacje niebezpieczne w domu, szkole i najbliższym otoczeniu – wymienia podstawowe numery alarmowe i wie, jak wezwać pomoc – reaguje na polecenia nauczyciela, sygnały alarmowe i zasady ewakuacji – stosuje się do zasad bezpieczeństwa w czasie wyjść i wycieczek – bezpiecznie posługuje się prostymi narzędziami i materiałami – korzysta z urządzeń cyfrowych zgodnie z zasadami bezpieczeństwa – współpracuje w grupie z poszanowaniem zasad komunikacji – podejmuje próby rozpoznawania prawdziwych i nieprawdziwych informacji 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – stosuje zasady bezpieczeństwa w codziennych sytuacjach oraz podczas pracy zespołowej – samodzielnie przekazuje podstawowe informacje podczas wzywania pomocy – stosuje podstawowe zasady pierwszej pomocy – przestrzega zasad bezpieczeństwa drogowego i zasad zachowania w środkach transportu – dobiera materiały, narzędzia stosownie do realizowanego zadania – zachowuje zasady bezpieczeństwa i higieny podczas wykonywania zadań technicznych posługując się podstawowymi narzędziami – organizuje miejsce pracy zgodnie z zasadami bezpieczeństwa i higieny cyfrowej – rozumie znaczenie ochrony danych osobowych – bezpiecznie korzysta z prostych urządzeń technicznych i cyfrowych – rozpoznaje sytuacje zagrażające prywatności i bezpieczeństwu w sieci; – stosuje zasady netykiety podczas współpracy on-line – podejmuje próby sprawdzania wiarygodności informacji pochodzących z różnych źródeł 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – samodzielnie reaguje w sytuacjach zagrożenia oraz korzysta z procedur bezpieczeństwa – poprawnie przekazuje informacje podczas zgłaszania zdarzeń i wzywania pomocy – stosuje podstawowe zasady udzielania pierwszej pomocy – przestrzega zasad bezpieczeństwa podczas wyjść, wycieczek i próbnych ewakuacji – organizuje ergonomiczne i bezpieczne miejsce pracy, także cyfrowej – sprawnie i bezpiecznie posługuje się prostymi narzędziami oraz urządzeniami technicznymi i cyfrowymi – dba o prywatność i ochronę danych osobowych w świecie cyfrowym – wykorzystuje zasoby cyfrowe w sposób etyczny oraz zgodnie z zasadami prawa autorskiego – odpowiedzialnie współpracuje w grupie oraz komunikuje się zgodnie z zasadami netykiety – samodzielnie weryfikuje informacje pochodzące z różnych źródeł, w tym generowane przez sztuczną inteligencję

2) projektowanie i tworzenie:		
Klasa 1	Klasa 2	Klasa 3
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wykonuje proste projekty i prace techniczne według instrukcji – tworzy proste szkice, notatki i plany działań – wykonuje proste przedmioty użytkowe i dekoracyjne – sprawnie posługuje się myszką i klawiaturą – korzysta z podstawowych programów graficznych i tekstowych – wykonuje proste zadania z wykorzystaniem programowania blokowego – redaguje krótkie instrukcje i opisy działań – oszczędnie wykorzystuje materiały podczas pracy – prezentuje efekty własnej pracy w klasie – kończy rozpoczęte działania i opowiada o przebiegu swojej pracy – wykorzystuje programy komputerowe do rozwijania kompetencji z różnych obszarów 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – planuje i wykonuje proste projekty – indywidualnie i grupowe także z wykorzystaniem materiałów cyfrowych – tworzy modele techniczne oraz proste konstrukcje – wykorzystuje różne materiały i technologie w działaniach praktycznych – wykonuje i edytuje proste materiały cyfrowe – korzysta z aplikacji służących do programowania blokowego – programuje wybranego robota – tworzy proste instrukcje dotyczące obsługi urządzeń i narzędzi – korzysta z zasobów cyfrowych zgodnie z zasadami prawa autorskiego – rozpoznaje wpływ wybranych materiałów i działań na środowisko – prezentuje efekty pracy oraz udziela prostych informacji zwrotnych – wykorzystuje technologie i narzędzia cyfrowe podczas realizacji zadań z różnych obszarów edukacji 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – samodzielnie planuje i realizuje projekty związane z otoczeniem i przestrzenią lokalną – wykonuje szkice, notatki i proste algorytmy w formach: słownej, graficznej i cyfrowej – konstruuje modele i montuje proste urządzenia – oszczędnie korzysta z materiałów – korzysta w sposób bezpieczny z prostych urządzeń technicznych i cyfrowych – tworzy i edytuje materiały cyfrowe z wykorzystaniem różnych aplikacji – wykorzystuje programowanie blokowe do rozwiązywania prostych problemów – programuje wybranego robota; – redaguje instrukcje i wskazówki dotyczące korzystania z urządzeń i technologii – stosuje zasady etycznego korzystania z zasobów cyfrowych – analizuje wpływ materiałów i technologii na zdrowie oraz środowisko – poszukuje nowych zastosowań materiałów i rozwiązań technicznych – prezentuje efekty pracy własnej i zespołowej z wykorzystaniem technologii cyfrowych – formułuje konstruktywną informację zwrotną oraz ocenia efekty działań – wykorzystuje technologie i narzędzia cyfrowe podczas realizacji zadań z różnych obszarów edukacji

Wychowanie fizyczne

1) aktywność fizyczna i bezpieczeństwo:

Klasa 1	Klasa 2	Klasa 3
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – dba o higienę osobistą – ubiera się odpowiednio do warunków pogodowych – ma świadomość, by zdrowo się odżywiać – wykonuje podstawową rozgrzewkę pod okiem nauczyciela i zachowuje ostrożność podczas zajęć – przestrzega zasad bezpiecznych zabaw ruchowych i orientacyjno-porządkowych – skacze w górę obunóż i jednonóż oraz uczestniczy w bezpiecznych zabawach skocznych – umie szybko i bezpiecznie ustawić się w szeregu, dwuszeregu, kole oraz rozsypane – jeździ na dostępnym sprzęcie (np. sankach, hulajnodze) po linii prostej i sprawnie hamuje 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – dba o higienę osobistą – ubiera się odpowiednio do warunków pogodowych – ma świadomość, by zdrowo się odżywiać – wykonuje rozgrzewkę pod okiem nauczyciela i zachowuje ostrożność podczas zajęć – doбира formy aktywności fizycznej do miejsca oraz warunków panujących w terenie – systematycznie wykonuje ćwiczenia fizyczne wspierające zdrowie i zapobiegające wadom postawy – rozpoznaje podstawowe znaki drogowe i stosuje zasady bezpieczeństwa w ruchu pieszym – dba o bezpieczeństwo podczas uprawiania sportu w różnych środowiskach – przestrzega zasad współdziałania w grupie, szanuje tempo rozwoju innych, radzi sobie z przegraną i akceptuje zwycięstwo drużyny przeciwnej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – podejmuje w pełni świadome działania na rzecz utrzymania zdrowia, właściwej diety i kondycji – wyjaśnia znaczenie rozgrzewki dla organizmu i samodzielnie ją przygotowuje – respektuje przepisy ruchu drogowego w odniesieniu do pieszych, rowerzystów i rolkarzy – zna podstawowe zasady udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej – w pełni przestrzega reguł <i>fair play</i> w grach zespołowych i gratuluje drużynie zwycięskiej sukcesu

2) sprawność fizyczna:

Klasa 1	Klasa 2	Klasa 3
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – przyjmuje pozycje niskie (przysiad podparty, siady, kłęki, leżenia) i wystukuje w nich zadany rytm – biega do wyznaczonego miejsca (5–10 m), po prostej, siałomem oraz po okręgu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wykonuje marszobiegi, trucht oraz bieg w zróżnicowanych warunkach terenowych – startuje do biegu z różnych pozycji (wysokiej i niskiej) oraz uczestniczy w biegach sztafetowych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wykonuje nieprzerwany marszobiegi przez co najmniej 15 minut, biega na czas na dystansie 50 m oraz wykonuje bieg 4 x 10 m

<ul style="list-style-type: none"> - skacze w górę obunóż i jednonóż oraz uczestniczy w bezpiecznych zabawach skocznych - czołga się pod niskimi przeszkodami, pełza z przyborem i wspina się na niskie przyrządy - wykonuje rzuty jedną ręką i oburącz (za głowy, nad głowy, dołem) - oraz chwytą, podaje i toczy przybory - utrzymuje równowagę statyczną i dynamiczną, przechodząc po ławeczce lub linie rozłożonej na podłodze - wykonuje ćwiczenia gimnastyczne (szyi, ramion, tułowia, nóg) oraz ćwiczenia przeciw płaskostopiu - rytmicznie maszeruje, biega i wykonuje podskoki oraz cwał w rytm muzyki - reaguje szybko na sygnały wzrokowe i słuchowe, naśladuje ruchy partnera i wykonuje podstawowe koźlowanie 	<ul style="list-style-type: none"> - skacze z wysokości (do 1 m) na miękkie podłoże oraz wykonuje skok w dal z miejsca i z rozbiegu - rzuca do nieruchomego i ruchomego celu oraz wykonuje rzut piłeczką palantową na odległość z pozycji wykroczonej - pokonuje tory przeszkód z elementami pełzania, czołgania i czworakowania oraz wykonuje próby gibkości i siły mięśni - wykonuje zwisy na drabinkach, podpory tyłem, leżenia przewrotne oraz ćwiczenia tułowia we wszystkich płaszczyznach - ilustruje ruchem rytm piosenek, organizuje zabawy rytmiczno-taneczne oraz tańczy podstawy tańców narodowych i nowoczesnych - aktywnie uczestniczy w grze w dwa ognie oraz w ringo (rzuca i chwytą kółko oburącz/jednorącz w miejscu, wyskoku i przysiadzie) - jeździ na spręcie sportowym (rower, rolki, hulajnoga), sprawnie zmienia kierunek jazdy (skręty) i omija przeszkody 	<ul style="list-style-type: none"> - wspina się, podciąga i wbiega na różne przyrządy oraz podejmuje próby wspinania się po linie - wykonuje przewrót w przód z poprawnej pozycji - wykonuje złożone ćwiczenia techniczne z piłką: kożłuje w ruchu prawą i lewą ręką, podaje oburącz sprzed klatki piersiowej w biegu oraz strzela do bramki lub kosza - aktywnie uczestniczy w uproszczonych grach zespołowych (minipiłka nożna, minikoszykówka, minisiatkówka, minipiłka ręczna) - organizuje, układa i realizuje, wraz z rówieśnikami, zespołowe zabawy ruchowe oraz zabawy w odtwarzanie obrazów ciałem - wykonuje złożone czynności podczas jazdy na spręcie rekreacyjnym (np. podnoszenie przyborów z ziemi w trakcie jazdy) - sprawnie współpracuje w grupie, przydziela i podejmuje różnicowane role w zespole
--	--	---

Doświadczenia edukacyjne

„W ramach edukacji wczesnoszkolnej uczniowie zdobywają doświadczenia edukacyjne, które wspierają ich rozwój osobisty, psychiczny, społeczny i fizyczny oraz budują poczucie sprawczości. Doświadczenia edukacyjne mają charakter praktyczny, wzmacniają kompetencje fundamentalne i przekrojowe oraz rozwijają umiejętności komunikacyjne i współpracę.

1. Uczeń przynajmniej cztery razy w roku szkolnym uczestniczy w rozgrywkach klasowych lub szkolnych z wykorzystaniem gier planszowych, kościanych lub karcianych, które są dobrane pod kątem rozwijania logicznego i strategicznego myślenia, a także bierze udział w wyborze gier, przygotowuje i notuje wyniki rozgrywek w zaplanowany przez siebie sposób, a po zakończeniu gry analizuje zastosowane strategie.

2. Uczeń przynajmniej raz w roku szkolnym:

- 1) wybiera książkę do indywidualnej lektury i prezentuje ją;
- 2) w grupie wybiera lekturę do pracy podczas zajęć;
- 3) w grupie realizuje zadanie, używając nauczanego języka obcego nowożytnego (np. wymiana listów, kartek z równoległą klasą ze szkoły za granicą, spotkanie z native speaker);
- 4) tworzy własny instrument, lalkę, maskę lub scenografię, wykorzystując je w działaniach artystycznych;
- 5) bierze udział w wydarzeniu kulturalnym (w zwiedzaniu muzeum, koncercie, spektaklu) na żywo lub on-line.

3. Uczeń przynajmniej raz w trakcie etapu edukacyjnego:

- 1) w grupie zakłada i prowadzi uprawę roślin (np. kwietnej łąki z roślinami nektaro- i pyłkodajnymi, ogródka ziołowego, ogródka warzywnego);
- 2) uczestniczy w przygotowaniu i realizacji wydarzenia artystycznego prezentowanego poza klasą (np. w spektaklu teatralnym);
- 3) pracując w grupie, realizuje pod opieką nauczyciela przynajmniej po jednym projekcie edukacyjnym z każdego z obszarów, które dotyczą:
 - a) przedsiębiorczości (np. sklepik, kiermasz charytatywny),
 - b) tożsamości i społeczności lokalnej lub regionalnej (np. dziedzictwo lokalne, tradycje i zwyczaje, gwary, atrakcyjność regionu),
 - c) ochrony środowiska, ekologii, klimatu (np. różnorodność biologiczna, oszczędzanie zasobów, recykling, odpowiedzialne zakupy),
 - d) zagospodarowania przestrzeni (np. projektowanie przestrzeni osiedla, parku, placu zabaw, z uwzględnieniem uwarunkowań estetycznych, przyrodniczych, w tym ochrony przyrody, i potrzeb społecznych),
 - e) konstrukcji prostych maszyn technicznych (np. proste maszyny z przekładniami zębatymi i dźwigniami, maszyny przepływowe, pochylnie),
 - f) modelowania (np. tworzenie modelu urządzenia lub układu elementów, który umożliwi obserwację siły grawitacji, oporu, tarcia, siły napędowej, naprężającej, rozciągającej, elektromotorycznej lub innych sił),
 - g) programowania (np. sekwencja ruchów robota po trasie, programowanie urządzenia, przesuwanie przedmiotów po macie, budowanie wieży z kubków, algorytm opisujący kroki działania),
 - h) problemów społecznych (np. rozwiązanie problemu, który uczniowie zaobserwowali w klasie, szkole lub okolicy, w tym opieka nad zwierzętami, aktywność na rzecz lokalnej społeczności),
 - i) zdrowia (np. odżywianie, ruch, zdrowe nawyki, monitorowanie zdrowia).¹⁸

¹⁸ Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 11 marca 2026 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym

Propozycja realizacji doświadczeń edukacyjnych w cyklu *Ale to ciekawe* z podziałem na klasy.

numer doświadczenia edukacyjnego	klasa 1	klasa 2	klasa 3
1	X	X	X
2.1	X	X	X
2.2	X	X	X
2.3	X	X	X
2.4	X	X	X
2.5	X	X	X
3.1	X	X	X
3.2	X	X	X
3.3a)			X
3.3b)			X
3.3c)		X	
3.3d)			X
3.3e)			X
3.3f)		X	
3.3g)	X	X	X
3.3h)		X	X
3.3i)	X	X	X

8. Ewaluacja programu *Ale to ciekawe*

Ewaluacja jest procesem praktycznym, który ma na celu określenie, czy program spełnia zakładane cele.

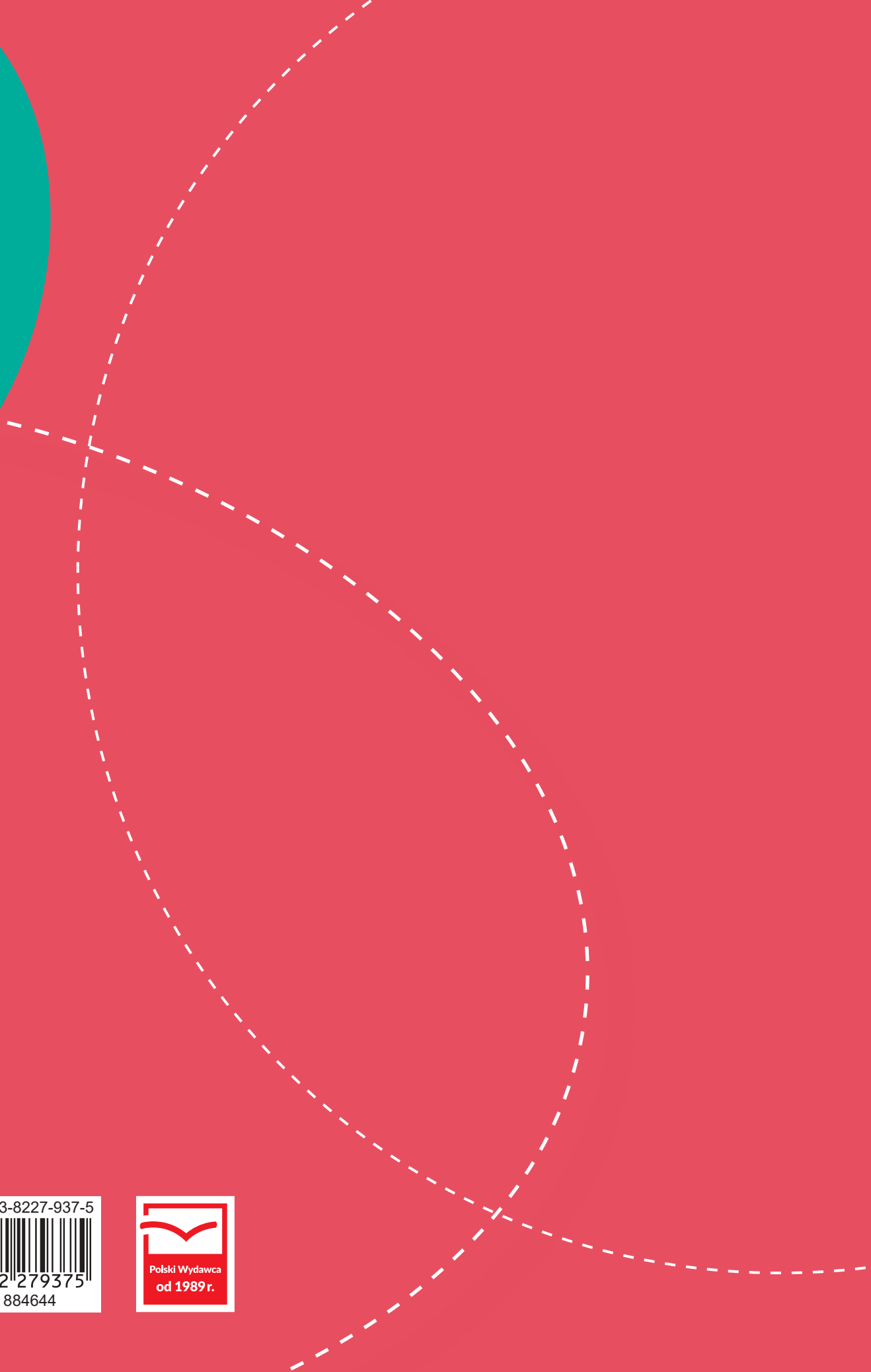
Podstawa programowa, jako dokument nadrzędny, jest szczegółowa i określa wymagania (efekty), jakie uczeń powinien osiągnąć na etapie edukacji wczesnoszkolnej. Program nauczania jest dokumentem, który przedstawia sposób osiągnięcia wymaganych efektów. Dlatego ważna jest ocena jego zgodności z podstawą programową i skuteczności zaplanowanych działań. Program nauczania *Ale to ciekawe* umożliwi nauczycielom realizację podstawy programowej, planowanie pracy, podsuwa rozwiązania organizacyjne i wychowawcze. Wskazuje metody oraz istotne treści, które przyczynią się do wszechstronnego rozwoju ucznia.

Pierwszy etap ewaluacji (ewaluacja przedempiryczna) został dokonany podczas tworzenia programu. Bazując na własnych doświadczeniach pedagogicznych i wiedzy metodycznej, autorki dokonały analizy i wyboru takich rozwiązań, które będą przydatne i jak najbardziej uniwersalne dla nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej.

Drugi etap ewaluacji (ewaluacja formatywna) powinien zostać przeprowadzony w trakcie realizacji programu. Program nauczania nie musi zaspokoić w pełni oczekiwań nauczycieli. Uwzględniając różne aspekty (poziom zespołu klasowego pod względem edukacyjnym lub wychowawczym, warunki środowiskowe), nauczyciele mogą go przetwarzać, modyfikować, dostosowywać do własnych warunków. Nauczyciel, który sam dokonuje analizy programu, modyfikuje go, wzbogaca i ocenia pod kątem efektywności. Zmianie mogą podlegać metody i formy pracy, można również usunąć pewne treści nadprogramowe lub wprowadzić nowe, własne propozycje.

Trzeci etap ewaluacji (ewaluacja sumatywna) zostanie dokonany po zakończeniu cyklu edukacyjnego. Powinien on zostać oceniony pod kątem efektywności kształcenia, rozwiązań metodycznych i doboru treści.

Nauczyciele, którzy wybiorą program *Ale to ciekawe*, zostaną poproszeni o opinię na jego temat w kwestionariuszu przygotowanym przez autorki. Opinie nauczycieli, ich refleksje, uwagi i spostrzeżenia będą zbierane i analizowane podczas jego realizacji i po zakończeniu cyklu. Zebrany materiał pozwoli na ewaluację programu.

ISBN 978-83-8227-937-5

9 788382 279375

indeks 884644

